

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Β' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1/15 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1985 | ΑΡΙΘ. 15-16

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΣ

Β'

Ἡ Ἐκκλησία, συμφώνως πρὸς ὅσα γράψαμε στὸ προηγούμενο ἄρθρο μας, εἶναι ἀληθινὴ «κοινωνία ἁγίων». Ἡμποροῦμε νὰ ἐννοήσωμε τὸ οὐσιαστικοποιηθὲν ἐπίθετο «ἁγίων» εἴτε ὡς ἀρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ γένους, εἴτε ὡς οὐδετέρου. Στὴν πρώτη περίπτωσι ἡ ἔκφρασις «κοινωνία ἁγίων» σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία καλλιεργεῖ τὸ κοινωνικὸ πνεῦμα καὶ ὑποβοηθεῖ τὴ δημιουργία ἀρίστων κοινωνικῶν σχέσεων μὲ ἐξηγιασμένους ἀνθρώπους. Στὴ δευτέρα περίπτωσι ἡ ἔκφρασις ἔχει τὸ νόημα, ὅτι ἡ συνεκτικὴ δύναμις τῆς ὀργανικῆς ὁλότητος καὶ τῆς μυστικῆς δομῆς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ συμμετοχὴ στὰ «ἅγια» (μυστήρια, πράγματα), στὴν πραγματικότητα τῶν ἀκτίστων ἐνεργειῶν τῆς Θείας Χάριτος.

Διακριτικὸ γνῶρισμα τῆς «κοινωνίας τῶν ἁγίων» εἶναι ἡ «πραγματικὴ καὶ ἀνιδιοτελής καὶ ἐλευθέρη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν συνάνθρωπον ἀγάπη»⁷, ἡ ὁποία συντελεῖ, ὥστε ὁ πιστὸς νὰ ὑπερνικᾷ τὸν ἐγωϊσμό, πού εἶναι ἡ ρίζα ὅλων τῶν κοινωνικῶν διασπάσεων καὶ ἀναταραχῶν. Ἡ ἀγάπη, πού εἶναι ἡ «βασιλὴς τῶν ἀρετῶν», ἐξυμνεῖται ἰδίως κατὰ τὴν Κυριακὴ τῶν Ἀπόκρεω ὡς προϋπόθεσις τῆς σωτηρίας⁸.

Ἐπομένως ἡ σχέσις μας πρὸς τοὺς ἄλλους πρέπει νὰ εἰκονίζη τὴ σχέσις μας πρὸς τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὸν Χριστό. «Ἐάν εἴπη τις, ὅτι ἀγαπᾷ τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ μισῶ, ψεύστης ἐστίν» (Α' Ἰωάν. δ', 20). Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ «κατανοῶμεν ἀλλήλους

εἰς παροξυσμὸν ἀγάπης καὶ καλῶν ἔργων» (Ἐβρ. ι', 24). Ἡ ἀγάπη τελεῖ ἐν «ἀδιασπᾶστω συνδέσμῳ οὐχὶ μόνον μετὰ τῆς αὐθορμητοῦ ἀνιδιοτελείας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου»⁹.

Ἡ ἀγάπη ἐνισχύεται ἀπ' τὴν χριστιανικὴ ἀνθρωπολογία, ἡ ὁποία καθιστᾷ συνειδητό, ὅτι — ὅπως λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος — «ἄνθρωπός ἐστι τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον· κἂν δούλος ᾖ, οὐκ ἔστι μοι εὐκαταφρόνητος... κἂν εἷς ᾖ, ἄνθρωπός ἐστι, δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαίνει καὶ σελήνην τρέχει καὶ ἀῆρ ἐξεχύθη καὶ πηγαὶ βρῦουσι καὶ θάλασσα ἠπλώθη καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δὴ πάντα λέγειν; δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης ἐσφάγη καὶ τὸ αἷμα Αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου· κἀγὼ καταφρονῆσαι ἔχω; Καὶ ποῖαν ἔχω συγγνώμην;»¹⁰. Ὁ ἱερὸς πατὴρ ὑπενθυμίζει, ὅτι ὁ ἄνθρωπος λυτρώθηκε ὄχι «ἀργυρίῳ ἢ χρυσίῳ, ἀλλὰ τιμίῳ αἵματι ὡς ἀμνοῦ ἀμώμου καὶ ἀσίπλου Χριστοῦ» (Α' Πέτρ. α', 18-19).

Ἐπάνω στὴ διδασκαλία αὐτὴ περὶ τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὸν ὁποῖο θυσιάσθη ὁ Χριστός, ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη, πού ἔχει παγκόσμιον καὶ πανανθρώπινον χαρακτήρα, θεμελιώνει τὴν προβολὴ τῶν ἀρχῶν τῆς ἰσότητος, τῆς ἀδελφοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, ὅπως καὶ τῶν διαφόρων δικαιωμάτων τῶν ἀνθρώπων (λ.χ. τῶν δικαιωμάτων τῆς

7. Ἰωάννου Ρωμανίδου, Τὸ προπατορικὸν ἀμάρτημα, ἐν Ἀθήναις 1975, σ. 110.

8. Ἐδαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριφιδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 135.

9. Παναγιώτου Μπρατσιώτου, Τὸ νόημα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης, σ. 15.

10. Migne Ἐ.Π. 48, 1029.

ἐλευθερίας τῆς γνώμης καὶ τῶν πεποιθήσεων, τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως κ.λπ.). Πάνω στὴ χριστιανικὴ ἀγάπη στηρίζεται ἢ πρέπει νὰ στηρίζεται ὁ ἀγὼν γιὰ τὴν ἐξάλειψι τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν πολλῶν ἀπ' τοὺς ὀλίγους· γιὰ τὴν ἐγκαθίδρυσι τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης μέσα σὲ πλαίσια ἀληθινῆς δημοκρατίας καὶ ἐλευθερίας· γιὰ τὴ συναδέλφωσι τῶν ἀνθρώπων· γιὰ τὴν ἐξουδετέρωσι τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ τῶν ἐκμεταλλευτῶν· γιὰ τὴν ἐξάλειψι τῆς φτώχειας, τῆς πείνας, τοῦ ὑποσιτισμοῦ, τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως, ἰατρικῆς περιθάλψεως, στέγης καὶ ἴσων ἐυκαιριῶν γιὰ σπουδὲς καὶ ἀνώτερη μόρφωσι, γιὰ τὴν ἐπιτευξί τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης, ἢ ὅποια μόνο ἐπάνω στὴ δικαιοσύνη καὶ στὴν ἀγάπη εἶναι δυνατὸ νὰ οἰκοδομηθῇ.

Τὸ *minimum*, ποῦ ἐπιβάλλεται ἀπ' τὴς χριστιανικῆς ἀρχῆς εἶναι τὸ «Οὐκ ἔσται ἐν σοὶ ἐνδεής» (Δευτ. ιε', 4). Πρέπει νὰ εἴμαστε «ἐρριζωμένοι καὶ τεθεμελιωμένοι» στὴν ἀγάπη (Ἐφ. γ', 18), νὰ «ἐργαζώμεθα τὸ ἀγαθὸν πρὸς πάντας» (Γαλ. στ', 10) καὶ νὰ ἔχωμε τὴ συνείδησι, ὅτι «οἱ πολλοὶ ἐν σώμα ἔσμεν ἐν Χριστῷ, ὁ δὲ καθ' εἷς ἀλλήλων μέλη» (Ρωμ. ιβ', 5. Ἐφ. δ', 15-16. Κολ. α', 18-β, 19). Τὸ «χαίρειν μετὰ χαιρόντων καὶ κλαίειν μετὰ κλαίωντων» (Ρωμ. ιβ', 15) εἶναι τὸ κριτήριον, ἢ βυθομετρικὴ βολίς, μετὰ τὴν ὅποια μετροῦμε τὸ βάθος τῆς ἀνακαινισέως μας.

Αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας στὰ πύρινα κηρύγματα τοὺς συνιστοῦσαν τὰ ἔργα τῆς κοινωνικῆς διακονίας καὶ τοῦ ἐλέους καὶ γιὰτὶ κατακεραύνωναν τὴν κοινωνικὴ ἀδικία, διακηρύσσοντες ὅτι δὲν ὑπάρχουν ἀπόλυτοι ἰδιοκτῆτες, παρὰ μόνον «οἰκονόμοι» καὶ «διαχειριστῆς» τῶν οἰκονομικῶν καὶ ὑλικῶν ἀγαθῶν, τὰ ὅποια τοὺς ἐμπιστεύθηκε ὁ Θεός, γιὰ νὰ τὰ διαχειρίζονται ὄχι πρὸς ἰδιοτελεῖς ἐγωϊστικούς σκοπούς, ἀλλὰ πρὸς χάρι τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου.

Ὁ Μ. Βασίλειος ἐπιτίθεται χαρακτηρηστικῶς ἐναντίον τῶν ἀσπλάγχχνων πλουσιῶν, τοὺς ὁποίους δὲν διστάζει νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς «λωποδύτας καὶ σφετεριστὰς τῶν ὄσων πρὸς οἰκονομίαν ἐδέξαντο». Καὶ ἀναφωνεῖ:

«Ἡ ὁ μὲν ἐνδεδυμένον ἀπογυμνῶν λωποδύτης ὀνομασθήσεται, ὁ δὲ τὸν γυμνὸν μὴ ἐνδύων, δυνάμενος τοῦτο ποιεῖν, ἄλλης τινός ἐστι προσηγορίας ἄξιος; Τοῦ πεινῶντός ἐστὶν ὁ ἄρτος, ὃν σὺ κατέχεις, τοῦ γυμνητεύοντος τὸ ἱμάτιον, ὃ σὺ φυλάσσεις εἰς ἀποθήκας... "Ὡστε τοσοῦτους ἀδικεῖν, ὅσοις παρέχειν ἐδύνασο»¹¹.

Ρωμαλέα εἶναι καὶ ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ὁ ὁποῖος βροντοφωνοῦσε ἀπ' τὸν ἄμβωνα, ὅτι ὁ πλοῦτος πρέπει νὰ μοιράζεται στὰ χέρια «τῶν χηρῶν, τῶν ὀρφανῶν, τῶν λελωβημένων, τῶν τὸ δεσμοτήριον οἰκούντων» καὶ ὅτι ὁ πλούσιος «πωλείτω ἀγρούς, πωλείτω οἰκίας καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ καὶ παρεχέτω τοῖς δεομένοις, ἐπαρκείτω τοῖς πενομένοις, θεραπεύετω νοσοῦντας, τοὺς ἐν ἀνάγκῃ λυέτω, τοὺς ἀπὸ δεσμῶν (φυλακῆς) ἐκβαλλέτω, τοὺς ἐν μετάλλοις (=καταδικασμένους σὲ καταναγκαστικά ἔργα στὰ μεταλλεῖα) ἐλευθερούτω, τοὺς αἰχμαλώτους λυέτω τῆς τιμωρίας»¹².

Καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ἀναφωνοῦσε: «Ἀστέγους ξενίσωμεν, γυμνοὺς ἀμφιάσωμεν, νοσοῦντας ἐπισκεψώμεθα, πρὸς τοὺς ἐν φρουρᾷ (=στὴ φυλακῇ) τὸν πόδα κινεῖν μὴ κατοκνήσωμεν, τοῖς ἐν ἀνία καὶ λύπαις τὴν χεῖρα ἐκτείνωμεν»¹³.

Ὅλα τὰ ἀνωτέρω πείθουν, ὅτι ἀπὸ ἀποψι χριστιανικὴ εἶναι τελείως ἀπαράδεκτο, ὅτι ἑκατομμύρια ἀνθρώπων σ' ὄλον τὸν κόσμον καὶ πολλοὶ στίς ἐνορίες μας ὑποσιτίζονται ἢ πεθαίνουν ἀπὸ πείνα, γιὰτὶ δὲν ἤμποροῦν νὰ ἔχουν λίγο ἀλεύρι καὶ ρύζι ἢ λίγα ὄσπρια ἢ λίγο λάδι· ὅτι πολλοὶ ὀδηγοῦνται στὸν θάνατο, διότι δὲν εἶναι δυνατὸ νὰ ἐξασφαλίσουν ἕνα φάρμακο ἢ μιὰ κλίνη τρίτης θέσεως σ' ἕνα νοσοκομεῖο· ὅτι πολλοὶ νέοι καταφεύγουν στὰ ναρκωτικὰ καὶ καταντοῦν υἱοὶ ἢ παραστρατημένες θυγατέρες, διότι δὲν βρέθηκε γι' αὐτοὺς ἕνα ἀδελφικὸ χέρι νὰ τοὺς συγκατῆσῃ ἢ μιὰ στοργικὴ πατρικὴ, μητρικὴ καὶ ἀδελφικὴ νοθεσία.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

11. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Οἰκοδόμοι Πολιτισμοῦ, ἐν Ἀθήναις 1965, σ. 128.

12. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 129.

13. Ἀπόθι, σ. 130.

Θ Ε Ο Τ Ο Κ Ο Σ :

«Τὸ σύνορον τῆς κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως»

«Τίς ἰκανὸς — γράφει ὁ ἀρχαῖος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφεὺς Ἐπιφάνιος, ἐπίσκοπος Κύπρου — τοιοῦτον φράσαι μυστήριον; Ποῖον δὲ φθέγγασθαι στόμα ἢ ποία γλῶσσα λαλήσαι περὶ τῆς μεγαλωνύμου ... Θεοτόκου Μαρίας, μητρὸς τοῦ Κυρίου; ... Αὕτη γὰρ καὶ τὰς τῶν οὐρανῶν δυνάμεις ἐξένισε».

Ἀληθῶς, ποῖος εἶναι ἰκανὸς νὰ ἐξηγήσῃ μὲ λόγους τοιοῦτον μυστήριον; Ποῖον δὲ στόμα θὰ ἐκφράσῃ καὶ ποία γλῶσσα θὰ καλήσῃ διὰ τὴν μεγαλωνύμον Θεοτόκον Μαρίαν, τὴν μητέρα τοῦ Κυρίου; Διότι αὕτη ἐξέπληξε καὶ αὐτὰς τὰς οὐρανίους δυνάμεις τῶν Ἀγγέλων.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας τὴν τιμᾶ καὶ τὴν δοξάζει «ἀσυγκρίτως» τῶν Χερουβείμ καὶ τῶν Σεραφεῖμ, καὶ τὴν θέτει ὑψηλότερον παντὸς ἄλλου δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ὁρατῆς, ἀλλὰ καὶ ἀοράτου κτίσεως. Ἡ Κυρία Θεοτόκος ἔμεινε τὸ κορυφαῖον Δημιουργημα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ (Ἱερομόναχος Γρηγόριος, Ἡ Θεία Λειτουργία, σελ. 325). Τὸ καύχημα αὐτὸ τῶν Οὐρανῶν καὶ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους αἱ γενεαὶ τῶν πιστῶν πάντοτε ἐδίσταζον ποῦ νὰ τὸ θέσουν: «εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν, ποῦ εἶναι ὅλα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ ἢ εἰς τὴν ἀκτίστον φύσιν, τὴν ἀδημιούργητον, ποῦ εἶναι ὁ Τριαδικὸς Θεός. Τὸ ὀρθόδοξον φρόνημα τὸ διετύπωσεν ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς μὲ τὴν φράσιν του, ἡ ὁποία καὶ ἀποτελεῖ τὸν τίτλον τοῦ παρόντος ἄρθρου μας: ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος μένει τὸ σύνορον (τὸ μεθόριον) εἰς τὸ μέσον τῆς κτιστῆς καὶ τῆς ἀκτίστου φύσεως. Δὲν μετέχει εἰς τὴν ἀκτίστον φύσιν τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ δι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία μας καταδικάζει τὰς καινοτομίας καὶ παρεκκλίσεις τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν ἄσπιλον σύλληψιν τῆς Παναγίας, ἡ ὁποία φανερώνει ἀναμαρτησίαν, ποῦ εἶναι ἀποκλειστικὸν ἰδίωμα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἀκόμη, τὴν ὀλόσωμον ἀνάληψιν τῆς εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, ἡ ὁποία τὴν κατέστησε «συλλυτρώτριαν» τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μετὰ τοῦ Υἱοῦ τῆς.

Γενικότερον ἡ Μαριολατρεία, ἥτις ἐκαλλιεργήθη εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἐδημιούργησε πολλάκις τὰς προϋποθέσεις διὰ μίαν σύγχυσιν ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν φύσιν τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Ὁ ὀρθόδοξος λαὸς καταφεύγει καὶ ἐναποθέτει «πᾶσαν τὴν ἐλπίδα» του εἰς τὴν Θεοτόκον, «μετὰ Θεόν» ὅμως. «Διάσωσον, ἀπὸ κινδύνων τοὺς δούλους Σου, Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετὰ Θεὸν εἰς Σὲ καταφεύγομεν» ψάλλει εἰς τὸν παρακλητικὸν της κανόνα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν κτιστὴν φύσιν, ὅπου εὕρισκεται ἡ Κυρία Θεοτόκος, λαμβάνει μίαν κορυφαίαν θέσιν. Εἶναι ὑπεράνω ὅλων τῶν ποιημάτων τοῦ Θεοῦ καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν Ἀσωμάτων Δυνάμεων, ποῦ εἶναι ὁ Ἀγγελικὸς κόσμος.

Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν τοποθετεῖται εἰς τὸ ἀνεξήγητον καὶ ἀνερμήνευτον ἐκεῖνο σημεῖον, ποῦ εἶναι τὸ ὀρόσημον ὅπου τερματίζεται ἡ κτιστὴ φύσις, ἡ ὁποία περιλαμβάνει ὅλα τὰ ὁρατὰ καὶ ἀόρατα δημιουργήματα τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀρχίζει — ἂν συγχωρηθῆι νὰ ἐπιχειρῇ κανεὶς τοιοῦτους καθορισμοὺς — ἡ ἀπειρος, ἡ ἀκατάληπτος, ἡ ἀνέκφραστος, ἡ ἀναρχος, ἡ ἀπερινόητος καὶ ἀκτίστος φύσις τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ.

Ἐξηγεῖται λοιπὸν διατὶ «ὅλα εἰς τὴν Παναγίαν εἶναι ὑψηλότερα ἀπὸ κάθε ἔπαινον, ἀνώτερα ἀπὸ κάθε ἐγκώμιον. Ὅλα εἰς τὴν Παρθένον εἶναι κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ἱεροῦ Δαμασκηνοῦ «παντὸς ἀκούσματος ἀνώτατον ἀκουσμα». Δὲν ὑπάρχει ἀνθρώπινος τρόπος νὰ τὴν ὑμνήσῃ ἐπάξια. Διότι, κατὰ τὸν ἅγιον Βασίλειον Σελευκείας, «τὸ μέγα τῆς Θεοτόκου μυστήριον καὶ διανοίας καὶ γλώσσης ἐστὶν ἀνώτερον». Ἡ, ὅπως σημειώνη μέγας συγγραφεὺς τῶν μέσων αἰώνων (ἡ Μαρία εἶναι τὸ κεφάλαιον ὅλων τῶν θαυμάτων. Εἶναι ἡ ἴδια τὸ ὑψιστον θαῦμα) («Ἡ Παναγία», ἔκδοσις «Ζωῆς» 1963, σελ. 5-7).

Χωρὶς νὰ δέχεται τὴν λατρείαν μας, διότι αὕτη εἶναι ἀποκλειστικὴ ἀναφορά εἰς τὸν Θεόν: «ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καὶ ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου... καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις» (Ἐξῆδ. στ' 4, 13), δέχεται ὅμως τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν τοῦ πιστοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος προς—κυνεῖ, δηλαδὴ ἀσπάζεται, φιλεῖ τὴν Παναγίαν τιμητικῶς καὶ μάλιστα μὲ ἐπίτασιν, ἔντασιν τοῦ ἀσπασμοῦ. (Αὐτὸ σημαίνει ἡ πρόθεσις «π ρ ο ς—κυνῶ»).

Ἄν ὁ ὀρθόδοξος λαὸς ἀποφεύγει τὴν Μαρριολατρείαν, ἀποκρούει συγχρόνως καὶ τὴν ἀντίθετον πλάνην τῶν ἀντιδικομαριανιτῶν, δηλαδὴ τῶν Ἀντιδικῶν τῆς Μαρίας, ποῦ εἶναι ὁ αἰρετικὸς Νεστόριος, τὸν ὁποῖον κατεδίκασεν ἡ Γ' Οἰκουμένη συνόδος, ὅλοι αἱ παραφυάδες τοῦ προτεσταντικοῦ κόσμου καὶ οἱ σημερινοὶ χιλιασταὶ (γιεχωβάδες), ἀφοῦ ὅλοι αὐτοὶ ὑποτιμοῦν τὸ πρόσωπόν της, δὲν τῆς ἀποδίδουν τὴν τιμητικὴν προσκύνησιν καὶ πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀρνοῦνται ὅτι εἶναι ἡ Μήτηρ τοῦ Θεοῦ Λόγου.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία μας, ἡ ὁποία κατέχει τὴν καθολικὴν ἀλήθειαν καὶ δὲν ἀπολυτοποιεῖ μερικὰς ἀληθείας, ποῦ ὀδηγοῦν εἰς τὴν αἵρεσιν, τοποθετεῖται

εις τὸ μέσον τῆς Μαρριολατρείας καὶ τῶν ἀντιδικομαριανιτῶν.

Δὲν δέχεται τὴν λατρευτικὴν προσκύνῃσιν τοῦ προσώπου τῆς Παναγίας, ὡς ἀνηκούσης ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ δὲν ἀρνεῖται τὴν τιμητικὴν προσκύνῃσιν τῆς, πού γίνεται «τιμιωτέρα τῶν Χερουβεὶμ καὶ ἐνδοξότερα ἀσυγκρίτως τῶν Σεραφεῖμ». Τοποθετουμένη εἰς τὸ σύνκρον τῆς κτιστῆς καὶ τῆς ἀκτίστου φύσεως, καταλαμβάνει τὴν ὑψηλοτέραν θέσιν ἐξ ὅλων τῶν λογικῶν ὄντων, ἀοράτων καὶ ὁρατῶν, καὶ τὴν «πρώτην» μετὰ τὸν Θεόν».

Ἡ μοναδικότης τῆς Θεοτόκου καταφαίνεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ὅπως ὁ Υἱὸς τῆς, ὁμοίως καὶ αὐτὴ ἔχει:

Α' τὴν προῖστορίαν τῆς:

«Ὅπως ἀνακράζει ἐκπληκτος καὶ ὁ ὕμνωδός, (μυστικῶς ταῖς ἱεροτεύκτοις Γραφαῖς λαλεῖται περὶ σοῦ, Μῆτερ Ὑψίστου). Δηλαδή, μὲ τρόπον μυστηριώδη, μῆτερ τοῦ Θεοῦ, γίνεται λόγος διὰ σέ εἰς τὰς Γραφάς, τὰς ἀπὸ ἱερῶν χειρῶν γεγραμμένας. Καὶ προσθέτει εἰς ἄλλον ὕμνον: «Δανιὴλ σέ ὄρος καλεῖ νοητόν, Γεννήτριαν Θεοῦ ὁ Ἡσαΐας. Βλέπει δὲ ὡς πόκον Γεδεῶν. Ὁ Δαυὶδ δὲ ἀγίασμα φάσκει, πύλην δὲ ἄλλος».

Μεγάλαι μορφαὶ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως καὶ μεγάλα καὶ θαυμαστά γεγονότα τῆς, προετύπωσαν καὶ προεικόνισαν τὴν Παναγίαν, κατὰ τὰς ἐρμηνείας τῶν Ἁγίων Πατέρων.

Μὲ ἐπιγραμματικὸν τρόπον, εἰς ἐγκώμιόν του πρὸς τὴν Θεομήτορα, ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς γράφει: «Σὺ, Παρθένε, ὑπῆρξες ἢ Ἐδέμ, ὁ νοητὸς Παράδεισος, πολὺ περισσότερον ἱερά καὶ θεία ἀπὸ τὸν παλαιόν. Διότι εἰς ἐκεῖνον μὲν κατοικοῦσε ὁ Ἀδάμ, ὁ χοϊκός, ὁ θνητός, εἰς σέ ὁμοῦς ὁ Κύριος, ὁ οὐράνιος. Ἐσένα σέ προεικόνισε ἢ κιβωτός ἢ φυλάττουσα τὸ σπέρμα τοῦ δευτέρου, τοῦ ἀναγεννημένου κόσμου... Ἐσένα ἢ βάτος προέγραψε καὶ προεχάραξαν αἱ πλάκες πού ἐγραψεν ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ ἢ Κιβωτός τοῦ νόμου προῖστόρησε καὶ τὸσον φανερά προετύπωσαν ἢ στάμνος ἢ χρυσῆ καὶ ἢ λυχνία καὶ ἢ τράπεζα καὶ ἢ ράβδος τοῦ Ἀαρὼν πού ἐβλάστησε. Διότι ἀπὸ σένα ἀνεβλάστησε σωματικῶς ἢ φλόγα τῆς Θεότητος... τὸ γλυκύτατον καὶ οὐράνιον μάννα... τὸ φῶς τὸ αἰδίων καὶ ἀπλησίαστον, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ὁ οὐράνιος, ὁ ἀγεώργητος καρπός».

Ἄλλὰ καὶ μὲ προφητείας θεοπνεύστων προφητῶν τὴν προανήγγειλε καὶ τὴν προπαρεσκεύασε καὶ «ἐκ γενεῶν ἀρχαίων» τὴν εἶχε προορίσει καὶ ἐκλέξει ὁ Θεὸς τὴν ἁγίαν Παρθένον. «Ἄς ἀνοίξει, ἀνακράζει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός, ἢ θεόγραφος Βίβλος τῶν προφητῶν καὶ ἄς ὁμιλήσει περὶ τῆς ἀειπαίδος καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας». Διότι, προσθέτει εἰς ἄλλην εὐκαιρίαν, «ταύτην ὁ Πατὴρ μὲν προώρισε, προφῆται δὲ διὰ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου προσηγόρευσαν».

Καὶ ὁ ὕμνογράφος τῆς Ἐκκλησίας συμπληρώνει: «Χαῖρε ἦν ἀνύμνησε προφητῶν ὁ σύλλογος». Καὶ πῶς νὰ μὴ ἀποτελῇ χαρὰν διὰ τὴν Παναγίαν, μητέρα τοῦ Κυρίου, τὸ γεγονός ὅτι ὁ Θεὸς τὴν προώρισε διὰ τὸσον ὑψηλὸν ἔργον καὶ προσμήνυσε τὴν ἀποστολὴν τῆς μὲ προφητείας, αἱ ὁποῖαι διετυπώθησαν ἑκατοντάδας ἔτη πρὶν, ἀπὸ θεοπνεύστους προφῆτας;

Αὐτὴ ἡ προῖστορία τῆς ἀποτελεῖ τὸ προανάκρουσμα τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς δόξης τῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς ἱστορίας τῆς.

Β' Διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς ὀλίγας πληροφορίας ἔχομεν ἀπὸ τὰ ἱερά Εὐαγγέλια, συνδυαζόμενοι ὁμοῦς μὲ τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι ἐπαρκεῖς, διὰ νὰ σημειωθοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ζωῆς τῆς.

1. «Κεχαριτωμένη»:

Τὸ μέγα «μυστήριον τὸ χρόνοις αἰώνιοις σεσιγημένον» («τὸ ἀποκεκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν γενεῶν») (Ρωμ. ιδ' 24. Κολ. α' 26), τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας φανερώνεται. «Ὅτε ἦλθε τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. δ' 4) ὁ οὐράνιος πολίτης, ὁ ἀρχάγγελος Γαβριὴλ, κομιστῆς πανευφροσύνου μηνύματος, καταφθάνει εἰς τὴν γῆν. Εἰς ποῖον θά εὐαγγελισθῇ τὸ χαρμύσνον εὐαγγέλιον; Χωρὶς νὰ σταθμεύσῃ εἰς ὀνομαστάς πόλεις ἢ εἰς μεγαλοσχημούς οἰκίας, ἔρχεται εἰς τὴν ἄσημον Ναζαρέτ. Ἐκεῖ εὐρίσκειται ἢ ἐκλεκτὴ. Καὶ τῆς ἀπευθύνει τὸν θεῖον χαριτισμὸν: «Χαῖρε, κεχαριτωμένη» ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναῖξιν» (Λουκ. α' 28). Καὶ σχολιάζει ὁ Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: «ἀκριβῶς ἐπειδὴ ὁ ἄγγελος σέ εἶδε νὰ εἶσαι γεμάτη ἀπὸ θείας καὶ ἀνθρωπίνης χάριτος καὶ νὰ κοσμηθῇ μετὰ ὅλα τὰ χαρίσματα τοῦ θείου πνεύματος, δι' αὐτὸ σέ ὠνόμασε κατὰ ἀλήθειαν κεχαριτωμένη». Καὶ ὁ πατριάρχης Ἱεροσολύμων Σωφρόνιος, μὲ διάθεσιν νὰ καθησυχάσῃ τὴν ἐκπληκτον ὑπεραγίαν Κόρην, γράφει: «Μὴ φοβοῦ, Μαριάμ· εὐρήξεις κοντὰ εἰς τὸν Θεὸν χάριν ἀθάνατον καὶ ὑπέρλαμπρον καὶ σωτήριον. Χάριν, πού καμία ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν γυναικῶν δὲν εὐρήκε ποτε. Χάριν, πού κανεὶς ἄνθρωπος δὲν εἶδε. Χάριν, πού κανεὶς δὲν ἔλαβέ ποτε. Πολλοί, βέβαια, πρωτύτερα ἀπὸ σέ, εἶχαν γίνεαι ἅγιοι. Κανεὶς ὁμοῦς ὅπως σὺ, δὲν εἶχε χαριτωθεῖ. Κανεὶς δὲν εἶχε, ὅπως σὺ, μακαριθεῖ. Κανεὶς, ὅπως σὺ, δὲν εἶχε καθαγιασθεῖ καὶ μεγαλυνθεῖ καὶ καθαρῶς καὶ ὑπερυψωθεῖ. Σὺ ὅλα τὰ ἐξάρητα, πού ὑπάρχουν εἰς τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ἐδώρησεν ὁ Θεὸς εἰς τοὺς ἀνθρώπους». Ὁ ἅγιος Γρηγόριος Νύσσης συμπληρώνει: «Μὴ φοβοῦ Μαριάμ... ὑπὲρ τὸν ἥλιον ἑλαμψας, ὑπὲρ τοὺς ἀγγέλους ὑψώθης. Ὑπὲρ τὴν κρίσιν ἐκαλλωπίσθης, ὑπὲρ τοὺς ἀνθρώπους ἐφαιδρύνθης». «Παράδοξον χαριτισμὸν ἀπῆλθονεν ὁ ἄγγελος πρὸς τὴν Μαρίαν», ἀναφωνεῖ ὁ Ὁριγένης. «Χαιρετισμὸν, πού δὲ νεύρηκα πουθενά ἄλλου... Διὰ τὴν Παναγίαν ἐφυλάσσετο ἀπὸ τὸν Θεόν».

«Και τῇ ἀληθείᾳ, γράφει καὶ ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἀγιορείτης, μεγαλεῖα ἐποίησεν ὁ Θεὸς εἰς τὴν Θεοτόκον. Διότι ὁ Θεὸς μετὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδάμ ἀπὸ ὅλον τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, ἐδιάλεξεν ὅλους τοὺς Δικαίους, τοὺς ὁποίους καὶ Προπάτορας τοῦ Χριστοῦ ὀνομάζομεν, ἵνα δηλαδὴ πάλιν ἀπὸ αὐτοὺς διαλέξῃ τὴν Ἀειπάρθενον καὶ Παναγίαν Μητέρα του, τὴν ἐκλελεγμένην ἐκ τῶν ἐκλελεγμένων, τὴν δικαίαν ἐκ τῶν δικαίων καὶ Ἁγίαν ἐκ τῶν Ἁγίων».

Τὰ ἐπίθετα «Παναγία», «πανάχραντη», «πανάμωμη» καὶ πολλὰ ἄλλα, τῆς τὰ ἀπέδωσεν ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἀκριβῶς διὰ τὸ νὰ τονίσῃ ὅτι ἡ «κεχαριτωμένη» εἶναι («ἡ ἁγιωτέρα καὶ τῶν Χερουβείμ καὶ Σεραφεείμ καὶ παντὸς ἀγγελικοῦ τάγματος») (Ἐπιφάνιος Κύπρου).

Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία ἀποδέχεται καὶ τὴν πλάνην τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας «περὶ τῆς ἀσπίλου συλλήψεως» τῆς. Ἀντιθέτως, ἡ Ἐκκλησία μας ἀποδέχεται «ἐνοχον καὶ ταύτην (τὴν Θεοτόκον) ὑπάρχει τῆς ἀρχεγόνου καὶ προπατορικῆς ἀμαρτίας, ὡς καὶ πάντας τοὺς ἀνθρώπους», καὶ ὅτι «οἱ ἅγιοι Πατέρες ἐρμηνεύοντες τὰ τοῦ ἀγγέλου πρὸς αὐτὴν ῥήματα ὡς «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ», παρατηροῦν πὼς τοῦτο ἐπέρχεται ἐπ' αὐτὴν πρότερον, ἵνα καθάρισις ταύτην καὶ δοχεῖον ἄξιον τῆς τοῦ Λόγου σικνώσεως ἀπεργάσῃται. Ἐδεῖτο γὰρ καθάρσεως» (Δογματικὴ Π. Τρεμπέλα, τόμος 2ος, σελ. 213).

Ἐπομένως, κατὰ τὴν Ὁρθόδοξον ἀποψιν, ἡ Παναγία Παρθένος ἐβαρύνετο ἀπὸ τὸν κληρονομικὸν μολυσμὸν τοῦ προπατορικοῦ ἀμαρτήματος, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπηλλάγη, ἀφοῦ κατὰ τὸν εὐαγγελιστὴν Λουκᾶν: «Πνεῦμα Ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σέ καὶ δύναμις ὑψίστου ἐπισκιάσει σοί· διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἅγιον κληθήσεται, υἱὸς Θεοῦ» (Λουκ. α' 35).

Μέχρι τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἡ Θεοτόκος ὑπῆρξε «κεχαριτωμένη» μετὰ τὴν Χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἰδικὴν τῆς προσπάθειαν. Μετὰ τὴν κάθοδον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος γίνεται ἀξία νὰ καταστῇ καὶ Μητέρα τοῦ Θεοῦ Λόγου, διὰ τοῦτο καὶ καθαρίζεται ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ καὶ ἀπὸ πάσης ροπῆς τοῦ ἀμαρτήματος τοῦ πρώτου ἀνθρώπου.

2. Θεοτόκος:

Τὸ 431 εἰς τὴν Ἔφεσον ἡ Γ' Οἰκουμένη συνόδος καταδίκασε τὸ φρόνημα τοῦ αἵρετικοῦ Νεστορίου, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριζεν ὅτι ἡ Ἁγία Παρθένος ὑπῆρξεν ἀνθρωποτόκος (δηλαδὴ μήτηρ ἀνθρώπου ἢ ὅποια δὲν εἶχεν ἐνωθῆ μετὰ τὸν Θεῖον Λόγον) ἢ Χριστοτόκος (μήτηρ τοῦ Χριστοῦ, ὅχι ὅμως καὶ τοῦ Θεοανθρώπου). Καὶ ἀνεκήρυξε «τὴν ἁγίαν Παρθένον Θεοτόκον, γεγέννηκε γὰρ σαρκικῶς σάρκα γεγονότα τὸν ἐκ Θεοῦ Λόγον».

Οὕτω μετὰ τὸ Θεοτόκος ἡ Ἐκκλησία μας θέλει νὰ διακηρῖξῃ ὅτι ἡ Παναγία Παρθένος παρέχει

μετὰ τὰ ἀγνὰ αἵματά της τὴν δυνατότητα νὰ λάβῃ ὁ Θεοάνθρωπος Ἰησοῦς τὴν ἀνθρωπίνην του φύσιν καὶ «πᾶν ὅ,τι ἐκάστη μήτηρ εἰσφέρει πρὸς σχηματισμὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ αὐτῆς τοῦ ἐξ αὐτῆς γεννωμένου τέκνου», ὅπως ἀναφέρει ὁ μακαριστὸς Παναγιώτης Τρεμπέλας εἰς τὴν Δογματικὴν του, καὶ ἀκόμη ὀνομάζεται «Μήτηρ Θεοῦ ὡς συλλαβοῦσα καὶ κυοφορήσασα καὶ γεννήσασα τὸ δεύτερον πρόσωπον τῆς Ἁγίας Τριάδος οὐχὶ κατὰ τὴν Θεῖαν αὐτοῦ φύσιν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, τὴν ὁποῖαν ἐξ ἄκρας συλλήψεως προσέλαβεν ὡς ἐνυπόστατον ἐν αὐτῷ ὁ ἐνανθρωπήσας Λόγος» (Π. Τρεμπέλα, Δογματικὴ, 2ος τόμ., σελ. 205).

Ὁ ἀνέκφραστος, ὁ ἀπειρος, ὁ ἀόρατος, ὁ ἀκατάληπτος, ὁ ἀνερμήνευτος «συλλαμβάνεται, σαρκοῦται καὶ ἐνανθρωπίζεται» διὰ τῆς «κεχαριτωμένης». Ἀνεξήγητον μυστήριον. Δι' αὐτὸ καὶ ὁ ὕμνογράφος ἐκπληκτικὸς ἀναφέρει: «Ὁ ἀχώρητος παντί, πὼς ἐχωρήθη ἐν γαστρί; ὁ ἐν κόλποις τοῦ Πατρὸς, πὼς ἐν ἀγκάλαις τῆς Μητρὸς; Πάντως ὡς οἶδεν, ὡς ἠθέλησε καὶ ὡς ἠδύοκῃσεν· ἄσαρκος γὰρ ὢν, ἐσαρκώθη ἐκὼν· καὶ γέγονεν ὁ ὦν, ὁ οὐκ ἦν δι' ἡμᾶς· καὶ μὴ ἐκστὰς τῆς φύσεως, μετέσχε τοῦ ἡμετέρου φυράματος» (κάθισμα ὄρθρου Χριστουγέννων).

Πράγματι, καὶ ἡμεῖς ἐρωτῶμεν σήμερον: Αὐτὸν τὸν ὁποῖον δὲν «χωραεῖ» τὸ σύμπαν, πὼς ἐδέχθησαν τὰ σπλάγχνα μιᾶς γυναικὸς; Αὐτὸς ὁ ὁποῖος, ἀναρχος καὶ αἰώνιος, εὐρίσκεται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Πατρὸς Του, πὼς ἐκρατήθη εἰς τὴν ἀγκάλην τῆς Μητρὸς Του; Καὶ ἡ ἀπάντησις εἶναι, ὅτι ἐγένετο, ὅπως Ἐκεῖνος ἐγνώριζεν, ὅπως Ἐκεῖνος ἠθέλησε καὶ ὅπως Ἐκεῖνος ἠδύοκῃσεν. Ἐνῶ ἦτο ἄσαρκος, μετὰ τὴν θέλησίν του σαρκοῦται. Καὶ ὁ ὑπάρχων διὰ τὴν ἰδικὴν μας χάριν γίνεται αὐτὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο πρὶν. Καὶ χωρὶς νὰ στερεῖται τῆς φύσεώς του, μετέχει καὶ εἰς τὸ ἰδικόν μας φύραμα, τὴν ἰδικὴν μας ἀνθρωπίνην φύσιν.

Καὶ συνεχίζων ὁ ὕμνογράφος ἐρωτᾷ: «Τί θαυμάζεις Μαριάμ; τί ἐκθαμβεῖσαι τῷ ἐν σοί;». Καὶ ἀπαντᾷ διὰ λογαριασμὸν τῆς: «ὅτι ἄχρονον Ἰῶν χρόνω ἐγέννησα, φησί, τοῦ τικτομένου τὴν σύλληψιν μὴ διδαχθεῖσα. Ἄνανδρός εἰμι (χωρὶς ἄνδρα) καὶ πὼς τέξω Ἰῶν; ἄσπορον γονὴν τίς ἐώρακεν; (τέκνον χωρὶς σπέρμα ποῖος εἶδεν;) ὅπου Θεὸς δὲ βούλεται, νικᾷται φύσεως τάξις, ὡς γέγραπται».

Ἀκατάληπτον μυστήριον ἡ ἐνανθρώπησις τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ἐξήγησις λογικὴ δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ. Εὐρίσκεται πέραν τῆς δυνατότητος νὰ τὸ συλλάβῃ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Μόνον ἡ πίστις ὅτι: «ὅπου Θεὸς βούλεται», ὅπου ὁ Θεὸς θέλει, «νικᾷται φύσεως τάξις», ἀνατρέπεται ὁ φυσικὸς νόμος καὶ ἡ φυσικὴ τάξις. Καὶ ὅπως σημειώνει ὁ ἅγιος Χρυσόστομος: «οὐδὲ γὰρ ὁ Γαβριὴλ, οὐδὲ ὁ Ματθαῖος, ἐδυνήθησάν τι πλεόν εἰπεῖν, ἀλλ' ἢ ὅτι ἐκ πνεύματος Ἁγίου μόνον, τὸ δὲ πὼς ἐκ πνεύματος καὶ τίνι τρόπῳ οὐδεὶς τούτων ἠρμήνευσεν· οὐδὲ γὰρ δυνατόν ἦν». (Μὴ χωρεῖς περισσότερον, μῆτε νὰ ζητεῖς περισσότερα ἀπὸ ὅσα ἔχουν λεχθεῖ, μὴδὲ νὰ λέγεις καὶ πὼς τὸ πνεῦ-

μα ειργάσθη αυτό από την Παρθένο; Διότι, εάν, όταν εργάζεται ή φύση, είναι αδύνατον να έρμηνεύσωμεν τόν τρόπον, κατά τόν όποιον διαπλάσσεται τό σώμα, πώς θά ήμπορέσωμεν να τό κάμωμεν αυτό, όταν τό πνεύμα θαυματουργή;» και συνεχίζει ό άγιος Ίωάννης ό Χρυσόστομος: «Μή νομίσεις ότι τά έμαθες όλα, όταν άκούσης ότι (τό μυστήριον συνετέλεσθη) εκ Πνεύματος. Έξακολουθοϋμεν να άγνοοϋμεν πολλά και όταν τό πληροφορηθοϋμε αυτό. Παραδείγματος χάριν, πώς ό άπειρος εύρίσκεται εις μήτραν; πώς Έκεϊνος, πού συκρατεί τά πάντα, γεννάται από μίαν γυναίκα; Πώς ή Παρθένος γεννά και μένει Παρθένος; Μή ζήτηι φύσεως άκολουθίαν, όταν ύπερ φύσιν ή (είναι) τό γινόμενον», καταλήγει ό άγιος Πατήρ.

Και άληθώς ούτως έχει. Πώς ή ανθρωπίνη δυνατότης να κατανοήση τό ακατάληπτον και πώς ή ανθρωπίνη γλώσσα να περιγράψη εκείνο τό όποιον και ή γλώσσα τών άγγέλων άδυνατεί να κάμη; «Μέγα έστί τό τής εύσεβείας μυστήριον. Θεός έφανερώθη έν σαρκί...» (Α΄ Τιμ. γ΄ 16). Και τό μυστήριον, διά να τό προσεγγίση ό άνθρωπος, άλλος δρόμος από την πίστιν δέν ύπάρχει.

3. Άειπάρθενος:

Ή τρίτη βασική άλήθεια περι τοϋ προσώπου τής Παναγίας Θεοτόκου είναι τό άειπάρθενόν της.

Παρθένος και Μήτηρ είναι δύο έννοιαι αντιφατικά. Δύο γεγονότα εκ διαμέτρου αντίθετα, ως άποκλείοντα άπολύτως τό έν τό άλλο. Δύο καταστάσεις τελείως άσυμβίβαστοι.

Και όμως αυτό τό παράδοξον και εκπληκτικόν συνέβη εις την Παναγίαν Μητέρα τοϋ Θεοϋ Λόγου.

Ή Θεοτόκος, από τά άγνά αίματα τής όποίας έλαβε την ανθρωπίνην φύσιν ό Σωτήρ, υπήρξε Παρθένος. Έζησε κατά την έκφρασιν τών Πατέρων ζώνη παρθενικήν, ισάγγελον και άμωμον. Υπήρξε Παρθένος, ή όποία είχε παραδώσει ολοκληρωτικώς, χωρίς καμμίαν επιφύλαξιν, εις τόν Θεόν όλον τό είναι της, ψυχήν, νοϋν, θέλησιν, καρδίαν και σώμα.

Και τό σημαντικώτερον, ή παρθενία αυτή συνώδευσε την πάναγναν κόρην τής Ναζαρέτ και μετά την γέννησιν τοϋ Σωτήρος και τής έμεινε κτήμα παντοτινόν. «Όπως λέγει ό Μ. Βασίλειος «και μετά τό γενέσθαι μητέρα, έτι παρθένος διαμένουσα».

«Πϋρ καταναλίσκον ό Θεός» (Δευτ. δ΄ 24). Και όμως ή Παρθένος, μολοντί τό έδέχθη έντός της, ως άλλη φλεγόμενη βάτος, αλλά μη καιομένη, δέν κατεκάη, ούτε έπαθε φθοράν ή βλάβην. Και άνθεξεν εις τό «πϋρ» αυτό τής Θεότητος, τό όποιον κανείς άνθρωπος δέν εύρέθη και να άντικρύση άκόμη, με την καθαρότητα και την παναγιότητα της. «Ό Θεός άγιος γάρ ών, έν άγίοις αναπαύεται». Και ή άειπάρθενος Θεοτόκος υπήρξεν ή μοναδική, εκ τής όποίας τά σπλάγχνα ηϋδόκησε να «αναπαυθῆ» και να ένσαρκω-

θῆ ό Θεός Λόγος. Βεβαίως τό γεγονός αυτό είναι και θα είναι ανεπανάληπτον έως συντελείας τών αιώνων. «Ω τοϋ θαύματος! άναφωνεί ό Γρηγόριος Νύσσης. Ή Παρθένος γίνεται μητέρα και διαμένει Παρθένος. Βλέπεις την καινοτομίαν τής φύσεως; Οί άλλες γυναίκες, έφ' όσον είναι παρθένοι, μητέρες δέν είναι. Όταν γίνουιν μητέρες, δέν έχουν πλέον την παρθενίαν. Έδώ όμως — στην Παναγία — συνυπάρχουν και τά δύο (και ή μητρότης και ή παρθενία). Ή ίδια είναι και Μητέρα και Παρθένος. Και ούτε ή παρθενία ήμπόδισε τη γέννηση, ούτε ή γέννηση κατέλυσε την παρθενίαν».

Γ' Τά έσχατά της:

Μία γενική παρατήρησις ή όποία δέν πρέπει να παραλειφθῆ, καθώς μάλιστα διά μερικους άποτελεί και σκάνδαλον, είναι αι όλίγαι αναφοραι περι τοϋ προσώπου τής Παναγίας έντός τής Καινῆς Διαθήκης. Ή παράλειψις αυτή δέν είναι τυχαία. Οί εύαγγελισται επιδιώκουν κυρίως να παρουσιάσουν την καλήν άγγελίαν τής έλευσεως τοϋ Σωτήρος, με όλα τά γεγονότα τής Θείας Οικονομίας. Και είναι πολύ σημαντικόν, ότι και ή ίδια ή Θεοτόκος έπεθύμει να παραμένη εις την σιωπήν και την άφάνειαν, διά να άναδειχθῆ τό μυστήριον τής λυτρώσεως τοϋ Υιοϋ και Θεοϋ της. Και ιδιαιτέρως διά τό τέλος τής ζωῆς της δέν ύπάρχει καμμία αναφορά. «Όσα γνωρίζομεν τά έχομεν λάβει από την Ίεράν Παράδοσιν τής Έκκλησίας».

Ό Έπιφάνιος Κύπρου μάς λέγει: «Οί Γραφές δέν μάς δίδουν καμμία πληροφορία για τό τέλος τής Μαρίας, ούτε εάν απέθανε, ούτε εάν έτάφη, ούτε εάν δέν έτάφη. Ή λοιπόν απέθανε φυσικό θάνατο ή άγία Παρθένος και έτάφη και έν τιμῆ ή κοίμησιν αυτής και έν άγνεία ή τελετή και έν παρθενία ό στέφανος. Ή δέχθηκε θάνατο μαρτυρικό κατά τό «την ψυχήν αυτής διελεύσεται ρομφαία» και τότε μεταξύ τών μαρτύρων ή δόξα της και τό άγιόν της σώμα με μακαριότητα άνεπαύθη».

Πράγματι καμμίαν θετικήν μαρτυρίαν δέν έχομεν. Βεβαίως ή Δυτική Έκκλησία, με την γενικωτέραν μαριολατρευτικήν της διάθεσιν, τό 1950 διετύπωσε τό νέον δόγμα τής ολοσώμου αναλήψεως τής Παναγίας εις τούς Οϋρανούς. Εις τόν χϋρον τής ιδιικής μας Έκκλησίας ή εύλάβεια και τό σέβας τών πιστών εις λατρευτικά κείμενα ή εις συναξάρια εύρίσκουν ώρισμένες αναφορας. Ή έπίσημος όμως Όρθόδοξος άποψις αναφέρεται εις την «κοίμησιν» τής Παναγίας και την «μετάστασιν» της. Και άσφαλώς αυτό είναι γεγονός άναμφισβήτητον. Και ή «κοίμησις» και ή «μετάστασις» θα ήδύναντο να έχουν την στήριξιν των εις τόν λόγον τοϋ Κυρίου: «άμην λέγω υμίν ότι ό τόν λόγον μου ακούων και πιστεύων τῶ πέμψαντί με έχει ζώνη αιώνιον και εις κρίσιν οϋκ έρχεται, αλλά μετ'αβέβηκεν εκ τοϋ θανάτου εις την ζώνη» (Ίωάν. 5,24).

Ή μετάβασις εκ τοϋ θανάτου εις την ζώνη, αν

δι' ἓνα ἕκαστον πιστὸν ἐκφράζεται μὲ τὴν «κοίμησιν» καὶ τὴν «μετάστασιν», ἀσυγκρίτως περισσότερον ἔχει ἰσχὺν διὰ τὴν Μητέρα τοῦ Θεοῦ Λόγου. Πάντως αἱ ἄλλαι ἐρμηνεῖαι περὶ τῆς μεταστάσεως εἶναι σεβασταί, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία μας δὲν ἔλαβε σαφῆ θέσιν καὶ ἡμπορεῖ νὰ εἴπῃ κανεὶς ὅτι καὶ τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι μεταξὺ τῶν «θεολογουμένων».

Ἡ εἰκονογράφησις τῆς «κοιμήσεως» εἶναι χαρακτηριστικὴ εἰς συνδυασμὸν μὲ τὸν ὑμνογράφον ὁ ὁποῖος λέγει: «Ἀπόστολοι ἐκ περάτων, συναθροισθέντες ἐνθάδε, Γεθσημανῆ τῷ χωρίῳ κηδεύσασα τὸ ἐμὸν τὸ σῶμα· καὶ σὺ Υἱὲ καὶ Θεέ μου, παράλαβέ μου τὸ πνεῦμα».

Διὰ τὸν Ὁρθόδοξον λαὸν μας σημασίαν δὲν ἔχει τὸ πῶς ἐκλαμβάνεται ἡ «μετάστασις», ἀλλὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ Μητέρα τοῦ Θεοῦ καὶ Μητέρα ὄλων τῶν πιστῶν εἶναι ἡ μόνιμος μεσίτρια καὶ πρέσβειρα παρὰ τῷ Υἱῷ της.

Εἰς τὰς εὐχαριστιακὰς μας συνάξεις τὸ διακηρυσσομεν: «ταῖς πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ σῶσον ἡμᾶς» ἢ «Διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου Σου Μητρός... σῶσον ἡμᾶς». Καὶ ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ γνωρίζει, ὅχι θεωρητικῶς καὶ νοησιαρχικῶς, ἀλλὰ καὶ βιωματικῶς, ὅτι «ἄλλην γὰρ οὐκ ἔχομεν ἄμαρτωλοι πρὸς Θεὸν ἐν κινδύνοις καὶ θλίψεσιν, ἀεὶ μεσιτείαν...». Δι' αὐτὸ «οὐ σιωπήσωμέν ποτε Θεοτόκε — ἀναφωνοῦν οἱ πιστοὶ — τὰς δυναστείας σου λαλεῖν οἱ ἀνάξιοι· εἰ μὴ γὰρ σὺ προῖστασο πρεσβεύουσα τίς ἡμᾶς ἐρρύσατο ἐκ τοσούτων κινδύνων;»

Ἐντὸς τοῦ κλίματος καὶ τῆς ἀτμοσφαιρας αὐτῆς τῆς κοινωνίας ζεῖ τὸ θεανθρώπινον Σῶμα τῆς Ἐκκλησίας. Γνωρίζει ἡ ὁρατὴ καὶ στρατευομένη Ἐκκλησία ὅτι εἰς τὴν ἄορατον καὶ θριαμβεύουσαν Ἐκκλησίαν ἔχει ἰσχυρὰν μεσίτριαν καὶ πρέσβειραν, ἡ ὁποία «ἀεὶ», πάντοτε καὶ δι' ὄλους μεσιτεύει παρὰ τῷ Υἱῷ της. Καὶ εὐτυχῶς, διὰ τὴν ἀλήθειαν αὐτὴν δὲν χρειάζεται ὀργάνωσις, δὲν ἀπαιτεῖται διαφήμισις καὶ προπαγάνδα, διὰ νὰ καταστῇ γνωστὴ. Αὐθορμήτως, ἀπλῶς, χωρὶς ἐντυπωσιασμούς, μὲ εἰλικρίνειαν κατακλύζονται οἱ προσκυνηματικοὶ χώροι τῆς Παναγίας μας. Εἰκόνες, ἀφιερώματα, ναοί, ὕμνοι, παρακλητικοὶ κανόνες, ἱκεσίαι, ἑκατοντάδες ἐπίθετα τῆς ἀποδίδονται, διὰ νὰ ἐκφρασθῇ ἡ πίστις καὶ ἡ ἀφοσίωσις τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ πρόσωπόν της.

Μερικοὶ ἀνυποψίαστοι ἐρωτοῦν διὰ τὰ πολλὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα τῆς ἀποδίδει ὁ λαός. Ἐπιχειροῦν μάλιστα νὰ κάμουν καὶ «πνεῦμα» μὲ τὴν παρατήρησιν ὅτι ἐν τέλει πόσας «Παναγίας» ἔχομεν; Εἰκοσιφοίνισσα, Σπηλαιώτισσα, Γοργοεπήκοος, Ὑπέρμαχος κ.λπ.

Ἀλλὰ τὸ μέγα πλῆθος τῶν ὀνομάτων της φανερώσει καὶ ὑπογραμμίζει τὸν βαθὺν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀπέραντον ἀγάπην τῶν πιστῶν διὰ τὸ πρόσωπόν της. Ὅσον ἡ ἀγάπη βαθύνει καὶ πληθύνει, τόσον καὶ «μηχανεῦται» νὰ εὗρῃ περισσότερα ἐπίθετα νὰ ἐκφρασθῇ. Εἰδικώτερον ὅμως διὰ τὸ πρόσωπον τῆς Θεοτό-

κου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας τοῦτο ἔχει καὶ τὰς ἐξῆς ἐξηγήσεις: α) πολλὰ ἐπίθετα τῆς ἀπεδόθησαν ἀπὸ τὸν τόπον ὅπου ἰδιαιτέρως ἐτιμήθη π.χ. Καστριτίσσα, Καλαμιώτισσα, Ἀθηνιώτισσα, Θαλασσίη, Σπηλαιώτισσα κ.λ. β) ἄλλα ἀπὸ τὸ εἶδος καὶ τὸν τρόπον ἐπεμβάσεώς της π.χ. Γοργοεπήκοος, ἀνίκητος Στρατηγός, Ὑπέρμαχος, Ἐλεοῦσα, Γιάτρισσα, Ὁδηγήτρια, Παρηγορίτισσα κ.λπ. γ) ἄλλα ἀπὸ τὸ εἶδος τῆς εἰκόνας της π.χ. Εἰκοσιφοίνισσα, Βρεφοκρατοῦσα, Δεξιοκρατοῦσα, Μαντηλοῦσα, Μεγαλομάτα, Γλυκοφιλοῦσα κ.λ. δ) ἄλλα τέλος ἐπίθετα τῆς ἀπονέμου θ α υ μ α σ μ ὂ, ἔ π α ι ν ο: Ἡλιόκαλη, Χρυσοπηγή, Χρυσοσπηλιώτισσα, Χρυσοελεοῦσα κ.λ.

Ἐπομένως τὸ μέγα πλῆθος τῶν ὀνομάτων της εἶναι ἐν μικρὸν δείγμα τῆς ἀπέραντου ἀγάπης καὶ τῆς βαθείας ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ πρόσωπόν της. Μὲ τὸ πλῆθος τῶν ἐπιθέτων, τὰ ὁποῖα τῆς ἀποδίδονται, ὑποδηλώνονται αἱ πολλαὶ αὐτῆς χάριτες, οἱ τρόποι προστασίας τῶν πιστῶν της καὶ τὰ πολλὰ δωρήματα τῆς Παναχράντου καὶ ὑπερευλογημένης Θεοτόκου, ποὺ λαμβάνουν αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι τὴν ἐπικαλοῦνται.

Μοναδικὴ καὶ ἀνεπανάληπτος ὑπαρξίς ἡ Θεοτόκος Παναγία, κορυφαία ἐξ ὄλων τῶν κτιστῶν δημιουργημάτων τοῦ Θεοῦ, ὁρατῶν καὶ ἀορατῶν. «Πρὸ αἰώνων» τὴν προορίζει καὶ διὰ τῶν προφητῶν του τὴν προαναγγέλλει ὁ Τριαδικὸς Θεὸς «ἐκ γενεῶν ἀρχαίων». Ἡ μοναδικότης της λοιπὸν ἀρχίζει ἀπὸ τὴν προϊστορίαν της, φαινόμενον ἀποκλειστικὸν τοῦ Υἱοῦ της, τὸ ὁποῖον ὅμως παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν ἰδικὴν της περιπτῶσιν. Ἡ ἱστορία της, ἐν σιωπῇ, χωρὶς ἐντυπωσιασμούς, «μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος», κατὰ τὸν ἄγιον Ἰσαὰκ τὸν Σῦρον, ἐκπληρῶνει τὴν ἀποστολὴν της. Καθ' ὃν χρόνον ὁ Υἱὸς της φανερώσει τὴν «Βασιλείαν» Του, διακριτικῶς θέτει τὸν ἑαυτὸν της εἰς τὸ «περιθώριον» καὶ ἐπαναλαμβάνει μὲ τὴν ζωὴν της τὸ τοῦ Βαπτιστοῦ: «Ἐκεῖνον (δηλαδὴ τὸν Θεάνθρωπον) δεῖ αὐξάνειν, ἐμὲ δὲ ἐλαττοῦσθαι» (Ἰωάν. γ' 30). Ὅταν ὅμως ἡ «Βασιλεία» τοῦ Υἱοῦ της κατέστη πραγματικότης καὶ διὰ τῆς παρελεύσεως τῶν χρόνων ἢ πρωτοχριστιανικῆ κοινότητος ἐδέχτο διαρκῶς νέα μέλη, οἱ ἴδιοι οἱ πιστοὶ ἀρχίζουν νὰ ἐκτιμοῦν τὴν ἀνεκτίμητον καὶ μοναδικὴν προσφορὰν της. Μὲ τὸν τρόπον αὐτὸν τὸ θεανθρώπινον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ποὺ εἶναι ἡ Ἐκκλησία Του, εἰς τοὺς αἰῶνας ποὺ ἐπηκολούθησαν, διετύπωσε τὰς ἀληθείας διὰ τὸ πρόσωπον τῆς Παναγίας.

Διὰ τὸν πιστὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ ἔμεινεν «ἡ κεχαριτωμένη» Παναγία, ἡ Θεοτόκος καὶ ἀειπάρθετος, ἡ ὁποία σήμερον εἶναι ἡ μεσίτρια καὶ πρέσβειρα, ποὺ «ἀεὶ» πρεσβεύει ὑπὲρ τοῦ λαοῦ αὐτῆς. Εἶναι ἡ ἀνατικατάστατος «παραμυθία», παρηγορία καὶ ἐνίσχυσις τῶν θλιβομένων. Ὅπως ψάλλει ὁ λαός της: «πάντων θλιβομένων ἡ χαρὰ, καὶ ἀδικουμένων προστατίς, καὶ πενομένων τροφή, ξένων τε παράκλησις καὶ βακτηρία τυφλῶν, ἀσθενούντων επίσκεψις, καταπονουμένων σκέπη καὶ ἀντίληψις καὶ ὄρφανῶν βοηθός».

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΙΣ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΚΤΗΜΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΛΟΥΤΟΥ*

Αἱ «λογίαι» συνεστάθησαν ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Παύλου ὡς μέσον βοήθειας τῶν πτωχῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων. Ἦδη ἀπὸ τῆς συστάσεώς της, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας βοηθεῖ τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἀπειλούμενους ἐκ πείνης χριστιανούς διὰ τῆς διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων Παύλου καὶ Βαρνάβα ἀποσταλείσης λογίας²¹⁰. Ὁ Παῦλος κατὰ τὰς ἀποστολικὰς αὐτοῦ περιοδεΐας συχνάκις ζητεῖ τοιαύτας βοηθείας τῶν πιστῶν διὰ τὴν ἐν Ἱερουσαλήμ χριστιανικὴν κοινότητα. Αἱ λογίαι αὐταί, στηριζόμεναι ἀπολύτως εἰς τὴν ἀγαθὴν προαίρεσιν τῶν πιστῶν ἐλάμβανον χώραν συνήθως κατὰ Κυριακὴν: «Περὶ δὲ τῆς λογίας τῆς εἰς τοὺς ἁγίους, ὡςπερ διέταξα ταῖς Ἐκκλησίαις τῆς Γαλατίας οὕτω καὶ ὑμεῖς ποιήσατε. κατὰ μίαν σαββάτων ἕκαστος ὑμῶν παρ' ἑαυτῷ τιθέτω θησαυρίζων ὅτι ἂν εὐδοῶται, ἵνα μὴ ἔσται ἔλθω τότε λογίαι γίνωνται»²¹¹. Ἡ δὲ ἀποστολὴ λογίων εἰς τὴν δι' ἡμᾶς προωριζάντο κοινότητα, ἐγένετο δι' ἀνδρῶν δοκίμων, ἐκλεγμένων μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς συλλεξάσης τὰς λογίας κοινότητος καὶ ἐφοδιαζομένων διὰ συστατηρίου ἐπιστολῆς παρὰ τοῦ Παύλου²¹².

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 326 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 11 τεύχους.

210. Πράξεων, 11, 29-30. Βλ. καὶ Παναγιώτου Δημητρουπόλου, ἔνθ' ἄν., σελ. 143.

211. Α' Κορινθίους, 16, 1-2.

212. Α' Κορινθίους, 16, 2-4. Πρβλ. καὶ Β' Κορινθίους, 8, 1-4, 9, 2-12. Ρωμαίους, 15, 26-27.

Ἡ συνήθεια αὕτη ὑπῆρχε καὶ κατὰ τὸν Δ' μ.Χ. αἰῶνα ἐν τε τῇ Ἀνατολῇ καὶ τῇ Δύσει, αἱ δὲ συναθροίσεις τῶν λογίων περιήρχοντο εἰς τοὺς πτωχοὺς²¹³. Οἰκοθεν νοεῖται: ὅτι τὸ χρῆμα τὸ εἰς λογίας προσφερόμενον ἔδει γὰ εἶναι ἐντίμου προελεύσεως. Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος ἐν ὁμιλίᾳ του περὶ τῶν λογίων, λέγει: τὰ ἐξῆς ἐν συμπεράσματι: «Πρὸς γὰρ τοὺς τόκους ἀπειτούντες οὐδεὶς μοι λόγος, οὐδὲ πρὸς στρατιώτας διαστρίοντας ἄλλους καὶ πραγματευομένους ἄλλοστρίας» συμφορᾶς οὐδὲν γὰρ ἐκείθεν δούλεται δεχέσθαι: ὁ Θεός, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἐκ δικαίων πόνων συλλέγοντας τὰ ὄντα, ταῦτα λέγω»²¹⁴.

Ὡς πρὸς τὸν χαρακτήρα τῆς κοινοκτημοσύνης ἐν τῇ ἀρχηγόνῃ κοινότητι τῶν Ἱεροσολύμων διετυπώθησαν πολλαὶ γινῶμαι ὑπὸ τε ἡμετέρων καὶ ξένων ἐρευνητῶν, ἐν οἷς τινες διετύπωσαν ἀπόψεις αὐτόχρημα ἐξτρεμιστικὰς²¹⁵. Ἀπόψεις ἐγγύτερον τῆς πραγματικότητος διετύπωσαν οἱ E. Hatch²¹⁶ καὶ A. Deiss-

213. Πρβλ. Thomassin (L), Ancienne et nouvelle discipline de l'Église (nouvelle édition revue par M. André), Paris, 1866-1867, τόμος VI, σελ. 8.

214. Ἰωάννου Χρυσοστόμου, Ὁμιλία 43 εἰς Α' Κορινθίους, MPG, 61,374.

215. Σάββα Ἀγουρίδου, ἔνθ' ἄν., σελ. 26.

216. E. Hatch, Die Gessellschaftsverfassung der christlichen Kirchen in Antertum, Oxford, 1880, übertz. d. 2. Aufl. Giessen, 1883, σελ. 27.

Ὁ Χρῆστος Γιανναράς, εἰς πρόσφατον βιβλίον του, εἰς τὸ ὁποῖον μὲ γλῶσσαν σύγχρονον καὶ κατατοπιστικὴν παρουσιάζει τὰς βασικὰς ἀληθείας τῆς Ὀρθοδόξου πίστεως, σημειώνει μεταξὺ ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς περὶ τῆς Θεοτόκου, πού ἡμποροῦν νὰ ἀποτελέσουν καὶ τὴν σύνοψιν τοῦ παρόντος ἄρθρου.

«Ἡ Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει στὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας Θεοτόκου ἐκεῖνο τὸ κτίσμα πού — μόνο αὐτὸ μέσα σὲ ὅλη τὴ δημιουργία τοῦ Θεοῦ, τὴν ὕλη καὶ πνευματικὴ — ἐφθασε στὴν πληρότητα τοῦ σκοποῦ γιὰ τὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἡ κτίσις: στὴν πληρέστερη δυνατὴ ἐνότητα μὲ τὸν Θεόν, στὴν πληρέστερη πραγματοποίηση τῶν δυνατοτήτων τῆς ζωῆς... Μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡ Παρθένο Μαρία ταῦτισε στὴν

ὑπαρξή της τὴ ζωὴ τοῦ κτιστοῦ μὲ τὴ ζωὴ τοῦ ἀκτίστου, ἔνωσε στὴ δική της ζωὴ τὴν κτίσι μὲ τὸν Κτίστη της. Ἔτσι κάθε κτίσμα, ἡ σύμπασα δημιουργία τοῦ Θεοῦ, βρίσκει στὸ Πρόσωπό της τὴν πύλη «τῆς ὄντως ζωῆς», τὴν εἴσοδο πρὸς τὸ πλήρωμα τῶν ὑπαρκτικῶν δυνατοτήτων: «Ἐπ' αὐτῇ χαίρει πᾶσα ἡ κτίσις, ἀγγέλων τὸ σύστημα καὶ ἀνθρώπων τὸ γένος...» Ἡ Παναγία εἶναι ἡ νέα Εὐα, πού συγκεκριαίωται ἐν τῇ φύσει ὅχι στὴν «παρὰ φύσιν» αὐτονομία καὶ στὸ θάνατο, ἀλλὰ στὴν «ὑπὲρ φύσιν» μέθεξη (συμμετοχὴ) τῆς Θεότητος καὶ στὴν πραγματοποίηση τῆς αἰωνίας ζωῆς» («Ἀλφαβητάρι τῆς πίστεως», σελ. 151-153).

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

mann, ο δεύτερος μάλιστα εν ειδική μονογραφία τονίζει ότι δεν ήτο ή χριστιανική θρησκεία καθ' έαυτήν, ήτις έξεφράσθη εις ταύτην ή εκείνην τήν κοινωνικήν μορφήν, αλλά τὰ κοινωνικά στρώματα τής αυτοκρατορίας, τὰ όποια έδέχθησαν τήν νέαν θρησκείαν, έξέφρασαν αυτήν αναλόγως τής κοινωνικής των θέσεως²¹⁷. Έκ των ήμετέρων ο Καθηγητής τής Έρμηνείας τής Καινής Διαθήκης εν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν κ. Σάββας Ἀγουρίδης, επί του προκειμένου σημειοί τὰ ακόλουθα: «Δύο είναι καθ' ήμάς οι λόγοι δια τούς όποιους τὸ αίσθημα τής ένότητος μεταξύ των χριστιανῶν έξεφράσθη έντός τής πρώτης Έκκλησίας υπό τήν μορφήν τής κοινοκτημοσύνης: Ὁ πρώτος σχετίζεται με τὸ Ιεραποστολικὸν έργον τής Μητρὸς των Έκκλησιῶν, ο δὲ δεύτερος με τὰς κοινωνικὰς συνθήκας τής έποχής»²¹⁸. «Όλοι παραδέχονται ότι ή πρώτη μορφή τής από κοινοῦ ζωής των Μαθητῶν εν Ἱερουσαλήμ άπετέλει συνέχεια τής παρομοίας ζωής των Ἀποστόλων μετά του Ἰησοῦ. Οι Ἀπόστολοι εκλεγέντες υπό του Κυρίου ως διάδοχοι και συνεχισταί του κοσμοσωτηρίου έργου Του, μετά τήν Ἀνάστασιν και τήν έπιφοίτησιν του Ἁγίου Πνεύματος συνέχισαν τὸ Ιεραποστολικὸν του Μεγάλου Διδασκάλου των έργον. Κατά τήν αφήγησιν των Ιερῶν συγγραφέων τής Καινής Διαθήκης, ο Κύριος και οι Μαθηταί Αυτου συνετηροῦντο εκ κοινοῦ ταμείου: «Και έγινετο εν τῷ καθεξής και αὐτὸς διώδευεν κατά πόλιν και κώμην κηρύσσων και ευαγγελιζόμενος τήν βασιλείαν του Θεου, και οι δώδεκα σὺν αὐτῷ, και γυναϊκές τινες... αἴτινες διηκόνουν αὐτοῖς εκ των ὑπαρχόντων αὐταῖς»²¹⁹. Κατά τον Καθηγητὴν Σάββα Ἀγουρίδην²²⁰, ή τριαύτη ζωή του Ἰησοῦ μετά των Μαθητῶν δεν ήτο μόνον τὸ πρότυπον δια τὸ μελλοντικὸν έργον τής Ιεραποστολής, ἀλλ' έσήμαινε μίαν ανάγκην.

Ἄλλοι έρευνῆται ὑποστηρίζουσιν ότι ή κοινοκτημοσύνη εν Ἱερουσαλήμ δεν ήτο προϊόν οικονομικῶν

217. A. Deissmann, Das Christentum und die unteren Schichten, 2te Ausg., Göttingen, 1908, σελ. 9.

218. Σάββα Ἀγουρίδου, ένθ' άν., σελ. 29. Ὁ άειμνηστος Χρήστος Ἀνδρούτσος (1869 - 1935), εν τῷ έργῳ του Σύστημα Ἡθικής, έκδοσις Β', Θεσσαλονίκη, 1964, σελ. 203, περὶ τής πρώτης εν Ἱερουσαλήμ χριστιανικής Έκκλησίας, λέγει τὰ εξής: «Τὴν πρώτην εν Ἱερουσαλήμ Έκκλησίαν, προσάγουσι τινες ως παράδειγμα κοινοκτημοσύνης, έρειδόμενοι επί των εν Πράξεων, 4,32 λεγομένων... Ὅτι ένταῦθα πρόκειται περὶ άουνήθους των πτωχῶν θεραπείας προελθούσης εκ καιρικῶν λόγων και εξ ένθουσιασμοῦ, οχι δὲ εξ ὑποχρέωσης κοινοκτησίας, εις τὸν τὸσον φανερόν, ώστε περιττὸν νά παραπέμφωμεν εις τὸ εν Πράξεων, 5, 4, ένθα ο Ἀπόστολος Πέτρος έπιτιμῶν τον Ἀνανίαν ως καταθέντα μέρος ως τιμὴν του ὄλου πωληθέντος κτήματος αὐτου λέγει: «οὐ μένον σοι ἔμνε (τὸ χωρίον = ο άχρὸς) και προθεν εν τῇ σῆ έξουσία ὑπῆρχε;». Ὁ ειρημένος Καθηγητὴς ὑποστηρίζει: ότι «οὐδέποτε ένεφανίσθη ή κοινοκτημοσύνη εν τῇ Ιστορίᾳ εν τῇ μορφή, μεθ' ής εκδέχονται αὐτήν οι σημερινοί κοινωνικρατικοί». Τὸν ισχυρισμόν του Χρήστου Ἀνδρούτσου ως αντίθετον πρὸς τήν πραγματικότητα αντικρούει ο θεολόγος Γεώργιος Ροδίτης εν τῷ έργῳ του, Χριστιανισμός και πλοῦτος, σελ. 222, Ἀθήναι, 1970.

219. Λουκᾶ, 8, 1-3. Ἰωάννου, 12, 6, 13, 29.

220. Σάββα Ἀγουρίδου, ένθ' άν., σελ. 29 εξ.

και κοινωνικῶν συνθηκῶν, ἀλλά λαβούσα τήν αρχήν αὐτῆς εν τῇ κοινότητι, ήν ο Κύριος συνέπηξε μετά των Μαθητῶν Αυτου, μετά τήν Ἀνάληψιν του Ἰησοῦ και τήν Πεντηκοστήν, οι Ἁγιοι Ἀπόστολοι στοιχοῦντες άπολύτως τῷ παραδείγματι του Διδασκάλου Αυτων, ώργάνωσαν τήν πρώτην εν Ἱερουσαλήμ Έκκλησίαν κατ' απομίμησιν και κατά τὸ πρότυπον του ὁμίλου, οὔτινος μέλη ήσαν οι Ἀπόστολοι και προϊστάμενος ο Κύριος, θεμελιώσαντες ταύτην επί τής καθολικής άδελφοσύνης, ένότητος και ισότητος. Ἡ καθολική άδελφοσύνη, ένότης και ισότης αναποδράστως συνεπάγεται και κοινότητα των αγαθῶν μεταξύ των χριστιανῶν. Ἄλλωστε δεν νοείται καθολική άδελφοσύνη, ένότης και ισότης άνευ τής συμμετοχῆς πάντων των αδελφῶν εξ ἴσου εις τὰ ὑλικά αγαθά. Ὁ Παῦλος καυτηριάζει τήν εκ μέρους τινῶν πλουσίαν άπόλαυσιν των αγαθῶν, ένῳ άλλοι στεροῦνται²²¹: «... Οὐ γάρ ἵνα άλλοις άνεσις, ὑμῖν δὲ θλίψις, ἀλλ' εξ ισότητος εν τῷ νῦν καιρῷ τὸ ὑμῶν περισσευμα εις τὸ εκείνων ὑστέρημα, ἵνα και τὸ εκείνων περισσευμα γένηται εις τὸ ὑμῶν ὑστέρημα, ὅπως γένηται ισότης»²²². Τὸν τοιούτον τρόπον τής πραγματοποίησεως τής ισότητος «και των ὑλικῶν αγαθῶν», δια τής διαθέσεως των περισσευμάτων των μεν εις τὰ ὑστερήματα των άλλων «εν τῷ νῦν καιρῷ» (τῷ καιρῷ δηλαδή εκείνῳ, οτε αι χριστιανικαί Έκκλησιαί, ή και μεμονωμένοι χριστιανοί, εύρίσκοντο εν μέσῳ κοινωνικῶν ανθρώπων άλλως διαδιούτων) θά άντικαταστήσῃ βεβαίως σήμερον πλήρες σύστημα κοινότητος και κοινοκτημοσύνης των ὑλικῶν αγαθῶν και άδελφικής κατανομῆς αὐτῶν, κατά τὸ Γραφικόν «διεδίδοδο δὲ εκάστῳ καθότι άν τις χρείαν εἶχεν»²²³, ὅταν αι χριστιανικαί Έκκλησιαί - Πολιτείαί γίνωσι και Βασιλείαι του Θεου και εφαρμοσθῇ εν αὐταῖς και ή δικαιοσύνη Αυτου. Ἐννοεῖται ότι εν τῷ πλαισίῳ τής τριαύτης καθολικής άδελφοσύνης, ένότητος και κοινότητος των χριστιανῶν δεν δύναται νά εχη θέση άτομική ιδιοκτησία, ἀλλά και άπλή ετι κατοχή άτομικῶν ὑλικῶν αγαθῶν²²⁴. Καί ὄντως ή άδαμαντινή θάσις δια τήν κατά Χριστόν προαγωγήν των ατόμων και του συνόλου εἶναι ή κατάργησις τής άτομικής ιδιοκτησίας και ή θεμελίωσις των κοινωνικῶν επί τής καθολικής άδελφοσύνης, ένότητος και κοινότητος πάντων των χριστιανῶν.

Ὁ Παῦλος εν τῇ Α' πρὸς Τιμόθεον έπιστολῇ αὐτου διδάσκει τὰ εξής βασικώτατα, δι' ὧν καταργεῖ τον πλοῦτον, συνιστᾶ δὲ ὅπως περιορίζεται εκαστος εις τὰ άπολύτως άπαραίτητα δια τήν συντήρησιν του: «... εστι

221. Βλ. έμπεριστατωμένην έργασίαν Ἀναστασίου Πιερίου, Ὁ κοινωνισμός του Χριστιανισμοῦ, Ἀθήναι, 1963.

222. Β' Κορινθίους, 8, 13-14. Ὁ Παῦλος τήν καθολικὴν ένότητα, κοινότητα και ισότητα εν τῇ άπολαυῇ των ὑλικῶν αγαθῶν διακηρύσσει και άλλαχού. Ἐν μεν τῇ Α' Κορινθίους, 10,24 γράφει «μηδεῖς τὸ εαυτου ζητεῖτω, ἀλλά τὸ του έτέρου εκαστος», εν δὲ τῇ πρὸς Φιλιππησίους, 2,4 επαναλαμβάνει «Μή τὰ εαυτου εκαστος σκοπεῖτε, ἀλλά και τὰ έτέρων εκαστος».

223. Πράξεων, 4,35.

224. Βλ. Ἀναστασίου Πιερίου, ένθ' άν., σελ. 139 εξ.

δὲ πορισμὸς μέγας ἢ εὐσέβεια μετ' αὐταρκειᾶς· οὐδὲν γὰρ εἰσηγγέκαμεν εἰς τὸν κόσμον, ὅτι οὐδὲ ἐξευεργεῖν τι δυνάμεθα· ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τοῦτοις ἀρκεσθησόμεθα. οἱ δὲ βουλόμενοι πλουτεῖν ἐμπίπτουσιν εἰς πειρασμὸν καὶ παγίδα καὶ ἐπιθυμίας πολλὰς ἀνοήτους καὶ βλαβερὰς, αἵτινες βυθίζουσιν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ὄλεθρον καὶ ἀπώλειαν»²²⁵. Ὁ Παῦλος, ὅστις συνεμορφώθη ἀπολύτως πρὸς τὰς περὶ κοινοκτημοσύνης ἀντιλήψεις τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, προτρέπει πάντας «να γίνωμεν μιμηταὶ του, καθὼς ἐκεῖνος Χριστοῦ»²²⁶, Ὅστις Χριστὸς κατὰ τὴν ἰδίαν Αὐτοῦ διακήρυξιν: «οὐκ εἶχε τοῦ τὴν κεφαλὴν κλίνην»²²⁷. Πᾶς ἐχέφρων ἄνθρωπος ἀδύνατον νὰ μὴ συμμορφωθῆ πρὸς τὴν διδασκαλίαν Κυρίου καὶ Παύλου, μιμούμενος ἐν πᾶσι τὸ παράδειγμα καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἰησοῦ καὶ τοῦ μιμητοῦ Τούτου γενομένου μεγάλου Ἱεραποστόλου. Τὸ σύνθημα καθολικῆ ἀδελφότητος, ἐνότης καὶ κοινότης πάντων τῶν χριστιανῶν καθίσταται ἐπάναγκες ὅπως ἐπικρατήσῃ καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ γῆ δὲν εἶναι ὁ μόνιμος τόπος τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι παροδικὸς καὶ πρόσκαιρος ἐπισκέπτης ἐπὶ τῆς γῆς, ἣν ὀφείλει ὅπως χρησιμοποίησῃ ὡς στάδιον ἀγώνων καὶ προπαρασκευῆς διὰ τὴν αἰώνιον καὶ ἄληκτον μακαριότητα. Ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τοὺς Ἀποστόλους Παῦλον καὶ Πέτρον· «ξένοι καὶ παρεπίδημοὶ ἐσμεν»²²⁸ καὶ «πάροικοι καὶ παρεπίδημοι»²²⁹, κατὰ δὲ τὴν διακήρυξιν τοῦ στόματος τοῦ Χριστοῦ, Ἁγίου Ἀποστόλου Παύλου, «οὐκ ἔχομεν ὧδε μένουσαν πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητούμεν»²³⁰. Διότι κατὰ τὸν αὐτὸν Ἀπόστολον, «ἡμῶν τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει»²³¹.

Ἡ κοινοκτημοσύνη τῆς Σιωνίτιδος Ἐκκλησίας δὲν γνωρίζομεν ἐὰν ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενη καὶ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων τοῦ Τίτου (40 - 81 μ.Χ.), πρεσβυτέρου υἱοῦ τοῦ αὐτοκρατορὸς Βεσπασσιανοῦ (7 ἢ 9 - 79 μ.Χ.), τὸ ἔτος 70 μ.Χ., ἐν Πέλλα, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐνθα κατέφυγεν ἡ χριστιανικὴ Κοινότης, κατὰ τὴν παράδοσιν τοῦ πατρὸς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Εὐσεβίου τοῦ Παμφίλου (365 - 440)²³², πρὶν ἢ πόλις πολιορκηθῆ ὑπὸ τῶν ἐχθρικών στρατευμάτων. Καίτοι στε-

ρούμεθα μαρτυριῶν περὶ τῆς συνεχίσεως τῶν κοινῶν συσσιτίων μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν στρατευμάτων τῆς κοσμοκρατείας Ῥώμης, ἐν τοῦτοις δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν ὅτι πιθανώτατα τὸ σύστημα τῶν κοινῶν συσσιτίων θὰ ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενον, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν θεβαίως τῆς ὑπάρξεως τῶν παραγόντων ἐκείνων, οἵτινες συγιστῶσι τὸ ὑπόβαθρον τοῦ συστήματος τῆς κοινοκτημοσύνης. Καὶ τοιοῦτοι παράγοντες εἶναι «ἡ ἀγαλλίασις καὶ ἀφελότης τῆς καρδίας»²³³ τῶν χριστιανῶν προσερχομένων ἐν τῷ Ἱερῷ τῆς θείας Εὐχαριστίας Μυστηρίῳ, ἡ καθολικὴ ἀδελφότης καὶ ἡ ἀκλόνητος πίστις ὅτι εἴμεθα «πάροικοι καὶ παρεπίδημοι»²³⁴ ἐπὶ τῆς γῆς, ὁπότε οὐδεμίαν θέσιν θὰ ἔχη ἐν τῇ χριστιανικῇ ἐκείνῃ κοινότητι τὸ σὸν καὶ τὸ ἐμὸν, κακὸν μέγα, ὅπερ προσεκάλεσε τὸν χωρισμὸν τῶν ἀνθρώπων πρὸς ἀλλήλους, τὸν φθόνον, τὴν ἀδελφοφονίαν καὶ πάσας τὰς ἔκτοτε συμφορὰς τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν διετηρήθησαν τὰ στοιχεῖα ἐκείνα ἅτινα συνέθετον τὴν ἀρχέγονον Ἐκκλησίαν τῶν Ἱεροσολύμων, οὐδεὶς λόγος συντρέχει, ὅπως ἀμφιβάλλωμεν ὅτι ὁ θεσμὸς τῶν κοινῶν συσσιτίων δὲν ἐξηκολούθησεν ὑφιστάμενος.

Ἄλλωστε τὸ κατ' ἐξοχὴν διακριτικὸν γνώρισμα τῆς ὄντως ἀγωνιζομένης Ἐκκλησίας τῶν τριῶν πρώτων αἰώνων, τῆς Ἐκκλησίας τοῦ ἐφηρμοσμένου Χριστιανισμοῦ, ἦτο ἡ ἀπόλυτος προσήλωσις εἰς τὰς θείας διδασκαλίας, μετὰ τῶν ὁποίων ἐξέχουσαν θέσιν κατέχει ἡ περὶ κοινότητος τῶν ὑλικῶν ἀγαθῶν ἐντολὴ τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ὄντως ὑψηλῆς διδασκαλίας τῆς κοινοκτημοσύνης δὲν εἶναι ἀνεύρητος ὡς ἐσφαλμένως τινὲς διατείνονται, ἀλλὰ τοῦναντίον ἐξόχως ἐπικτή, ἀρκεῖ οἱ χριστιανοὶ νὰ προέλθωσιν εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἀπόφασιν νὰ μεταστῶσιν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν κατ' ὄνομα χριστιανῶν εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἀληθῶν χριστιανῶν.

Τὴν ἀνωτέρω ἀποφιν ἐπιρρωνύει καὶ ἡ ἴδρυσις ἐν ἔτει 1608 ὑπὸ τῶν Ἰησοῦιτῶν ἐν Παραγουάη χριστιανικοῦ Κράτους τελειῶς κομμουνιστικοῦ, διαρκέσαντος μέχρι τοῦ 1787, διαλυθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς Ἰσπανίας Καρόλου τοῦ Γ' (1716 - 1788). Τὸ ὑπὸ τῶν Ἰησοῦιτῶν ἱδρυθὲν χριστιανικὸν κομμουνιστικὸν τοῦτο Κράτος ὑπῆρξεν ἡ τελειότερα ἐν τῇ πραγματικῇ ζωῇ ἐφαρμογὴ τῶν κομμουνιστικῶν ἀρχῶν. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ Γουαράνοὶ ἐνεθυμούντο ἐπὶ μακρὸν τὴν θεοκρατίαν τῶν Ἰησοῦιτῶν ὡς τὸν χρυσοῦν αἰῶνα τῆς ἱστορίας των²³⁵.

(Συνεχίζεται.)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ANTONIOS

225. Α' Τιμοθέου, 6, 6-9.

226. Α' Κορινθίους, 11,1.

227. Ματθαίου, 8,20. Λουκά, 9,58.

228. Ἑβραίους, 11,13.

229. Α' Πέτρου, 2,11.

230. Ἑβραίους, 13,14.

231. Φιλιπησίους, 3,20.

232. Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Γ', 5, 3, Β.Ε.Π., σελ. 253, τόμος 19, Ἀθήναι, 1959: «οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦ λαοῦ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις Ἐκκλησίας κατὰ τινὰ χρησμὸν τοῖς αὐτόθι: δοκίμοις δὲ ἀποκαλύψεως ἐκδοθέντα πρὸ τοῦ πολέμου μεταναστεῖναι τῆς πόλεως καὶ τινὰ τῆς Περαιᾶς πόλιν οἰκεῖν κεκελευσμένου, Πέλλαν αὐτὴν ὀνομάζουσιν, (ἐν ἣ) τῶν εἰς Χριστὸν πεπιστευκότων ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλήμ μετρωκισμένων, ὡς ἂν πάντεως ἐπιλειπομένων ἁγίων ἀνδρῶν αὐτὴν τε τὴν Ἰουδαίαν βασιλικὴν μητρόπολιν καὶ σύμπασαν τὴν Ἰουδαίαν γῆν, ἡ ἐκ Θεοῦ δίκην λοιπὸν αὐτοῦς ἄτε τοσαῦτα εἰς τε τὸν Χριστὸν καὶ τοὺς Ἀποστόλους αὐτοῦ παρηγομηκότας μετῆι, τῶν ἀσεβῶν ἀρδῆν τὴν γενεάν αὐτὴν ἐκείνην ἐξ ἀνθρώπων ἀφανίζουσα».

223. Πράξεις, 2,46.

234. Α' Πέτρου, 2,11.

235. Πλείονα περὶ τῆς ὀργανώσεως τοῦ Κράτους ἐκείνου βλέπε ἐν ἐνασίμῳ διδακτορικῇ διατριβῇ τοῦ Πέτρου Ἀντωνέσκου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὰ σοσιαλιστικὰ συστήματα, Ἀντωνέσκου, Ὁ Χριστιανισμὸς καὶ τὰ σοσιαλιστικὰ συστήματα, σελ. 160 - 161, Ἀθήναι, 1934. Βλ. καὶ Ἀρχιμανδρίτου Ἀντωνίου Κόμπου, Θεολογικὴ καὶ Κοσμικὴ Ἐξουσία κατὰ τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 63, ὁποσημ. 182, Ἀθήναι, 1969. Ν. Θ. Μπουγάτσου, Τὸ πρόβλημα τοῦ θεσμοῦ τῆς ἰδιοκτησίας, (Ὁρθόδοξη ἀποψη), σελ. 150, Ἀθήνα, 1982.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

(Τοπωνυμία — Ίδρυσις — Διατελέσαντες άρχιερείς)

Π Ρ Ο Λ Ο Γ Ο Σ

Άπό όκταετίας και πλέον άρχιερατεύοντες εις την Ίεράν Μητρόπολιν τών Γρεβενών και θείω έλέει, άμα δε και Χάριτι Χριστού, πνευματικώς επιμελούμενοι του λογικού Ποιμνίου, αγωνιζόμεθα, «όση ήμιν περίεστι δόναμις», μετά τών λοιπών άγαπητών «συνεργών εν τώ Εδωγγελίω του Χριστού», «ίνα καταστήσωμεν εις όθμον σωτήριον τής εδωγγελικής Χάριτος και παραστώμεν εδπρόσωποι τώ Θεώ».

Όθεν, μεταξύ τών άλλων πνευματικών ήμών ένασχολήσεων, έθεωρήσαμεν καλόν, χάριν τής τοπικής Έκκλησίας τών Γρεβενών, να παρουσιάσωμεν εις την παρούσαν έργασίαν, τα όσα άρχαία και νεώτερα γνωρίζομεν περι τών άπ' άρχής έως εσχάτων διατελεσάντων Άρχιερέων, όσων βέβαια τα όνόματα έγέγοντο ήμιν γνωστά εξ έγγραφων και Κωδίκων τής Έπισκοπής, τό πρώτον, έπειτα δε Μητροπόλεως Γρεβενών, και όσα περι τής εκκλησιαστικής ή εθνικής δράσεως αυτών εξ άφενδών μαρτυριών κατέχομεν επί του κεφαλαιώδους θέματος τής στηρίξεως τών χριστιανών, υπό τών θείω ζήλω εμπνεομένων ταγών τής τοπικής Έκκλησίας εν τή εδσβεβεία και τή έμμονή εις τάς πατρώας παραδόσεις.

Εισαγωγικώς αναφερόμεθα εις τό περι τής τοπωνυμίας τής περιοχής, του τίτλου τής επισκοπής και περι τής εποχής κατά την όποιαν, ως έγγιστα, διεσαλιόθη τό Ίερόν Εδωγγέλιον εν τή μακεδονική ταύτη εδλογημένη γή.

Ή τοπωνυμία.

Τήν τοπωνυμία «ΓΡΕΒΕΝΑ» άπαντώμεν εις ιστορικός μαρτυρίας άπό του Ι' αιώνος μ.Χ. Πρώτος αναφέρει αυτήν ό συγγραφεύς και αυτοκράτωρ του Βυζαντίου Κωνσταντίνος Ζ' ό Πορφυρογέννητος (913-959), εις τό περι θεμάτων σύγγραμμά του, με την όνομασίαν Γ ρ ί β β α ι ν α - Π ρ ί β α ν α.

Τήν τοπωνυμίαν μνημονεύει και ό συγγραφεύς και πατριάρχης Ίεροσολύμων Δοσίθεος (1669-1707), εις τό «Περι τών εν Ίεροσολύμοις πατριαρχευσάντων» σύγγραμμά του, ένθα αναφέρεται ότι περι τόν ΙΑ'-ΙΒ' αιώνα, όπως λέγει «Λογοθέτης ό Άχροπολίτης, εις μίαν έβδομάδα ό Βουλγαρίας Λέων τόν Κοφόχειρον Ίωάννην, Διάκονον όντα, τώ Σαββάτω χειροτόνησεν Ίερέα και τή έξής Κυριακή Γ ρ ε β ε ν ο ύ» (Δοσιθέου, βιβλ. 3ον κεφ. 2, 4 και Λεξ. Ίστορίας Βουτυρά, εις την λέξιν Γρεβενά).

Σχετικήν μαρτυρίαν περι τής μετά τόν Ι' αιώνα

όνομασίας τών Γρεβενών έχομεν εκ του Κώδικος Additional 22492 ό όποίος εύρίσκεται εις τό Βρετανικόν Μουσείον, ένθα αναγράφεται ότι: «έκοιμήθη ό Πανιερώτατος Ίπίσκοπος Γ ρ α β ε ν ο ύ 1422...».

Υπό του Θ. Σαράντη και εκ κριτικής αυτου επί του Κώδικος έτους 1692¹, τής σεβασμίας Μονής του Όσιου Νικάνορος, έχομεν την έδησιν ότι εις τάς σελίδας αυτου μεταξύ άλλων ιστορικών στοιχείων δια την Μονήν υπήρχεν και κατάστιχον χριστιανικών χωρίων έχον επικεφαλίδα την φράσιν «Έ π α ρ χ ι α του Γ ρ ε β ε ν ο ύ».

Άπό παλαιούς γεωγράφους, εκ τινων έπιγραφών και εκ τών Κωδίκων τής Ίεράς ήμών Μητροπόλεως και τών τής Μονής τής θείας του Σωτήρος Μεταμορφώσεως, τής επιλεγόμενης Ζάβορδας, τής όποιας κτήτωρ είναι ό Όσιος πατήρ ήμών Νικάνωρ (1537), μαυθάνομεν ότι τά Γρεβενά έλέγοντο και «Α ύ λ α ι» και ό δι' αυτών διερχόμενος ποταμός «Α ύ λ ι τ η ς», σήμεραν δε Γ ρ ε β ε ν ι τ η ς.

Έκ τής Γεωγραφίας του περι τό 1700 άκμάσαντος μητροπολίτου Άθηνών Μελετίου, του εξ Ίωαννίνων καταγομένου, πληροφορούμεθα, ότι: «...πλησίονχωροι κωμοπόλεις εις αυτήν, δηλονότι την Καστοριάν, είναι Χρούπιστα (σήμεραν Άργος Όρεστικόν), Σισάνιον ή Σιάτιστα, θρόνον Έπισκόπου υπό τόν Άχριδών Άρχιεπίσκοπον έχουσα. Γ ρ ε β ε ν ά, Α ύ λ α ι ς κοινώς λεγόμενα, έχοντα όμοίως θρόνον Έπισκόπου υπό τόν Άχριδών Άρχιεπίσκοπον...» (Μελετίου, Γεωγραφία κεφ. ΙΔ', περι τής Μακεδονίας, σελ. 396).

Είς τινα Ένθύμησιν επί τής τελευταίας σελίδος βιβλίου επικαλουμένου «Κλίμαξ Ίωάννου», άνήκοντος άλλοτε εις την ιεράν Μονήν τής Κοιμήσεως τής Θεοτόκου παρά τό Σπήλαιον Γρεβενών αναφέρεται: «Έτος σωτήριον 1781 φεβρουαρίου 10. Είς τόν καιρόν του πανιερωτάτου μητροπολίτου Γ ρ ε β ε ν ώ ν κυρίου κύρ-Γάβριηλ και καθηγουμένου τής σεβασμίας Μονής Σπηλαιού κύρ-Ίωσήφ ιερομονάχου άπό Γρεβενά — Α ύ λ α ι ς».

Πάντως ή τοπωνυμία «Α ύ λ α ι ς», δίχως την «Γ ρ ε β ε ν ά» ή «Γ ρ ε β ε ν ό», δέον να τοποθετηθή κατά κύριον λόγον μέχρι του Ι' αιώνα, καθ' όσον εις

1. Ό Κώδιξ ούτος, ως μη όφελεν, άπωλέσθη ή μάλλον υπεξαίρεθη, παρακρατηθείς υπό τινος έρευνητου. Είναι ήμιν γνωστός ό Κώδιξ εκ του πονήματος του άειμνήστου Αίνου Πολίτη υπό τόν τίτλον «Συνοπτική άναγραφή χειρογράφων ελληνικών συλλογών», Θεσσαλονίκη 1976, ως αναφέρεται εις την σελίδα 29 και υπό αύξ. άριθ. 201 και ότι «ό Κώδιξ σήμερα στη Δημοτική Βιβλιοθήκη Κοζάνης» φυλάσσεται.

τούς υστέρους Βυζαντινούς χρόνους μνημονεύεται ή περιοχή με τὸ τοπωνύμιον «Γρεβενὸν» ἢ «Γρεβενά».

Ὁ Le-Quien, Γάλλος ἐρευνητὴς (1740) κατὰ τὰς περιουείας του εὐρίσκει ὅτι «Γρεβενὸν» ἐλέγετο ἢ πόλις καὶ Γρεβενά ἢ ὑπόλοιπος ἐπαρχία.

Ἐκ Σιγιλλίου τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχριδῶν Θεοφάνους, ὑπὸ χρονολογίαν 1674, διὰ τοῦ ὁποίου γνωρίζει εἰς τοὺς κατοικοῦντας τὴν ἐπαρχίαν «Γρεβενοῦ καὶ Βεντζίου», τὴν ἀνάδειξίν του εἰς ἀρχιεπίσκοπον Ἀχριδῶν τῆς Ἀΐουστινιανῆς, ἔχομεν τὴν εἶδησιν περὶ τῆς τοπωνυμίας ἢ ὁποία ἔχει ὡς κάτωθι: «Ἐντιμότετοι κληρικοί, εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, οἱ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐπαρχίαν γρηβενοῦ καὶ βεντζίου, ὅ τε ἅγιο οἰκονόμε παπᾶ κὺρ πάσχω καὶ ἅγιο πρωτόπαπα παπᾶ κὺρ νεράντζι...».

Εἰς τὸ ἐσχάτως γνωσθὲν εἰς ἡμᾶς (περὶ τὰ μέσα μηνὸς Μαΐου 1984) πρακτικὸν ταφῆς εἰς Plouinec τῆς Β. Γαλλίας, τοῦ πνιγέντος εἰς ναύαγιον κατὰ τὸ 1685, ἐξορίστου ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν, Γρεβενῶν Κυρίλλου Ἀΐ τοῦ Ἰουστινιάνη, ἐκ τῆς νήσου Χίου καταγομένου, ἀναφέρεται ὁ τίτλος αὐτοῦ ὡς μητροπολίτου Γρεβενοῦ καὶ Βεντζίου».

Τοῦτο μαρτυρεῖ καὶ ἓνα πλῆθος κτιτορικῶν ἐπιγραφῶν διαφόρων Ναῶν τῆς Ἐπαρχίας καὶ ἱκανὸς ἀριθμὸς Ἐνθυμήσεων εἰς Κώδικας καὶ παλαιὰς ἐκδόσεις βιβλίων ἢ Πατριαρχικῶν Σιγιλλίων ἀπακειμένων εἰς τὰς Βιβλιοθήκας τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τῶν Ἱερῶν Μονῶν, ἔνθα ἀναφέρεται ὁ Μητροπολίτης ὑπὸ τὸν τίτλον: «Γρεβενοῦ καὶ Βεντζίου».

Τὰ Βέντζια εἶναι περιοχή κειμένη νοτιοανατολικῶς τῆς πόλεως καὶ τῆς περιοχῆς Γρεβενῶν, καὶ διαχωρίζονται ἀπὸ τὴν ὑπόλοιπον ὄρεινὴν Ἐπαρχίαν ἀπὸ τὸν Ἀλιάκιμονα ποταμὸν, τοῦ ὁποίου ὁ μητροπολίτης Ἀθηνῶν Μελέτιος (περὶ τὸ 1700), ἀναφέρει τὸ ἐξῆς χαρακτηριστικὸν περὶ τοῦ ποταμοῦ: «Ὁ Ἀλιάκιμων, κοινῶς Βίστριτζα, ὅστις ἀρχεται ἀπὸ τῶν Καναλουῖων Ὀρέων κατὰ τὸν Πτολεμαῖον, καὶ διερχόμενος μεταξὺ τοῦ Δίου ἢ τῆς Πύδνης (ἢ ὁποία ὑστερον Κίτρον ἐκλήθη) καὶ τοῦ Ἀξιοῦ ποταμοῦ, εἰσέρχεται εἰς τὸν Θερματικὸν κόλπον. Γράφει δὲ ὁ Θεόφραστος περὶ αὐτοῦ, ὅτι οἱ περὶ αὐτὸν οἰκοῦντες ὅταν ἤθελον νὰ γεννῶνται τὰ ποίμνια των λευκά, τὰ ἔφερον εἰς αὐτόν, καὶ ὅταν ἤθελον μέλαινα, τὰ ἐπῆγαιναν εἰς τὸν Ἀξιὸν» (Μελετίου, Γεωγραφία, σελ. 390).

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΩΝ ΓΡΕΒΕΝΩΝ

1. Ἰδρυσις.

Ἡ Ἐκκλησία τῶν Γρεβενῶν, ὅτε τὸ πρῶτον ἱδρῆθη, ὑπήγετο εἰς τὴν Ἰλλυρικὴν Μακεδονίαν (Μ. Δήμητσα, «Ἀρχαία Γεωγραφία Μακεδονίας» τόμ. 2, σελ. 886) ἢ ὁποία ἐκαλεῖτο Νέα Ἡπειρος, ἔχουσα

ὡς πρωτεύουσαν αὐτῆς τὸ Δυρράχιον. Ὁ Μητροπολίτης Δυρραχίου ὑπήγετο εἰς τὴν Ἐξαρχίαν Θεσσαλονίκης, τῆς ὁποίας ὁ Μητροπολίτης ἦτο ὑπὸ τὸν Πάπαν καὶ εἶχε λάβει τὸν τίτλον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῶν Ἑλληνικῶν Χωρῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ, ὅπως ἐλέγετο ἢ Βαλκανικὴ Χερσόνησος, ἀπὸ τὴν Β΄ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἢ ὁποία συνεκροτήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὸ ἔτος 381 π.Χ.

Ὑπὸ τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῶν Ἑλληνικῶν Χωρῶν τοῦ Ἰλλυρικοῦ ὑπήγοντο οἱ ἐξῆς μητροπολίται: Ὁ Λαρίσης, ὡς προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλίας, ὁ Νικοπόλεως, ὡς προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας Παλαιᾶς Ἡπείρου, ὁ Κορίνθου, ὡς προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας Ἀχαΐας, ὅπως ἐλέγετο τότε ἢ Ἑλλάς, ὁ Γορτύνης, ὡς προϊστάμενος τῆς Ἐκκλησίας Κρήτης καὶ ὁ Δυρραχίου, ὡς προϊστάμενος Νέας Ἡπείρου, ἔνθα καὶ τὰ Γρεβενά.

Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν ὑπ' αὐτὸν μητροπολιτῶν καὶ οἱ μητροπολίται μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς ἐπισκόπων, ὑπήγοντο ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης μέχρι τοῦ Η΄ αἰῶνος, ἐκτὸς τῆς Ἐκκλησίας Θράκης καὶ Κάτω Μοισίας, ἢ ὁποία ὑπήγετο ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τοῦ Η΄ ὅμως αἰῶνος κατηργήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος Γ΄ τοῦ Ἰσαύρου ἢ ἐξάρτιση τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπὸ τὸν Πάπαν, ὑπαχθεισῶν τῶν Ἐκκλησιῶν τούτων τῆς Βαλκανικῆς Χερσονήσου ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, περὶ τὸ ἔτος 732 μ.Χ. Διὰ τῆς προσαρτήσεως ταύτης ἐταυτίσθησαν τὰ ἐκκλησιαστικὰ καὶ πολιτικὰ ὅρια μετὰ τῶν τοιούτων τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Μετὰ δὲ τὴν ἀπόσπασιν τοῦ Ἀνατολικοῦ Ἰλλυρικοῦ ἀπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Ρώμης, ὡς ἄμεσον ἐπακόλουθον ὑπῆρξεν ἢ κατάταξις τῶν ἀποσπασθεισῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν «τάξιν προκαθεδρίας» τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν Γρεβενῶν, ὑπὸ ἐκκλησιαστικὸν προϊστάμενον τὸν Δυρραχίου, σπουδαίαν ἐπίδρασιν εἶχεν ἐξ ἀρχῆς ἢ μορφή τοῦ μεγαλομάρτυρος καὶ πολιούχου τῆς Θεσσαλονίκης Ἀγίου Δημητρίου, καθ' ὅσον ἢ ἐμπορικὴ καὶ στρατιωτικὴ ἐπικοινωνία Θεσσαλονίκης-Γρεβενῶν ἦτο συχνή, με ἀποτελεσματὴν ἢ διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ περιοχῇ ν' ἀναπτυχθῆ ταχέως. Πιθανῶς δὲ ὁ πρῶτος χριστιανικὸς ναὸς εἰς τὰ Γρεβενά νὰ ἦτο ἀφιερωμένος εἰς τὸν Ἅγιον μεγαλομάρτυρα Δημήτριον. Ὅλη ἢ περιοχή ἰδιαιτέρως ἐτίμα τὸν Μακεδόνα τοῦτον Ἅγιον ἀπὸ πολὺ ἔνωρις. Ἐνας ναῖσκος τιμώμενος ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἀγίου Δημητρίου ὑπῆρχεν ἐντὸς τῶν παλαιῶν φυλακῶν, ἀκόμη δὲ καὶ σήμερον ἐπὶ συνόλου 95 ἐνοριακῶν Ναῶν οἱ 14 τιμῶνται ἐπ' ὀνόματι τοῦ ὡς ἄνω Ἀγίου, καθὼς καὶ ἀρκετὰ παρεκλήσια.

Ἐξ ἄλλου ἢ ἐπαγγελματικὴ ἀναστροφή τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κτηνοτρόφων τῶν Γρεβενῶν κατὰ τὴν περίοδον τοῦ χειμῶνος, μετὰ τῶν κατοικούντων εἰς Θεσσαλίαν, εἰδικῶς μετὰ τῆς περιοχῆς Λαρίσης,

όπου μεγάλως ἐτιμᾶτο καὶ τότε καὶ σήμερον ὁ Ἅγιος Ἀχιλλίος, εἶχεν βαθύτατον ἀντίκτυπον καὶ μεγίστην ἐπίδρασιν εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀνάπτυξιν τῆς περιοχῆς τῶν Γρεβενῶν, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἐκ τῶν πρώτων ναῶν τῆς πόλεως Γρεβενῶν ἦτο καὶ ὁ τοῦ Ἁγίου Ἀχιλλίου ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν περίοδον τῆς ὀθωμανικῆς κυριαρχίας εἶχε μεταβληθῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων εἰς τζαμί, ἀποκατασταθεὶς εἰς Ὁρθόδοξον Ναὸν μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ 1912.

Πάντως, μετὰ τὴν μετατροπὴν τοῦ ναοῦ τούτου εἰς ὀθωμανικὸν τέμενος, οἱ Γρεβενεῖς ἐπὶ σωζομένων θεμελίων παλαιστάτου ναοῦ ἴδρυσαν τὸ 1837 ἱερόν, τιμώμενον ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, εἰς ὑπέρθυρον ἐπιγραφὴν τοῦ ὁποῖου ἔκαμον μνηεῖον τῶν Ἁγίων τῆς Πίστεώς των, οἷονεὶ τῶν πολιούχων καὶ κορυφαίων:

«...ἐπικαλεῖσθε δὲ καὶ τὴν πρεσβείαν τριῶν ἁγίων καὶ παρρησίαν, τοῦ Γεωργίου καὶ Δημητρίου καὶ Ἰεράρχου τοῦ Ἀχιλλίου, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνεκαινίσθη ναὸς ὁ θεῖος καὶ ἐκαλλωπίσθη...»

2. Α' Ἰουστινιανή.

Ὁ Προκόπιος ὁ Καισαρεὺς εἰς τὸ περὶ τῶν κτισμάτων Ἰουστινιανοῦ τέταρτον κεφάλαιον, ἀναφέρει ὅτι «ἐγγὺς τοῦ κάστρου Βεδερικῶν ἦν χωρίον λεγόμενον Ταυρήσιον, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἦν ὁ Ἰουστινιανός, ἐγγὺς δὲ ἐκείνου ἔκτισε πόλιν καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν πρώτην Ἰουστινιανήν, εἰς δὲ τὴν Δαρδανίαν πόλιν ἰνὰ Οὐλπιανὰ λεγομένην ἀνακαινίσας ὠνόμασε δεύτεραν Ἰουστινιανήν, τιμήσας δὲ τὴν πρώτην Ἰουστινιανήν Ἀρχιεπισκόπῳ αὐτοκεφάλῳ, ἔδωκεν αὐτῷ ἵνα ἔχη τὰς χειροτονίας τῶν Ἐπαρχιῶν Δακίας Μεδιτερρανεάς, Δακίας Ριπενσίας, Τριβαλλέας, Δαρδανίας, Μοισίας τῆς ἀνωτέρας καὶ Παννονίας. Σήμερον², ὅμως, εὐρίσκονται μόναι Ἐπισκοπαὶ δεκατρεῖς ὑπ' αὐτὴν, ἐξ ὧν Μητροπολιταὶ μὲν εἰσὶν ὁ Καστορίας, ὁ Βελεγράδων, ὁ Κοριτζᾶς, ὁ Γρεβενοῦ, ὁ Σισανίου, ὁ Βοδενῶν, ὁ Πελαγονίας. Ἐπισκοπαὶ δὲ ὁ Δεβρῶν, ὁ Μογλινοῦ, ὁ Βελεσσοῦ, ὁ Πρεσπῶν, ὁ Αὐλῶνος, ὁ Κανίων, ὁ Κιτζάβων, καὶ ὁ Μολισκοῦ. οὐκ ἔχουσι δὲ οἱ Μητροπολιταὶ Ἐπισκόπους ἐπειδὴ ἦσαν καὶ αὐτοὶ Ἐπίσκοποι, καὶ ἡ καινοτομία ἐποίησεν αὐτοὺς Μητροπολίτας» (Δοσιθέου Ἱεροσολύμων, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, βιβλ. Ε' Κεφ. Κ' παράγρ. Α' σελ. 181-182). Ἐπομένως τὸν ΣΤ' αἰῶνα ἢ περὶ τὴν Πίνδον καὶ τὰ Γρεβενὼν ἀπεριόχῃ ὑπήγετο ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Α' Ἰουστινιανήν, τοῦτο δὲ μανθάνομεν ἀπὸ μαρτυρίαν χρυσοβούλου τὸ ὁποῖον φέρει καὶ χρονολογίαν ὑπὸ

στοιχεῖα: «Ἐδόθη ἐν Βυζαντίῳ ἐν ἔτει φξστ' (566) ἐκδθέντος ὑπὸ τοῦ Αυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, περὶ τῶν ἐπαρχιῶν καὶ προνομίων τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχριδῶν», ἔνθα ὀρίζεται: «Πολλοῖς καὶ διαφόροις αὐξάνεσθαι τρόποις τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἐπιποθοῦντες, ἦν περ ὁ Θεὸς ἡμῖν δέδωκε πρώτην ἐν τῷ κόσμῳ, ὅν τινα αὐτὸς ἐδημιούργησε, καὶ περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀξίαν βουλόμεθα πολλαῖς αὐτὴν τιμαῖς περισσευθῆναι... τοίνυν ἐπὶ βεβαιώσει αὐτοκρατορικῆς ἡμετέρας αὐτὴν ἐπιποθεῖν τῆς αὐτῆς γῆς ἐπαρχία ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἔστωσαν ἐξουσίαν· δηλονότι τοσοῦτον γε ἡ Μεσόγειος Δακία, ὅσον γε καὶ ἡ Ὀχθεις Δακία, ἡ δευτέρα Μοισία, ἡ Δαρδανία, ἡ τε Πρεβαλιτάνα ἐπαρχία, σύν τε τῇ Μακεδονίᾳ, ἡ ἀνωτέρα Ἀλβανία καὶ ἡ Θεσσαλία, ἡ Ἡπειρος, καὶ ἡ Λειβαδία, ἡ τε νῆσος Εὐρίπος ἐπικαλουμένη... Διὸ ἡ μακαριότης σου καὶ πάντες οἱ τῆς προειρημένης πρώτης Ἰουστινιανῆς ἱερώτατοι ἐπιστάται ἀρχιεπίσκοποι ἐχέτωσαν προτερῆμα καὶ προνόμιον, καὶ πᾶσαν τελείαν ἀδειαν, δύναμιν τε καὶ ἐξουσίαν, ἦν τινα ἐπιχορηγοῦμέν σοί τε, καὶ τοῖς διαδόχοις σου χειροτονεῖν καὶ προτάττειν ἐν πάσαις ταῖς προλεχθείσαις ἐπαρχίαις, πόλεσι τε καὶ τόποις, ἔχειν τε κρατίστην καὶ ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἄκραν ἀρχιερωσύνην, μεγίστην μεγαλοπρέπειαν, καὶ παρὰ σοῦ ἐπιψηφίζεσθαι πάντας καὶ σὲ μόνον ἀρχιεπίσκοπον, δεσπότην καὶ κύριον ἐχέτωσαν προτέρημα καὶ προνόμιον, καὶ πᾶσαν τελείαν ἀδειαν, δύναμιν τε καὶ ἐξουσίαν, ἦν τινα ἐπιχορηγοῦμέν σοί τε, καὶ τοῖς διαδόχοις σου, χειροτονεῖν, καὶ προστάττειν ἐν πάσαις ταῖς προλεχθείσαις ἐπαρχίαις τε, καὶ τόποις, ἔχειν τε κρατίστην καὶ ὑπερτάτην ἐξουσίαν, ἄκραν ἀρχιερωσύνην, μεγίστην μεγαλοπρέπειαν, καὶ παρὰ σοῦ ἐπιψηφίζεσθαι πάντας, καὶ σὲ μόνον ἀρχιεπίσκοπον, δεσπότην, καὶ κύριον ἐχέτωσαν, οὐδεμιᾶς κοινωνίας ἐξ ἐναντίας φυλαττομένης τοῦ χειροτονεῖν ἐκείνους τῷ τῆς Θεσσαλονίκης ἐπισκόπῳ...» (βλέπε, Σύνταγμα θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων, Ράλλη-Ποτλῆ, τόμ. Ε' σελ. 219-221).

3. Μαρτυρίαι περὶ τῆς Μητροπόλεως Γρεβενῶν.

Ἐκ τίνος Βυζαντινοῦ χειρογράφου τοῦ Ι' αἰῶνος ἀποκειμένου εἰς τὴν Ἱ. Μοῆν Ἰβήρων τοῦ Ἁγίου Ὁρους, πληροφοροῦμεθα ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Γρεβενῶν ὑπήγετο εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Α' Ἰουστινιανῆς. Οἱ εἰς τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χειρόγραφοι ἀναφερόμενοι ἐπίσκοποι εἶναι οἱ κάτωθι: «Ὁ Καστορίας ἢ Νεκταριουπόλεως, ὁ Κορυτσᾶς ἢ τοῦ Σελασφόρου, ὁ Δυρραχίου, ὁ Βοδενῶν ἢ τοῦ Ἐδέσσης, ὁ Σισανίου ἢ Σισιουπόλεως, ὁ Γρεβενῶν, ὁ Μπιτολίων ἢ τοῦ Πελαγονίας καὶ Πελατουπόλεως, ὁ Μογλενῶν ἢ τοῦ Χλωρικοῦ καὶ Ἐδέσσης (Χλωρικὸν λέγεται ἀπὸ Κωνσταντῶν τοῦ Χλωροῦ), ὁ Ὀμλικοῦ, ὁ Στραυμνίτσας ἢ τοῦ Τιβερίουπόλεως, ὁ Δεβρῶν, ὁ Κιτζάβου, ὁ Βελεσσοῦ, ὁ Ἐλμπασανίου ἢ τοῦ Εἰσπατίου καὶ Μουζᾶης, ὁ Βελεγράδων, ὁ Αὐλῶνος καὶ Κάνικης (Κάνικα, Γιάν-

2. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Δοσιθέου, τέλη ΙΖ' αἰῶνος.

νινα), τὸ παλαιὸν ἐλέγετο Ἰλλυρικὸς, καὶ ὁ Καραμόκρας» (Κ. Νικολαΐδου, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ κλπ., σ. 133).

Ἄλλη εἶδησις περὶ τῶν Γρεβενῶν ὡς ἔδρας ἐπισκόπου ἀνάγεται εἰς τὸν ΙΑ' αἰῶνα. Ὁ Πατριάρχης Ἱεροσολύμων Δοσίθεος μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Λέων ὁ Μοῦγγος (1071-1100) αἰεὶ μίαν ἐβδομάδα τὸν Κοψόχειρον Ἰωάννην, Διάκονον ὄντα, τῷ Σαββάτῳ ἐχειροτόνησεν Ἱερέα καὶ τῇ ἐξῆς Κυριακῇ (ἐπίσκοπον) Γρεβενοῦ» (Δοσιθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων. βιβλ. Γ' κ. 2, 4).

Περὶ δὲ τὰ τέλη τοῦ ΙΑ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΒ' εἰς τὴν ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχριδῶν ὑπῆγοντο, πλὴν τῆς Καστορίας, αἱ ἐπισκοπαὶ Βουτέλεως, Μογλαιῶν, Στρουμνίτης, Σλανίτης (Βλάχων), ἥ, ὡς λέγεται, Βοδενῶν ἢ Σλανίτης, Γρεβενῶν καὶ Σκοπίων καὶ χάριν μάλιστα τῶν νομάδων Βλάχων ιδρύθη ἡ ἐπισκοπὴ Βρεανότης (Βλάχων), ἀλλ' αὕτη διετηρήθη ἐπ' ὀλίγον (Γερασίμου Ι. Κονιδάρη, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Ἑλλάδος, τ. Β' Ἀθήναι 1970).

Ἡ Ἀχρὶς ἀπὸ τῆς ιδρύσεώς της καὶ τῆς ἐν αὐτῇ ἐγκαταστάσεως ὑπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τὸ 535 μ.Χ., τῆς Αὐτοκεφάλου Ἀρχιεπισκοπῆς Α' Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν, προσλαμβάνει ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον διότι ὑπῆρξεν τὸ πνευματικὸν κέντρον ὀλοκλήρου τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐτέραν πληροφορίαν ἔχομεν ἐκ τοῦ Νεΐλου Δοξαπατρῆ, ὁ ὁποῖος ἤκμασεν κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα (1143) καὶ βεβαίω, ὅτι ὑπὸ τὸν Ἀχριδῶν ὑπῆγοντο τότε περισσότεροι ἀπὸ τριάκοντα ἐπίσκοποι, ἐν οἷς καὶ ὁ Γρεβενῶν.

Τέλος ἐκ τῆς ἀλληλογραφίας τοῦ διακεκριμένου ἱεράρχου Ἰωάννου Ἀποκαύκου, μητροπολίτου Ναυπάκτου (1200-1232) μετὰ τοῦ Γεωργίου Βαρδάνη³, μανθάνομεν, ὅτι τὰ Γρεβενὰ κατὰ τὸν ΙΓ' αἰῶνα ἦσαν ἔδρα ἐπισκόπου («ἔχουσα κληρὸν εὐπαίδευτον»).

Καὶ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἀναφέρονται τὰ Γρεβενὰ ὡς ἔδρα Μητροπολίτου. Τὴν πληροφορίαν αὐτὴν εὐρίσκομεν εἰς «πίνακας» περιέχοντας ἐπισκόπους καὶ μητροπολίτας διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν περιοχῶν ἐκδοθέντας εἰς Παρίσιους ὑπὸ τοῦ Γάλλου Le-Quien, τὸ 1740: «Τὰ Γρεβενὰ κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΕ' αἰῶνος ἦσαν ἔδρα Μητροπολίτου μεθ' ἐξ ἀκόμῃ περιφερειῶν καὶ ἰσαριθμῶν ἐπισκοπῶν, ὑπαγομένων εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Α' Ἰουστινιανῆς. Μητροπολίται εἶναι 1 ὁ Καστορίας, 2 ὁ Πελαγονίας, ἧτις νῦν Βιτώλια λέγεται καὶ Πενταέτι, 3 Ἐδέσσης, ἧτις νῦν Βοδενά, 4 Κορυτσᾶς καὶ Σελασφόρου, 5 Βελεγράδων καὶ Κανίνων (Ἰω-

αννίνων), 6 Τιβεριουπόλεως, ἧτοι Στρουμνίτης ἢ Στρουμνίτης, 7 Γρεβενῶν ἢ Γρεβενοῦ. Ἐπίσκοποι δὲ 1 ὁ Σισανίου, 2 ὁ Μογλαιῶν, 3 ὁ Μολεσχῶν ἢ Μολεσχοῦ, 4 ὁ Πρεσπῶν, 5 ὁ Δεβρῶν, 6 Κιτσάβων, 7 ὁ Γκόρας καὶ Μόκρας» (Φιλ. Βαφείδου, Ἐκκλησ. Ἱστορία, τ. Γ', μέρος Α', σελ. 100).

Μία εἰσέτι εἶδησις ἐκ πατριαρχικοῦ Σιγιλίου ἀνήκοντος καὶ ἀναφερομένου εἰς τὰ τῆς ἰδίας Μονῆς πράγματά τε καὶ θέματα, μᾶς πληροφορεῖ περὶ τοῦ θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῶν Γρεβενῶν ὡς μητροπολιτικῆς ἔδρας: «Ἰωάσαφ, ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος πρώτης Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας... ὁμοίως δὲ παρακελευόμεθα καὶ κρατύνομεν, καὶ τὸ μηδεμίαν ἄδειαν ἔχειν τὸν κατὰ καιροὺς μητροπολίτην Γρεβενῶν ἀπέρχεσθαι καὶ καταπατεῖν αὐτὸ ἢ ἐπηρεάζειν... 1734 Ἰουλίου α'».

Πρῶτος μητροπολίτης Γρεβενῶν, γνωστὸς εἰς ἡμᾶς, εἶναι ὁ Δωρόθεος: τὸ ὄνομα τούτου ἀναφέρεται εἰς Συνοδικὸν Γράμμα τοῦ Ἰωάσαφ, ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, Ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου πάσης Θετταλίας» ὑπὸ χρονολογίαν «ἔτος ζ'ιστ' (1526) μηνὶ Ὀκτωβρίου λ' Ἰνδικτιῶνος ΙΕ'», ἐκ τοῦ ὁποῦ μετὰξὺ ἄλλων πληροφοροῦμεθα: «...γενομένης ἡγῶν Ἱεράς Συνόδου, παρόντων καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν πάντων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐνεφάνισαν Γράμματα πρὸς ἡμᾶς πάντας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας κύρδιουσι καὶ τοῦ πανιερωτάτου μητροπολίτου Γρεβενοῦ καὶ Βεντζίου, ὡς τοῦτο καθίσταται γνωστὸν ἐκ πλείστων γραπτῶν μαρτυριῶν ἀποκειμένων εἰς τὸ ἀρχεῖον τῆς ἱεράς Μητροπόλεως καὶ ἀλλαχοῦ, ὡς θὰ ἴδωμεν εἰς τὴν συνέχειαν. Σημειοῦμεν καὶ πάλιν ὅτι τὰ Βεντζία εἶναι ἐν τμημα τοῦ Νομοῦ Γρεβενῶν καλούμενο καὶ σήμερον περιοχὴ Βεντζιαν, εἰς αὐτὴν δὲ περιλαμβάνονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ χωρία τῆς πεδινῆς περιοχῆς τῶν Γρεβενῶν.

4. Ὁ τίτλος τοῦ ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου Νοτίου Μακεδονίας.

Ὁ τίτλος τοῦ «ἐξάρχου» ἦτο ἄλλοτε δηλωτικὸς ἐξουσίας καὶ εἶχεν δοθεῖ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου εἰς τοὺς ἐπισκόπους τῶν πέντε μεγάλων πόλεων Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας, Ἡρακλείας, Ἐφέσου καὶ Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας· παρεῖχεν δὲ εἰς αὐτοὺς τὸ δικαίωμα νὰ χειροτονοῦν ἐπισκόπους, νὰ συγκαλοῦν ἐπαρχιακὰς Συνόδους καὶ νὰ προεδρεύουν αὐτῶν.

Ὁ τίτλος «ὑπερτίμος» ἐπεκράτησεν ἀπὸ τοῦ Η' αἰῶνος, ὡς τίτλος τῶν μητροπολιτῶν οἱ ὁποῖοι ἔπρεπε νὰ τυγχάνουν τιμῶν ὑπὸ τῶν λοιπῶν ἐπισκόπων. Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐγενικεύθη καὶ ὁ τίτλος «ἐξάρχου» καὶ ἄλλοι μὲν μητροπολίται ἔφερον καὶ τοὺς δύο,

3. Οὗτος τότε ὑπῆρξε εἰς τὴν ἐπισκοπὴν Γρεβενῶν, χρηματίας καὶ χαρτοφύλαξ τῆς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν, Ἀττικὸς ἐπνομασθεὶς «διὰ τὴν ἔκτακτον τῆς γλώσσης του χάριν, τὴν ὀρθοπέειαν καὶ τὸ ἀνθηρὸν ὕφος», χειροτονηθεὶς ἀρχιερεὺς Κερκύρας τὸ 1219.

ἄλλοι δὲ τὸν ἕνα. Οἱ τίτλοι παρεχωροῦντο ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου ἢ Ἀρχιεπισκόπου αὐτοκεφάλου Ἐκκλησίας.

Μητροπολίτην Γρεβενῶν μετὸν τίτλον τοῦ ὑπερτίμου εὐρίσκομεν εἰς τὴν «τάξιν τῶν θρόνων τῆς Ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας» ἔνθα ὡς ΟΘ' ἀναφέρεται «ὁ Γρεβενῶν, καὶ ὑπέρτιμος Κ. Ἀγάπιος» (1849) (Σύνταγμα τῶν Θείων καὶ Ἱερῶν Κανόνων τῶν τε Ἀγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων κλπ., ὑπὸ Γ. Α. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ τ. Ε' σελ. 521). Ὡς ὑπέρτιμος μνημονεύεται καὶ ὁ Ἰωάννης (1837-1849) εἰς ἐνθύμησιν ἐπὶ μηνιαίου Μαρτίου τοῦ Καθηδρικοῦ Ναοῦ τῆς Μητροπόλεως Γρεβενῶν ἔνθα καὶ σημειοῦται ἡ φήμη τοῦ Μητροπολίτου (αὕτη μνημονεύεται εἰς τὴν οἰκείαν θέσιν σειρᾶς ἀρχιερατευσάντων εἰς τὴν Μητρόπολιν Γρεβενῶν).

Ἀκόμη ὁ Χρύσανθος, περὶ τὸ ἔτος 1910. Τοῦτο πληροφοροῦμεθα ἀπὸ κτιτορικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ Ναοῦ τῆς κωμοπόλεως Ἀμυγδαλεῶν (παλαιὰ ὀνομασία Πικρεβενίτσα), ὁ ὁποῖος δὲν ὑπάρχει, πυρποληθεὶς κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ (1944-1948). Εἰς ἄλλην κτιτορικὴν ἐπιγραφὴν τοῦ ἄλλοτε μητροπολιτικοῦ ἱ. Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Βαροσίου, ὁ ὁποῖος κατεκῆθη τὸ 1937 ἐγράφετο: «...τοῦ ἱεράρχου καὶ ὑπερτίμου ἡμῶν δεσποτοῦ κυρ - Γερασίου ἐν ἔτει 1837».

Τὸν τίτλον τοῦ «ἐξάρχου» ἀπέκτησεν ὁ μητροπολίτης Γρεβενῶν κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους, ὅταν εἰς τὴν Νοτιοδυτικὴν Μακεδονίαν ἐνετάθη ἡ δράσις τῶν ξένων προπαγανδῶν, ἰδίως τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν ρουμανιζόντων.

Ἡ Ἱερά Μητρόπολις Γρεβενῶν παρέμεινεν ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν τοῦ Ἀχριδῶν ἕως τοῦ 1767, ὅτε ἐπὶ Σαμουήλ, καταργηθείσης τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ταύτης, ὑπήχθη ὑπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἀφοῦ βέβαια εἶχεν προαχθῆ ἀπὸ τὸν ΙΕ' αἰῶνα εἰς Μητρόπολιν, ὑπὸ τὸν τίτλον τὸν ὁποῖον μέχρι σήμερον φέρει.

5. Διατελέσαντες Ἀρχιερεῖς :

Εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Γρεβενῶν διετέλεσαν οἱ κάτωθι Ἀρχιερεῖς:

α) ΕΠΙΣΚΟΠΟΙ :

1) Ἰωάννης Καψόχειρος.

Κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα (1071-1100) ἀναφέρεται ἡ πληροφορία ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν Λέων ὁ Μοῦγγος ὁ ἐξ Ἰουδαίων, «εἰς μίαν ἐβδομάδα τὸν Καψόχειρον Ἰωάννην διάκονον ὄντα, τῷ σαββάτῳ ἐχειροτόνησεν ἱερέα καὶ τῇ ἐξῆς Κυριακῇ ἐπίσκοπον Γρεβενοῦ» (Δωροθέου, Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Γ' κεφ. 2. 4).

2) Νεόφυτος ὁ Βλάχος (1398).

Περὶ αὐτοῦ πληροφοροῦμεθα ἀπὸ Ἐνθύμησιν ἐκ τοῦ φ. 1926 τοῦ ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τοῦ Βρετανικοῦ μουσείου Κώδικος Additional 22492, τὴν ὁποίαν ὁ Σπυρ. Λάμπρος εἰς τὸ ἔργον του «Νέος Ἑλληνομνήμων» (τόμ. 7, σελ. 154) εἰς τὸ κεφ. «Ἐνθυμήσεων, ἧτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογῆ πρώτη» καὶ ὑπ' αὐξ. ἀριθ. 104, παραγρ. α, ἀναφέρει. Ἡ δὲ ἐνθύμησις ἔχει ὡς ἐξῆς: «...Καὶ ἕτερος Νεόφυτος ὁ Βλάχος, στ' λστ' (6906-5508=1398).

3) Ἐτερος ἄγνωστος.

Ἐκειμήθη ὁ Πανιερώτατος Ἐπίσκοπος Γραιβενοῦ 1422 κλπ.». Περὶ αὐτοῦ πληροφοροῦμεθα τὴν θαντὴν του ἐκ τοῦ Κώδικος Additional 22492 τοῦ εὐρισκομένου εἰς τὸ Βρετανικὸν Μουσεῖον.

4) Νεόφυτος (1422-1423).

Καὶ περὶ τούτου πληροφοροῦμεθα ἐκ τῆς ἀνωτέρω Ἐνθυμήσεως: «Ἐκειμήθη ὁ πανιερώτατος ἐπίσκοπος Γραιβενοῦ ὁ κύριος Νεόφυτος καὶ δεῦτερος Χρυσόστομος νέος, ἐπὶ ἔτους στ' λλα' (1421) μηνὶ Δεκεμβρίῳ στ'».

β) ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΑΙ :

1. Δωροθέος (1528).

Εἰς Συνοδικὸν Γράμμα τοῦ Ἰωάσαφ ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης, ὑπερτίμου καὶ ἐξάρχου πάσης Θετταλίας, ὑπὸ χρονολόγησιν «ἔτος ζ' λστ' (1526) μηνὶ Ὀκτωβρίῳ λ' Ἰνδικτιῶνος ΙΕ' καὶ ἀπευθυνόμενον ὡς ἐπαινετικὸν καὶ εὐεργετικὸν ἐγγραφον, πρὸς «τὸν τιμιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Νικάνορα καθηγούμενον τῆς Ἱερᾶς καὶ Σεβασμίας Μονῆς τοῦ Ἁγίου Ἐνδόξου Μεγαλομάρτυρος καὶ θαυματουργοῦ Γεωργίου τοῦ Τροπαιοφόρου, τοῦ ἐπίκλητον Ζάμπουρτζα», ἀναγινώσκομεν: «Κατὰ τὴν ἐκπαλαὶ συνήθειάν τε καὶ τὴν τάξιν συναθροισμοῦ τῶν ἐν τῇ ἡμετέρῃ ἐπαρχίᾳ εὐρισκομένων θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων γενομένου, τοῦ Κίτρου, τοῦ Δρογοβυτίας, τοῦ Καμπανίας, τοῦ Ἀρδαμέρεως, τοῦ Πολεανίνης καὶ τοῦ Ἱερισσοῦ, ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Πανενδόξου, μεγαλομάρτυρος μυροβλήτου καὶ θαυματουργοῦ Δημητρίου, γενομένης ἤγουν Ἱερᾶς Συνόδου, παρόντων καὶ τῶν τιμιωτάτων κληρικῶν πάντων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν, ἐνεφάνισαν Γράμματα πρὸς ἡμᾶς πάντας τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας κύρ Διονυσίου καὶ τοῦ πανιερωτάτου Μητροπολίτου Γρεβενοῦ κυρ Δωροθέου, ἐπαινοῦντα καὶ ἄξιον δεικνύοντα εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθὸν τὸν τιμιώτατον ἐν Ἱερομονάχοις κύρ Νικάνορα...». Ἐπομένως κατὰ τὰ παρόντα στοιχεῖα τὴν τρίτην

δεκαετίαν τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος τὸν Μητροπολιτικὸν τῶν Γρεβενῶν θρόνον κατεῖχεν ὁ Δωρόθεος.

2. Καλλιστρατος (1592).

Ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας ὁ Β', τὸ 1592 μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἀπὸ τὴν Ρωσσίαν, ἀπέστειλεν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὸν ἀρχιεπίσκοπον Τυρνόβου καὶ πάσης Βουλγαρίας Διονύσιον Ράλλην, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν καταγωγὴν ἀπὸ τὸν αὐτοκρατορικὸν οἶκον τῶν Παλαιολόγων καὶ Κατακουζηνῶν, μαζὶ μὲ τὸν Μητροπολίτην Γρεβενῶν Καλλιστρατον. Σκοπὸς τῆς ἀποστολῆς ἦτο, ἡ ἐπίδοσις εἰς τὸν «Γσάρον πασῶν τῶν Ρωσσιῶν» τοῦ ἐπικυρωτικοῦ γράμματος, διὰ τοῦ ὁποῦ ἀνεγνωρίζετο ἀπὸ τὸ Πατριαρχεῖον ὁ νεοεκλεγείς Πατριάρχης Ἰῶβ τῆς Ρωσσίας καὶ ὠρίζετο πέμπτος κατὰ σειρὰν εἰς τὴν κλίμακα τῆς Ἱεραρχίας τῆς Οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

3. Ἀνθιμος Α' (1623-1624).

Ἀναφέρεται εἰς Σιγίλλιον τῆς Μονῆς τῶν Φιλοσόφων.

4. Δανιήλ (1624-1633).

Δὲν ἔχομεν πληροφορίας περὶ αὐτοῦ.

5. Γαβριήλ Α' (1633).

Φέρεται εἰς ἐπιγραφὴν τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σπηλαίου: «Ι.Χ.Ν.Κ. Σταυροπήγιον Πατριαρχικὸν ἀγιασθὲν ἐπ' ὀνόματι τῆς πανυπεράγνου δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας ἐν τῇ θεσώστῳ καὶ πολυσεβάστῳ ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν, ἐν τῷ ἰδίῳ θελήματι τοῦ μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Κλήμεντος Α' Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν, καὶ ἐκ θελήματος τοῦ κατὰ τόπον Ἀρχιερατεύοντος κυρίου κύρ - Γαβριήλ, ἐκ χωρίου Μηλιάς-Μετσόβου ἐπὶ βασιλείας Σουλτάν Μουράτ, ΖΡΜΑ' ἀπὸ κτίσεως, ΑΧΛΓ' ἀπὸ Χριστοῦ Ν.Α. Κτίτορες Δημητρίου ἱερέως, Παχωμίου ἱερομονάχου, Σάββα ἱερομονάχου, Γαλακτίου ἱερομονάχου... Παρθενίου τῶν μοναχῶν, Δημητρίου ἱερέως Μαῖου ΚΗ'».

6. Κύριλλος Α' Ἰουστινιανῆς (1670-1685).

Τὰ κατ' αὐτὸν μανθάνομεν, α. Ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Σπυρ. Λάμπρου «Νέος Ἑλληνομνήμων» ἐν τόμῳ ΙΣΤ' σελ. 267-268 ἐνθα γίνεται λόγος περὶ τοῦ Κώδικος ΟΕΩΝΙΟΥ ΜΙΣC. 283 καὶ Δημήτριος Ζῆνος. Ἐκεῖ περιέχεται «Διήγησις Ἀλεξάνδρου (Βίος καὶ πολιτεία τοῦ ἐν βασιλευσί γενναιωτάτου καὶ δοκιμωτάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ τῶν μακεδόνων βασιλέως). Εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος Κώδικα καὶ εἰς τὸ πρὸ τελευταῖον λευκὸν φύλλον αὐτοῦ «μεταξὺ διαφόρων παιγνίων τῆς γραφίδος τῇ αὐτῇ προφανῶς χειρὶ γέγραπται:

ἐτελειώθη ἔτους ζκδ' ἐν Ἰνδ. δ'. — ἐν δὲ τῷ τελευταίῳ (φύλλῳ) ταῦτα: ετουτο το χαρτη ηνε του πανιερωτατου μητροπολιτου γρεβενον κυ βεντζηου κυρ κυριλλον εκ τῆς χοιου» καὶ ξενικοῖς γράμμασιν: «Cuesto libro Are di monsinò (sik) Cirillo arcivescovo di Greveno de la Cio Justiniano 1670 Οκτωβρίου 15, καὶ κατωτέρω: Cuesto libro è di Monsign Cirillo Giustiniani Archivescovo di Greveno anno domini 1675».

β. Εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν τοῦ Ὁσίου Νικάνορος, εἰς σωζόμενον Σιγίλλιον τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Α' Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας ὑπὸ ἡμερομηνίαν 23 Ἰουλίου 1677 διὰ τοῦ ὁποῦ ἐπιβεβαιοῦται ὅτι ἡ μονὴ τῆς Ζάβορδας εἶναι Σταυροπηγιακὴ, ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρχιερατικῶν ὑπογραφῶν καὶ τοῦ Κυρίλλου. Αἱ ὑπογραφαὶ κατὰ σειρὰν ἔχουν ὡς ἐξῆς: «Καστορίας Δαβίδ, Σισανίου Λεόντιος, Γρεβενῶν Κύριλλος καὶ Πρεσπῶν Διονύσιος».

γ. Ἐκ τοῦ πρακτικοῦ τῆς ταφῆς τοῦ Κυρίλλου κατὰ τὴν 23ην Δεκεμβρίου τοῦ 1685 εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ Plouinee τῆς Ἐπισκοπικῆς περιφερείας τῆς Κορνοῦλης εἰς τὴν Βρετάννην. Τοῦτο δὲ ἐγένετο εἰς ἡμᾶς γνωστὸν ἐκ τῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7-9-84 ἐπιστολῆς τοῦ Γάλλου ἐρευνητοῦ κ. Jean Yves Vaillant. Τὸ σχετικὸν πρακτικὸν ἔχει ὡς κάτωθι κατὰ ἐρμηνευτικὴν ἀπόδοσιν:

«(23-12-1685). Τὴν εἰκοστὴν τρίτην αὐτὴν ἡμέραν τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ χίλια ἑξακόσια ὀγδόνητα πέντε (1685) ἐνταφιάσθη εἰς τὴν ἐνοριακὴν ἐκκλησίαν τοῦ Plouinee τῆς ἐπισκοπικῆς περιφερείας τῆς Κορνοῦλης εἰς τὴν Βρετάννην τὸ σῶμα τοῦ ἐνδοξωτάτου καὶ αἰδεσιμωτάτου ἐν Θεῷ πατρὸς ἐπισκόπου Κυρίλλου Ἰουστινιανῆς ἐν ζωῇ ἐπισκόπου Γρεβενῶν καὶ Venzzy (Βεντζίου), εἰς τὴν ἐπαρχίαν τῆς Βουλγαρίας εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὁποία ἀνήκει εἰς τὴν Ὀθωμανικὴν Ἀυτοκρατορία, ἀποδημήσαντος μέσα εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, ὡς ἐμφαίνεται ἀπὸ τὴν ἐπιστολῇ τοῦ Ἁγίου Πατρὸς τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου XI ὁ ὁποῖος εἶναι αὐτὴν τὴν στιγμὴν Πάπας, ἀπὸ τὰ πιστοποιητικὰ γενικῶς ὄλων τῶν Ὁρθοκεντικῶν Κανόνων, ἀπὸ τὸ διαβατήριον τοῦ Δούκα τοῦ Ἐστροῦ, πρέσβευος τοῦ βασιλέως εἰς τὴν αὐλὴν τῆς Ρώμης, καὶ ἀπὸ τὴν ἰδικὴν μου γνώσιν, τοῦ ὑπογράφοντος Ἰωσήφ ντὲ Bobonny, ἱερέως ἀποφοίτου τῆς Σορβόνης, ἐπικεφαλῆς τῆς ἐν λόγῳ ἐνορίας τοῦ Plouinee ὅστις ἐγνώρισα τὸν ἐν λόγῳ Ἀρχιεπίσκοπον εἰς τὴν Ρώμην, ὅπου εἶχεν καταφύγει κωνηγημένος ἀπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν του περιφέρειαν, ἐπειδὴ εἶχεν ξανακτίσει καὶ μεγαλώσει τὴν καθεδρικὴν του ἐκκλησίαν κατὰ μίαν παλάμην εἰς μῆκος καὶ εἰς πλάτος. Καὶ ἀφοῦ παρέμεινε εἰς τὴν Ρώμην ἐπὶ ὀκτὼ ἔτη, ἔφθασε εἰς τὴν Γαλλίαν νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ Βασιλέως ὡς τοῦ τὴν εἶχεν ὑποσχεθῆ, μπαράκησε εἰς τὸ Σαιν Καλό εἰς τὸ πλοῖο Λὲ Ζάκ, καὶ ναυάγησε εἰς τὴν ἀκτὴν τῆς Andierne εἰς τὰς δέκα ἑπτὰ τοῦ τρέχοντος μηνός

κατὰ τὰς δέκα ἢ ἔντεκα τὸ πρῶτ', τὸ δὲ σῶμα τοῦ ἀρχιεπισκόπου βρέθηκε τρεῖς ὥρες ἀργότερα κάτω ἀπὸ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ *Saint Julien* εἰς τὸ *Poullgoazec* τῆς ἐνορίας αὐτῆς, εἰς τὸ ὁποῖον παρεκκλήσιον ἐξετέθη ἐπὶ δέκα ἡμέρας, ἀπ' ὅπου ὁδηγήθηκε μετὰ ἀπὸ ἐντολὴν τοῦ Ἀρχιδικαστῆ *De Quimper* νὰ ἐνταφιασθῆ εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐνοριακῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ *Plouines*, ὅπου ἐκτέθη ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Καὶ τέλος μετὰ τὴν νεκρώσιμον ἀκολουθίαν εἰς τὴν μνήμημν τοῦ ἀποθανόντος ὑπὸ τὴν ἐπισκοπικὴν του ιδιότητα, τὸ σῶμα του ἐνταφιάσθη εἰς τὴν ἐν λόγῳ ἐνοριακῇ ἐκκλησίᾳ εἰς τὸ ἱερόν τῆς πλευρᾶς τοῦ Ἐὐαγγελίου ποῦ εἶναι εἰς τὸν μεγάλον Βωμόν. Κατὰ τὴν ἀκολουθίαν καὶ τὴν ταφὴν παρευρίσκοντο ὅλοι οἱ γειτονικοὶ πληθυσμοὶ καὶ ὅλοι οἱ ἀστοὶ ἔμποροι καὶ κάτοικοι τοῦ *Plouines*, τὴν ἐν λόγῳ ἡμέραν εἰκοστὴν καὶ τρίτην Δεκεμβρίου τοῦ χίλια ἑξακόσια ὀγδόντα πέντε».

Περὶ τοῦ Κυρίλλου, λόγῳ τοῦ ἰδιαίτερου ἐνδιαφέροντος τῆς προσωπικότητος αὐτοῦ, ἀπευθυνθέντες ἀρμοδίως εἰς τὸ Σεπτὸν Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἔχωμεν, εἰ δυνατόν, πᾶσαν τυχὸν εἴδησιν περὶ τούτου, ἀπαντητικῶς ἐλάβομεν ὑπὸ τοῦ ἐκεῖσε Ἀρχιεπιφύλακος Αἰδεσ. Οἰκονόμου π. Νικολάου Πετροπέλλη τὸ κατωτέρω ἐπίσημον ἔγγραφον:

Τῷ Σεβασμιωτάτῳ Μητροπολίτῃ Γρεβενῶν κυρίῳ
Σεργίῳ

Εἰς Γρεβενὰ

Σεβασμιώτατε,

Τὸ Σημείωμα τῆς Ὑμετέρας Σεβασμιότητος, περὶ τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου Αὐτῆς Κυρίλλου Τζουστινιάνι, ὅπερ ἀπέστειλεν Αὐτῇ πρὸς τὸν Πανοσιολογιώτατον Διάκονον κ. Μελίτονα, Ὑπογραμματέα τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου, παρεπέμφθη εἰς τὸ Ἀρχιεπιφύλακίον διὰ τὰ περαιτέρω.

Κατὰ σεπτὴν Πατριαρχικὴν ἐντολήν, γνωρίζω Αὐτῇ ὅτι ἐρευνήσας ἐν τοῖς οἰκείοις Κώδιξι τοῦ Ἀρχιερίου, διεπίστωσα ὅτι, ἡ Μητρόπολις Γρεβενῶν ὑπήγετο εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀχρίδος, ἥτις ἦτο Αὐτοκέφαλος μέχρι τοῦ ἔτους 1767, ὅποτε συνεχωνεύθη αὐτῇ, ὁμοῦ μετὰ τῶν ὑποκειμένων αὐτῇ Μητροπόλεων καὶ Ἐπισκοπῶν, μετὰ τὸν Πατριαρχικὸν Θρόνον τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἐπομένως οὐδὲν δυνάμεθα νὰ γνωρίζωμεν περὶ τοῦ εἰρημένου Μητροπολίτου Κυρίλλου, ὅστις, συμφώνως πρὸς τὸ Ὑμέτερον Σημείωμα, εὐοισκόμενος ἐπὶ ὀκταετίαν καὶ πλέον ἐξόριστος ἐν Ἐσπερίᾳ, ἀπεβίωσε κατὰ τὸ ἔτος 1685 καὶ ἐνεταφιάσθη εἰς τὴν Ἐνοριακὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Πλουινέκ τῆς Ἐπισκοπικῆς περιφερείας τῆς Κορονάλης εἰς τὴν Βρετάννην.

Ὁσαύτως γνωρίζω Αὐτῇ ὅτι, εἰς τὰ ἐλάχιστα παρ' ἡμῖν σωζόμενα ἔγγραφα τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος, ἀνήκοντα εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ διαληφθέντος Κυρίλλου, δὲν συναντᾶται ἡ ὑπογραφή τοῦ Μητροπολίτου Γρεβενῶν.

Ἐπὶ δὲ τούτοις διατελῶ μετὰ σεβασμοῦ.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 14ῃ Μαρτίου 1985.

Ὁ Ἀρχιεπιφύλαξ

† Οἰκονόμος Νικόλαος Πετροπέλλης

7. Θεοφάνης (1691-1719).

Περὶ τοῦ Θεοφάνους πληροφορούμεθα ἀπὸ ἐπιγραφῆν ἐπὶ λιθίνης πλακῆς ἐντετοιχισμένης ἄλλοτε εἰς τὸν ἐνοριακὸν ἱερόν Ναόν τοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Περιβολίου ἐχούσης ὡς κατωτέρω:

«ΕΤΟΣ 1703 ΑΥΓ/ΕΚΤΙΣΤΙ Ο ΠΑΝΣΕΠΤΟΣ / ΚΕ ΙΕΡΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓ / ΠΑΝΤΑΔΕΜΟΝΟ ΤΗΣ ΧΟΡΑΣ ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΑΡΧΙ / ΡΑΤΕΒΟΝΤΟ ΙΕΡΑΡΧΟΥ ΓΡΕ/ΒΕΝΟΥ ΚΥΡ ΘΕΟΦΑΝΗΣ ΚΕ / ΙΕΡΗΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΗΣ / ΠΑΠΑΔΑΡΑΝΤΗ ΠΑΠΑΔΑΜ / ΠΑΠΑΒΑΙ ΠΑΠΑΔΗΜΗ / ΤΡΗ ΣΚΡΙΜΑ ΠΑΠ / ΑΓΙΩΡΓΗΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ ΠΑ / ΠΑΘΑΝΑΣΗΣ ΜΑΡΔΑ ΚΕ / ΠΑΖΙΑ ΓΙΑΚΑ».

Ἐπίσης περὶ αὐτοῦ πληροφορούμεθα ἐκ τοῦ ἑβδομαδιαίου συγγράματος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (ἔτος Γ' ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 8ῃ Δεκεμβρίου 1882 Τεύχος Γ') «ὅτι τοῦ ἀπὸ Βελεγράδων Ἱγνατίου ἀρχιερατεύοντος εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀχρίδων Ἀ' Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Βουλγαρίας «ἐπειδὴ ἡ σύνοδος ἔμαθεν ὅτι ὁ προκατόχος αὐτοῦ Γρηγόριος (ὁ Τουρναβίτης ὁ ἀπὸ πρῶν Νέων Πατρῶν) εὕρισκετο ἐν Ἀνδριανουπόλει προσπαθῶν λαβεῖν ἐκ νέου βεράτιον, ἵνα ἐπαναλάβῃ ἐκ νέου τὴν ἀρχιεπισκοπὴν, ἐξάπέστειλεν εἰς τὴν ρηθεῖσαν πόλιν (ἐν ἣ τότε διέτριβεν ὁ σουλτάν Μουσταφᾶς ὁ Β' ἀρτίως διαδεξάμενος εἰς τὸν θρόνον τὸν τελευταῖον αὐτοῦ θεῖον σουλτάν Ἀχμέτ Β') τὸν μητροπολίτην Σισανίου Ζωσιμᾶν, ἵνα ἀνατρέψῃ τὰς ἐνεργείας τοῦ Γρηγορίου καὶ προσπαθῆσθαι λαβεῖν βεράτιον τῆς ἀρχιεπισκοπικῆς ἀξίας ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ· ᾧ ὑπέχοντο οἱ συνοδικοὶ ἀρχιερεῖς τὴν ὑποταγὴν των ἐν τῇ ἐπιστροφῇ του εἰς Ἀχρίδα ἐγκαθιδρύνοντες αὐτὸν εἰς τὸν ἀρχιεπισκοπικὸν θρόνον, περὶ οὗ δεδώκασιν ἅμα αὐτῷ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔννοιαν διπλοῦν ἔγγραφον τῷ 1695 ἀπριλίου 7 καὶ 10, ἐν οἷς ὑπέγραψαν: † ὁ πρῶν Ἀχρίδων καὶ πρόεδρος Βοδενῶν Γερμανός — † ὁ πρῶν Καστορίας καὶ πρόεδρος Δεβρῶν Δαβίδ — † ὁ Καστορίας Διονύσιος — † ὁ Δυρραχίου Κοσμᾶς — † ὁ Γρεβενῶν Θεοφάνης — † ὁ Τιβεριουπόλεως Λεόντιος — † ὁ Μογλενῶν Διονύσιος — † ὁ Πελαγονίας Ἱγνάτιος — † ὁ Γκόρα Μόκρας Ἀρσένιος — † ὁ Πρεσπῶν Παρθένιος.

»Τοῦ εἰρημένου Σισανίου ΖΩΣΙΜΑ ἐπανακάμψαντος, ἡ σύνοδος συνεπῆς εἰς τὴν δοθεῖσαν αὐτῷ ὑπόσχεσιν ἔπαυσε τὸν Ἱγνάτιον ἀπὸ τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου καὶ ἐνεθρόνισε τὸν μητροπολίτην ΖΩΣΙΜΑΝ: Εἰσελθόντες ἐν τῷ πανσέπτῳ ναῷ τῆς ὑπεραγίας ἡμῶν Θεοτόκου τῆς τοῦ Θεοῦ λόγου σοφίας,

ΠΕΡΙ ΤΑΣ ΔΙΜΕΡΕΙΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΑΣ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΗΣ Ζ' ΑΝΑΛΟΓΟΥ ΣΥΝΑΝΤΗΣΕΩΣ

ΕΝ ΚΑΒΑΛΑ 3—11 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1984

Α. Εἰσαγωγικά

Κατὰ τὰς μέχρι τοῦδε γενομένας Συναντήσεις μεταξὺ θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας ἐπεκράτησε πνεῦμα ἀμοιβαίας κατανόησεως καὶ ἀγάπης, συνεζητήθησαν προβλήματα καὶ θέματα κοινῶν θεολογικοῦ ἐνδιαφέροντος, πρὸς προλείανσιν τοῦ ἐδάφους καὶ προπαρασκευῆν τοῦ ἀναληφθέντος ἐν τῷ μεταξὺ Διαλόγου. Τὰ κατὰ καιροὺς ἐκδιδόμενα πρακτικὰ τῶν Συναντήσεων καὶ τὰ κοινὰ ἀνακοινωθέντα ἀποτελοῦσι τεκμήρια τῆς γενομένης συστηματικῆς ἐργασίας καὶ περιλαμβάνουσι καὶ τὴν πρὸς τοῦτο ὕλην.

Εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Δ' Πανορθοδόξου Διασκέψεως (§ 5, ἐδ. α'), ἡ ὁποία, ὡς γνωστόν, συνήλθεν εἰς Chambesy τῆς Γενεύης ἐν Ἑλβετία, εἰς τὸ Ὁρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (8-

16.6.1968), ἐθεωρήθη «ὡς λυσιτελής ἡ ἐναρξίς ἀμοιβαίων ἐπαφῶν μεταξὺ Ὁρθοδόξων καὶ Λουθηρανῶν, πρὸς δημιουργίαν ἀγαθῶν σχέσεων καὶ προλείανσιν οὕτω τοῦ ἐδάφους», ὥστε, ὅταν προϊόντος τοῦ χρόνου θὰ ἔχουσι ἐξασφαλισθῆ ὠρισμένα προϋποθέσεις, ἦτοι: (α) συμφωνία καὶ ἑνωσις τῶν μεγαλύτερων καὶ συντηρητικωτέρων προτεσταντικῶν λουθηρανικῶν μερίδων καὶ β) μελέτη ἀπὸ μέρους εἰδικῶν ὀρθοδόξων θεολόγων τῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα ἐνδέχεται νὰ ἐμφανίσῃ ὁ μέλλον διάλογος) νὰ «συσταθῆ εἰδικὴ Διορθόδοξος Θεολογικὴ Ἐπιτροπὴ, ἵνα αὕτη προετοιμάσῃ καὶ ἐν καιρῷ διεξαγάγῃ τὸν διάλογον»¹, τοῦθ' ὅπερ καὶ ἤδη ἐγένετο.

1. ΝΙΚΟΛΑΟΥ Θεοδώρου, Θεολογικὴ Συζήτησις εἰς Arnoldschain (4-8-10.1971), Κληρονομία-Χρονικά, 4β' (Ἰούλιος 1972) σ. 464.

καὶ ψήφους κανονικῶς προβαλόντες κτλ. πρῶτον μὲν ἐθέμεθα τὸν πανιερώτατον μητροπολίτην Σισανίου κύριον ΖΩΣΙΜΑΝ, δεύτερον δὲ τὸν πανιερώτατον πρῶην Καστορίας κύριον Δανιήλ καὶ τρίτον τὸν θεοφιλέστατον ἅγιον Μογλενῶν κύριον Διονύσιον· ἀφ' ὧν ὁ πρῶτος εὐρέθῃ βέλτιστος, ὁ εἰρημένος κύριος ΖΩΣΙΜΑΣ, ὃν ὡς ἄξιον καὶ ἄριστον εἰς τὸ ἰθύνειν καὶ ποιμαίνειν τὸν ἁγιώτατον αὐτὸν θρόνον καὶ ὑψηλότατον Ἀχριδῶν ἐλέφ Θεοῦ καὶ προνοία τῇ τοῦ παναγίου πνεύματος χάριτι ἐψηφίσαμεν καὶ ἐνθρονιάσαντες αὐτὸν ἐμεταθέσαμεν κανονικῶς ἐν τῷ πατριαρχικῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας θρόνῳ. Ἐτεῖ ἀπὸ Χριστοῦ 1695 ἰουλίου 9 ἐν Ἀχριδί. † ὁ Καστορίας Διονύσιος — † ὁ πρῶην Καστορίας καὶ πρόεδρος Δεβρῶν Δαβίδ — † ὁ Γρεβενῶν Θεοφάνης — † ὁ Δυρραχίου Κοσμάς — † ὁ Πελαγωνίας Ἰγνάτιος — † ὁ Στραμωνίτζης Λεόντιος — † ὁ Γκλόρας καὶ Μόκρας Ἀρσένιος — † ὁ Πρεσπῶν Παρθένιος».

Ἐκτὸς τῶν μαρτυριῶν τούτων, περὶ αὐτοῦ μανθάνομεν καὶ ἐκ τοῦ συγγράμματος «Σύντομος Ἱστορικὴ Περιγραφή τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Βελεγράδων» τοῦ ὁμωνύμου μητροπολίτου Ἀνθίμου Δ. Ἀλεξοῦδη (ἐν Κερκύρα 1868) καὶ ἐν σελίδι 98, ἐνθα ἀναγράφεται: «Ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Γρεβενῶν ἀρχιερέτευσαν τῷ 1691-1719 Θεοφάνης...».

Ἐσαύτως καὶ ἐν σελίδι 150-151 τοῦ ἰδίου βιβλίου, ὑπάρχει ἡ ἐξῆς ἀναφορά: «Ἐν τῷ Κώδικι τῶν ὑπομνημάτων, σωζομένῳ ἐν Ἀχριδί φαίνεται κατεστρωμένη πρᾶξις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος Γρηγορίου ὑπὸ χρονολογίαν 1691 Ἰουλίου 12, δι' ἧς οὗτος ἀποδέχεται εἰς Μετόχιον τῆς Ἀρχιεπισκοπικῆς αὐτοῦ Ἐκκλησίας τὴν ὑπὸ τῶν τιμιωτάτων Ἀρχόντων καὶ τῶν Κυρίων Ἰωάννου Μήλια Κονσόλου Φράντζας καὶ Γκίκα καὶ Ρωσίου ἀνακαινισθεῖσαν ἐν Καββαῖα ἱερὰν Ἐκκλησίαν τῆς ὁσιοπαρθενομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς, καθιερῶν αὐτὴν ἐπὶ σταυροπηγίῳ ἰδίῳ καὶ μετὰ τὴν ἀρχιεπισκοπικὴν ταύτην πρᾶξιν ἐπέται ἑτέρα Συνοδικὴ ὀρίζουσα, ὅπως μνημονεύωνται ἀκαταπαύστως ἐν ἐκείνῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τὰ ὀνόματα τῶν ἀφιερωτῶν καὶ συνδρομητῶν ἐπὶ ἐπιτιμῆσει παντὸς κληρικοῦ, ὅστις ἤθελεν ἀμελήσῃ τῆς Συνοδικῆς ἐκείνης ἀποφάσεως, ἐν ἧ φαίνονται ὑπογεγραμμένοι ὁ Ἀχριδῶν Γρηγόριος, ὁ Κυτιαίων καὶ Ἐπίτροπος Τοποτηρητῆς Ἀχριδῶν Κοσμάς, ὁ Βελεγράδων Ἰγνάτιος, ὁ Κορυτζᾶς Μακάριος, ὁ Γρεβενῶν Θεοφάνης, ὁ Σισανίου Ζωσιμάς καὶ ὁ Γκλόρας Ἀρσένιος».

(Συνεχίζεται)

† Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

Ἐν τῷ μεταξύ προηγήθησαν ἀνάλογοι διμερεῖς Συναντήσεις τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας καὶ ἐν συνεχείᾳ καὶ μετὰ τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας (1964-καὶ ἐξῆς). Αἱ διμερεῖς ἐπὶ μέρους συναντήσεις αὗται μετὰ τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν ἦσαν ἰδιαίτερα ἐπιθυμία καὶ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηναγόρου, πιστεύοντος καὶ διακηρύττοντος, ὅτι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ θὰ ὀριμᾶσθαι ἡ ἰδέα τοῦ ἐπίσημου θεολογικοῦ διαλόγου. Οἱ Γερμανοὶ ἰδιαίτερος ὑπῆρξαν προσεκτικοὶ ἐπὶ τοῦ σημείου, ὅπως μὴ δημιουργηθῶσι παρεξηγήσεις εἴτε πρὸς τὴν πλευρὰν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὰς μετὰ τῶν Ρώσων Συναντήσεις εἴτε καὶ τὰ νάπαλιν. Διὸ καὶ τινες ἐκ τῶν Γερμανῶν θεολόγων δὲν ἔλαβον μέρος εἰς τὰς ἀντιπροσωπεῖας τῶν πρώτων συναντήσεων τῶν μετὰ τῶν θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἄν καὶ φαίνεται, ὅτι εἰς τὰς ἐπαφὰς τῶν οἱ Εὐαγγελικοὶ τῆς Γερμανίας μετὰ τῶν Ρώσων δὲν ἐξήτασαν μόνον θεολογικὰ αὐστηρῶς θέματα ἢ θέματα οἰκουμενικῆς φύσεως, ἀλλὰ συμπεριέλαβον καὶ ἄλλα ἄλλης κοινωνικωτέρας φύσεως, καὶ κυρίως τὰ ἀναγόμενα εἰς τὴν Παγκόσμιον Εἰρήνην — θέμα προσφιλὲς εἰς ὅλας τὰς ἐκ Μόσχας Ἀντιπροσωπεῖας — ἐν τούτοις κατὰ τὰς πληροφορίες τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ἀλένινγκραδ Νικοδήμου, ἀπὸ ὀμίλιαν του γενομένην κατὰ τὸ ἔτος 1967, αἱ μέχρι σήμερον λαβοῦσαι χώραν συναντήσεις διετήρησαν — κατ' αὐτὸν — καθαρῶς θεολογικὸν χαρακτῆρα.

Σήμερον ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει διμερεῖς θεολογικὰς συναντήσεις καὶ μετὰ τῆς Ὁμοσπονδίας τῶν Εὐαγγελικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας (1974, 1976), ὡς καὶ τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας τῆς Φινλανδίας (ἀπὸ τοῦ 1970 καὶ ἐξῆς).

Θεολογικαὶ συναντήσεις μετὰ τῶν Λουθηρανῶν λαμβάνουσι χώραν καὶ εἰς τὰς ΗΠΑ μετὰ τῶν Ὁρθόδοξων (1967 καὶ ἐξῆς).

Β. Σύντομον ἱστορικὸν τῶν προκαταρκτικῶν ἐπαφῶν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸν κύριον σκοπὸν τῆς μελέτης ἡμῶν ταύτης, προτάσσομεν σύντομον ἱστορικὸν τῶν προκαταρκτικῶν ἐπαφῶν μετὰ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Εἶναι γνωστὰ αἱ ἱστορικαὶ σχέσεις τοῦ ΙΣΤ' αἰῶνος καὶ ἐφ' ἐξῆς μετὰ τῶν Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν Προτεσταντῶν τῆς γερμανοφώνου Δύσεως. Μεταξὺ τούτων σημαντικωτέρα εἶναι ἡ εἰς Βυτεμβέργην, τὸ 1559, ἀποστολὴ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάσαφ τοῦ Β' (1556-1565) τοῦ Θεσσαλονικέως διακόνου Δημητρίου τοῦ Μυσοῦ καὶ ἡ ἀποστολὴ ὑπὸ τοῦ Μελάγχθωνος τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ.

Ὀλίγον ἀργότερον ὁ κλασσικὸς φιλόλογος Μαρτίνος Κρούσιος καὶ ὁ Καγκελάριος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης Ἰάκωβος Ἀνδρέου ἔστειλαν, τὸ ἔτος 1574, εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν τὴν Αὐγουσταίαν Ὁμολογίαν μετεφρασμένην καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν μέσῳ τοῦ πρεσβευτοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν τοῦ Αὐτοκράτορος τῶν Ἀψβούργων, Δαβίδ Von Ungrad καὶ τοῦ ἐφημερίου τῆς Πρεσβείας Στεφάνου Γερλαχίου.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ὅμως δὲν ἠσχολήθη σχεδὸν διόλου μὲ τὸ θέμα μιᾶς ἐνδεχομένης ἀναγνωρίσεως τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας. Εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καταφάσκεται κυρίως τὸ Σύμβολον Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως καὶ μόνον αὐτὸ χρησιμοποιεῖται εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἐνῶ ὁ Λουθηρανικὸς κόσμος ἀναγνωρίζει τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τὰ τρία Σύμβολα τῆς Πίστεως καὶ τὰς Ὁμολογίας τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτερα τὸ ἀρχικὸν κείμενον τῆς Αὐγουσταίας Ὁμολογίας καὶ τὴν μικρὰν Κατήχησιν τοῦ Λουθήρου.

Ὀλίγον ἀργότερον λαμβάνει χώραν ἡ ἀλληλογραφία καὶ ἡ διὰ ταύτης ἐγκαινισθεῖσα καὶ καλλιεργηθεῖσα ἐπιστολιμαία Θεολογία μετὰ τῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Τυβίγγης, ἥτις εἶναι προῖον τῆς ἀλληλογραφίας μετὰ τῶν Πατριάρχου Ἱερεμίου τοῦ Β', τοῦ Τρανῶ (1572-1579) καὶ 1580-1584, καὶ τοῦ Μαρτίνου Κρούσιου, ὡς καὶ τῶν λοιπῶν Θεολόγων τῆς Σχολῆς τῆς Τυβίγγης.

Ἀκολουθοῦν αἱ πολύπλευροι σχέσεις τῶν ΙΖ', ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνων, μὲ τὰ πάμπολλα προκύψαντα προβλήματα εἰς τὰς σχέσεις ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ ἐν τῷ μεταξύ δημιουργηθεῖσα καὶ ὀξυνθεῖσα κατάστασις τοῦ προσηλυτισμοῦ.

Ἐν συνεχείᾳ ἐρχόμεθα εἰς τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ Κ' αἰῶνος, ἐνθα συναντᾶ τις οἰκοδομικώτερον κλίμα καὶ πνεῦμα. Ἐνταῦθα δεσπόζει ἡ πρωτοβουλία τῆς Σουηδικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Οὐψάλης Nathan Soderblom (1914-1931) καὶ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ (Στρηνοπούλου), ἰδίᾳ μετὰ τὴν κατὰ τὸ ἔτος 1920 ἐξαπολυθεῖσαν Ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ἐκτὸς τούτων βλέπομεν εἰς τὴν μεταπολεμικὴν Φινλανδίαν σχέσεις ἀγαθὰς καλλιεργουμένας μετὰ τῆς ἐπικρατούσης Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς μειοψηφούσης ἐν τῇ χώρᾳ Ὁρθόδοξου Φινλανδικῆς Ἐκκλησίας.

Εἰς τὴν Πολωνίαν, πρὸ τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου καὶ μετ' αὐτόν, βλέπομεν σημειουμένας θετικὰς προσπαθείας διὰ θεολογικὰς ἐπαφὰς καὶ συζητήσεις εἰς ἐπίπεδον κυρίως Θεολογικῶν Σχολῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην τῶν ἐκεῖσε Πανεπιστημίων.

Θεολογικὰς ἐπαφὰς εἰσέτι βλέπομεν εἰς ΗΠΑ εἰς ἐπίπεδον Θεολογικῶν Ἐπιτροπῶν, ἐνθα συμμετέχουν ὅλαι σχεδὸν αἱ δικαιοδοσίαι τῆς Ὁρθόδοξου ἐν Ἀμερικῇ Διασποράς.

Πρὶν ἢ εἰσέλθομεν εἰς τὴν κατὰ κεφάλαια ἐξέτασιν τῶν κατὰ καιροὺς λαβουσῶν χώραν ἐπίσημων διμερῶν Συναντήσεων τῶν θεολόγων τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας, σημειοῦμεν καὶ τινὰς ἄλλας μεμονωμένας ἐπαφὰς καὶ ἐπισκέψεις μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Γερμανικῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ πρώτη συνάντησις εἰς ἐπίπεδον ἀλληλογνωριμίας καὶ ἀνταλλαγῆς σκέψεων ἐγένετο ἀπὸ μέρους τῶν Γερμανῶν μετὰ τοῦ Ρώσικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ Ἁγίου Σεργίου εἰς Παρισίους, τοῦ τελούστος ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ καθηγ. κ. Κωνσταντῖνος Καλλιπικός τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, τὸ 1956, μετέβη εἰς Münster, ἔνθα παρέδωκεν καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ θερινοῦ ἐξαμήνου σειρὰν θεολογικῶν μαθημάτων εἰς τὸ ὁμώνυμον Πανεπιστήμιον.

Ὁ καθηγητὴς τῆς Πατρολογίας κ. Βασίλειος Ἀναγνωστόπουλος τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης μετέβη ὡσαύτως κατὰ τὸ ἔτος 1956 διὰ μιαν ἐβδομάδα εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Arnoldshain διὰ παρουσιάσιν σχετικοῦ μελετήματος.

Κατὰ τὸ ἔτος 1963 ὁ καθηγ. τῆς Ὁρθοδόξου Δογματικῆς Θεολογίας τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος Κωνσταντινίδης, κατόπιν προσκλήσεως τῆς ΚΑ (Kirchliches Aussenamt) μετέβη εἰς Γερμανίαν καὶ ἔδωκε σειρὰν διαλέξεων εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς Τυβίγγης, Βόννης κλπ., τὸ δὲ 1965 καὶ 1967, ὡσαύτως κατόπιν προσκλήσεως, μετέβη εἰς Helsinki καὶ Frankfurt διὰ σειρὰν παραδόσεων.

Καὶ ἐνῶ αἱ ἀνωτέρω συναντήσεις καὶ ἐπισκέψεις ἐγένοντο κατόπιν πρωτοβουλίας τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τῇ ἐπιθυμίᾳ τοῦ Πατριάρχου Ἀθηνᾶγορου, προσεκάλεσεν εἰς ἐπίσκεψιν Ἐπιτροπὴν τῆς ΕΚΔ ἀπὸ τῆς 16ης μέχρι τῆς 19ης Δεκεμβρίου τοῦ ἔτους 1966 εἰς Φανάριον ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Προέδρου τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας Ἐπισκόπου Kurt Scharf μετὰ τοῦ συνοδοῦ τοῦ Προέδρου Α. Wischmann.

Ἐνταῦθα παρατίθεται ἡ μετάφρασις, τοῦ ὑπὸ Ἀριθμ. Πρωτ. 1168 καὶ ἡμερομ. 15 Δεκεμβρίου 1966, ἀπαντητικοῦ γράμματος εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Ἐπισκόπου Kurt Scharf, ἐν τῇ ὁποίᾳ καθαρῶς διαφαίνεται τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Γερμανῶν ἵνα ἐπισκεφθῶσι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ σχῶσι συνομιλίαν πρὸς προώθησιν τῆς ὑποθέσεως ἐπιτεῦξεως ἐνάρξεως διαλόγου:

«Μετ' ἀγαλλίασεως ἐγενόμην κάτοχος τοῦ περιοχόμενου τῆς ἐπιστολῆς τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος ἀπὸ τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1966, ἣτις με ἀπεστάλη παρὰ τῆς Α. Σεβασμιότητος, τοῦ Μητροπολίτου Γερμανίας καὶ Ἐξάρχου Ὀλλανδίας καὶ Δανίας, κ. Πολυεύκτου.

Αἰσθάνομαι μεγίστην ἐγνωμοσύνην ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος μοὶ προσεκάλεσαν δι' ἐπίσκεψιν. Προτίθεμαι νὰ ἀνταποκριθῶ εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην ἀπὸ τῆς 16ης μέχρι τῆς 19ης Δεκεμβρίου ἐ.ξ. Μεταξὺ τῶν συνοδῶν μου θὰ εὐρίσκειται καὶ ὁ Πρόεδρος τοῦ Τμήματος Ἐξωτερικῶν Σχέσεων τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας ἐν Γερμανίᾳ, κ. Δρ. Adolf Wischmann.

Ὁ ἐφημέριος τῆς γερμανογλώσσου Εὐαγγελικῆς κοινότητος ἐν Τουρκίᾳ, κ. Helmut Tacke ἐξουσιοδοτήθη, ὅπως μετὰ τῆς Ὑμετέρας Ἁγιότητος διακανονίσῃ τὰς λεπτομερείας τῆς ἐμῆς ἐπισκέψεως. Ὡς οὗτος, ἐν τῷ μεταξύ, μᾶς ἐγνώρισεν, ἡ Ὑμετέρα Ἁγιότης εἶναι σύμφωνος, ὅπως ἡ 18η Δεκεμβρίου ἀφιερωθῇ εἰς ἀποκλειστικὴν συνάντησιν ἀμφοτέρων ἡμῶν. Ἐξ ἄλλου, εἶμαι ἀπολύτως σύμφωνος πρὸς τὸ παρὰ τοῦ ἐφημερίου κ. Tacke ἀποσταλὲν ἡμῖν πρόγραμμα ἐπισκέψεως.

Ἐκφορᾶζω τὴν ἐλπίδα, ὅτι ἡ συνάντησις ἡμῶν θέλει προαγάγει τὰς σχέσεις καὶ τὴν συνέντευξιν ἐν Χριστῷ τῶν Ἐκκλησιῶν ἡμῶν, προσευχόμενος ἅμα, ὅπως τῇ Ὑμετέρᾳ Ἁγιότητι καὶ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ, ἐπὶ τῇ προκειμένῃ Ἑορτῇ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ εὐλογία καὶ ἡ προστασία τοῦ Θεοῦ μεθ' ὑμῶν εἴη, διατελῶν»².

Ἄλλὰ πρὸ τῆς ἐπισκέψεως ταύτης ἔλαβε χώραν ἑτέρα πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπίσκεψις τοῦ Γερμανοῦ Καθηγ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Λουθηρανικοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Münster Robert Stupperich, ἥτις προὐκάλεσε καὶ τὴν ἀνωτέρω ἀναφερομένην ἐπίσκεψιν. Κατὰ τὴν μετ' αὐτοῦ σύσκεψιν τῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Ἀθηνᾶγορου ἐπιτροπῆς, ἀπαρτισθείσης ἐκ τῶν παρευρεθέντων καθηγητῶν ἐν τῇ Θεολ. Σχολῇ Χάλκης, τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1966, ὁ Γερμανὸς Καθηγ. ὑπέβαλεν ἀπὸ μέρους ἐκκλησιαστικῶν τινῶν ἐν Γερμανίᾳ παραγόντων, τὴν πρότασιν περὶ ἐνάρξεως θεολογικῶν συνομιλιῶν, τοῦ τύπου τῶν παρομοίας φύσεως μετὰ τῆς Ρωσικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῆς Γερμανικῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, ἥτοι μετὰ τῶν Θεολόγων τῆς Γερμανικῆς ταύτης Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τῶν ἐκπροσώπων τῆς Μητρὸς Ἐκκλησίας ὑποστηριζάντων τὴν γνώμην περὶ ἐνάρξεως συνομιλιῶν, παραλλήλων μᾶλλον, ἐπὶ πανορθοδόξου καὶ παλλουθηρανικοῦ ἐπιπέδου.

Πρὸς καλυτέραν ὁμως κατανόησιν τοῦ ἐπικρατήσαντος πνεύματος κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐπαφῶν παραθέτομεν τὸ πρακτικὸν τῆς συσκέψεως τοῦ καθηγητικοῦ συλλόγου τῆς Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος, τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1966, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἐξῆς:

«Π α ρ ό ν τ ε ς, ο ἱ Κ α θ η γ η τ α ἰ: Σεβ. Μητρ. Μύρων Χρυσόστομος, Θεοφ. Ἐπίσκοπος Κλαυ-

2. Τὸ γράμμα φέρει ἡμερομ. 8ης Δεκεμβρίου 1966.

διουπόλεως Ἀνδρέας, ὁ Καθηγ. τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας ἐν τῇ Διαμαρτυρομένῃ Σχολῇ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Münster, Dr. Sturperich Αἰδεσιμ. Μ. Οἰκονόμος Γ. Ἀναστασιάδης, Ἑλλογμ. Ἐμμ. Φωτιάδης, Κ. Καλλίνικος, Βασ. Ἀναγνωστόπουλος, Βασ. Σταυροῖδης καὶ ὁ Διάκ. Ἀθ. Παπᾶς.

Μετέφραζεν ὁ Καθηγ. κ. Κ. Καλλίνικος (γερμανιστὶ καὶ ἑλληνιστὶ).

Αἱ ἐπὶ μέρους συνομιλίας ἔχουν ὡς ἑξῆς:

Ὁ Πατριάρχης παρουσιάζει τὸν Καθηγ. κ. Στούππεριχ εἰς τὴν Ὁμῆγγρον, χαιρετᾷ αὐτὸν καὶ εὐχαριστεῖ διὰ τὴν ἔλευσιν αὐτοῦ ἐνταῦθα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τοῦ ἐν Γερμανίᾳ ποιμνίου αὐτοῦ.

Περαιτέρω ἐκθέτει τὸ πρόγραμμα τοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἐν γένει πραγμάτων, τῆς ἐνότητος τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῆς συμμετοχῆς εἰς τὸ Π.Σ. Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ διαλόγου μετὰ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς Ἀγγλικανικῆς, Παλαιοκαθολικῆς καὶ τῶν Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τοῦ πόθου, ὅπως καὶ μετὰ τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας ὁ αὐτὸς διάλογος ἤρχιζεν.

Sturperich: Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν τιμὴν τὴν ὁποίαν ἔχω νὰ εὐρίσκωμαι μετὰ τῶν Ὑμῶν, διὰ τὸ ἐκτιθέμενον πρόγραμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ διὰ τὴν εὐκαιρίαν ἵνα ἀναπτύξω ὠρισμένας σκέψεις περὶ τῆς συνεργασίας τῶν Χριστιανῶν μετὰ τῶν. Αἱ ἐπαφαὶ μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, ἤρχισαν ἤδη κατὰ τοὺς 16ον καὶ 17ον αἰῶνας. Αἱ συνομιλίας ἐκεῖναι δύνανται νὰ χρησιμεύσουν εἰς ἡμᾶς ὡς βάσις καὶ ἀρχὴ διὰ τὰς σημερινὰς τοιαύτας, ὡς εἰς σύνδεσμος.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὰς συνομιλίας τοῦ παρόντος, πρέπει κανεὶς νὰ κἀνῃ τὴν βασικὴν διάκρισιν:

1. Τὴν ἀντικειμενικὴν ἢ θεματικὴν συνομιλίαν, καὶ
2. Τὴν συνομιλίαν ἐπὶ πρακτικῆς ἐφαρμογῆς.

Διὰ τὴν θεματικὴν συνομιλίαν πρέπει νὰ προηγηθῶσιν προετοιμασίαι καὶ ἐκ τῶν δύο πλευρῶν. Νὰ ἐξετασθοῦν καὶ καθορισθοῦν τὰ ἐξεταστὰ ζητήματα. Διότι, ὡς γνωστόν, ἕκαστον μέρος ἀποδίδει διάφορον βαρῦτητα καὶ σημασίαν εἰς τὰ ἐπὶ μέρους προβλήματα. Πρέπει νὰ ἐξετάσωμεν τὰ παλαιότερα προβλήματα ὡς πρὸς τὰ σημερινά, τὰ ὁποῖα θὰ μᾶς φέρουν πλησιέστερον πρὸς ἀλλήλους, λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὰς νῦν ὑφισταμένας θεολογικὰς ἀπαντήσεις.

Ὑπῆρξεν, ἀσφαλῶς, ἐν σφάλμα τοῦ παρελθόντος, τὸ ὅτι ἕκαστος ἀπῆτει νὰ γίνῃ κατανοητὸς ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ἐνῶ σήμερον ἡμεῖς ζητοῦμεν πρωτίστως νὰ κατανοήσωμεν τὸν ἄλλον.

Ὁ προσανατολισμὸς ἡμῶν εἶναι τελείως διάφορος. Οὕτως ὁ προσανατολισμὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας στηρίζεται ἐπὶ τοῦ κατὰ Ἰωάννην Εὐαγ-

γελίου, ἐνῶ τῆς Διαμαρτυρομένης ἐπὶ τῆς πρὸς Ρωμαίους Ἐπιστολῆς τοῦ Παύλου. Πλὴν ὅμως θὰ εἶναι πολὺ καλύτερον νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ὁλόκληρον τὴν Ἀγίαν Γραφὴν καὶ οὐχὶ ὠρισμένα καὶ μεμονωμένα χωρία αὐτῆς. Οὕτω θὰ ἔχωμεν τὸ πλήρωμα τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ δὴ οὐχὶ ἐκ στενῆς ἀλλ' εὐρυτάτης σκοπιᾶς. Ταῦτα περὶ τῆς πρώτης διακρίσεως τῶν συνομιλιῶν, τοῦτέστι τῆς θεματικῆς. Αὕτη εἶναι ἔργον τῶν θεολόγων.

Ἡ δευτέρα διάκρισις, τ.ἔ. τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς, εἶναι ἔργον τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Διοικήσεως.

Α. Θ. Παναγιότῃς: Ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ νὰ ἀκούσῃ ὅσον τὸ δυνατόν ταχύτερον τοὺς Θεολόγους. Διὰ τοῦτο προσεπάθησε καὶ προσπαθεῖ νὰ διευκολύνῃ αὐτούς.

Sturperich: Κατὰ τὸν τελευταῖον καιρὸν ἔχουν γίνῃ πολλαὶ ἐπαφαὶ μετὰ τῆς Διαμαρτυρομένης Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν. Οὕτως ἐπὶ τοῦ γερμανικοῦ ἐδάφους τὸ πρῶτον Συνέδριον μετὰ τῶν Διαμαρτυρομένων Γερμανῶν καὶ Ρώσων Θεολόγων ἐγένετο ἐν Arnoldschain, τὸ δεύτερον ἐν Zagorsk καὶ τὸ τρίτον θὰ συνέλθῃ κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ ἔτους τούτου. Ἐπαφαὶ ἐγένοντο μετὰ τῶν Ἀγγλικανῶν καὶ Ρώσων Θεολόγων. Οὕτω τὸ 1956 ἐν Μόσχᾳ, τὸ 1958 ἐν Ἐλσίγκι. Εἰς τὰ Συνέδρια αὐτὰ ἐξητάσθη τὸ πρόγραμμα τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖται νὰ διαμορφωθῇ διὰ τὰς περαιτέρω ἐργασίας.

Ὡς πρότυπον δι' ἡμᾶς ἡμπορεῖ νὰ χρησιμεύσῃ τὸ Συνέδριον τοῦ Ἐλσίγκι, ἐνθα καὶ ἐτέθη ἀνωθεν ὄλιον ἢ Καινὴ Διαθήκη. Τὰ πρακτικὰ τοῦ Zagorsk ἐξεδόθησαν. Τὰ τοῦ Συνεδρίου τοῦ Ἐλσίγκι ἐκδίδονται ἤδη.

Α. Θ. Παναγιότῃς: Πόσα τμήματα ἔχει ἡ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία ἐν τῷ κόσμῳ καὶ ποῖον Τμήμα θὰ ἀνελάμβανε τὴν πρωτοβουλίαν εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο;

Sturperich: Ἡ Λουθηρανικὴ Ἐκκλησία ἔχει τρία μεγάλα Τμήματα: Τῆς Γερμανίας, τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Σουηδίας. Τὴν δὲ πρωτοβουλίαν θὰ ἀνελάμβανε τὸ Ὑπουργεῖον Ἐξωτερικῶν τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας, τὸ ὁποῖον διοργάνωσεν τὰς συνομιλίας μετὰ τοὺς Ρώσσους. Ἐκτὸς τούτου ἐπάρχει καὶ ἡ Παγκόσμιος Λουθηρανικὴ Ὁμοσπονδία, ἧς Πρόεδρος ἦτο ὁ Ἐπίσκοπος Ἀνοβέρον Δρ. Lilje (1952-1958), σήμερον δὲ ὁ Δρ. Fray.

Α. Θ. Παναγιότῃς: Ποῖος, καλύτερον, κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην, δύναται νὰ ἀναλάβῃ ἀπὸ μέρους τῆς Λουθηρανικῆς Ἐκκλησίας, τὴν πρωτοβουλίαν διὰ τὰς συνομιλίας;

Sturperich: Ὁ Δρ. Lilje, ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ διοικῶν Μέλος τῆς Παγκοσμίου Λουθηρανικῆς Ὁμοσπονδίας, καθὼς ἐπίσης καὶ ὁ Δρ. Stratenswert, οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν τὸ πνεῦμα τοῦ

ΤΟ ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΣΗΜΕΡΟΝ

(Χρονικόν, εισηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας) *

Εἰδικὰ προβλήματα ποὺ δημιουργοῦνται στὸ θέμα τῆς τεκνογονίας εἶναι:

1. Περιπτώσεις ἀτεκνίας: Θὰ συστήσουμε στοὺς γονεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς γιατροὺς νὰ καταφύγουν στὸ Θεό, νὰ παρακαλέσουν, νὰ προσευχηθοῦν. Ἰδιαίτερη προσοχὴ χρειάζεται νὰ συστήσουμε στοὺς συζύγους νὰ ἀποφεύγουν νὰ κατηγοροῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον σὰν ὑπαίτιο τῆς ἀτεκνίας. Νὰ τοὺς συστήσουμε τέλος ὑπακοὴν σὲ ὅσα ὁ Θεὸς ἐπιτρέπει.

2. Γεννήσεις κοριτσιῶν: Ἄν καὶ τελευταῖα δὲν εἶναι τόσο ὀξύ τὸ πρόβλημα καὶ οἱ γονεῖς χαίρονται τὸ ἴδιο γιὰ τὰ κορίτσια ὅπως καὶ γιὰ τὰ ἀγόρια, ποὺ τοὺς χαρίζει ὁ Θεός, ὁμως πιθανόν στὴν ὑπαιθρο νὰ μὴν ἐπιθυμοῦν οἱ γονεῖς γεννήσεις κοριτσιῶν ἢ νὰ θεωροῦν ὑπαίτιο τὴν μητέρα γιὰ τὴν γέννηση πολλῶν κοριτσιῶν. Καὶ ἐδῶ ἡ ποιμαντικὴ προσφορὰ τοῦ Ἱερέα εἶναι νὰ βοηθᾷ, ὥστε νὰ χαίρονται οἱ γονεῖς καὶ νὰ δοξάζουν τὸν Θεὸ γιὰ τὸ ἀγόρι ἢ τὸ κορίτσι ποὺ τοὺς χάρισε.

3. Διακοπὴ κησέως, ἐκτρώσεις: Τὸ θέμα εἶναι πολὺ δύσκολο καὶ λεπτό. Ἐδῶ ὁ καλὸς ποιμὴν μὲ λεπτοὺς χειρισμοὺς θὰ πρέπει νὰ κερδίσει πολὺτιμο χρόνο, νὰ συστήσει νὰ μὴν βιαστοῦν. Θὰ ἐπιστρατεύσει ὅλη τὴν πειστικότητά του. Θὰ συστήσει κάποιον γιατρὸ τῆς ἐμπιστοσύνης του. Θὰ ζητήσῃ τὴ βοήθεια τῆς πρεσβυτέρας, ποὺ σὰν γυναῖκα καλύτερα γνωρίζει

πῶς νὰ φερθεῖ. Θὰ φτάσει ἴσως αὐτὴ ἀκόμη νὰ πεῖ: «Τὸ θέλω ἐγὼ τὸ παιδί. Θέλω νὰ τὸ βαπτίσω. Θὰ εἶναι εὐλογία Θεοῦ νὰ γίνουμε κουμπάροι». Ὁ Ἱερέας θὰ ρίξει τὸ βάρος του στὸν ἄνδρα, θὰ προσπαθήσῃ νὰ τὸν συγκινήσει. Θὰ τοῦ θυμίσει τὴν πατρικὴν του οἰκογένεια, ποὺ συνήθως εἶχε πολλὰ παιδιά.

Κλείνουμε αὐτὲς τὲς σκέψεις γιὰ τὴν τεκνογονία καὶ τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν μὲ κάποιο ἀπόσπασμα ἀπὸ τὲς διδασχὲς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ τοῦ Αἰτωλοῦ: «Ἐστὶ γυναῖκα ἔχεις περισσότερο χρέος ἀπὸ τὸν ἄνδρα νὰ ἀνατρέφεις τὰ παιδιά σου καὶ νὰ τὰ νοουθετεῖς στὰ καλὰ ἔργα. Ὅταν τὸ παιδί σου σηκώνεται ἀπὸ τὸν ὕπνο καὶ σοῦ ζητάει ψωμί, ἐστὶ μὴ τοῦ δώσεις, ἀλλὰ ἔπαρέ το καὶ πῆγαίνε το στὴν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καὶ εἶπέ του. Ἐγὼ παιδί μου ψωμί δὲν ἔχω, ὁ Χριστὸς μας ἔχει. Ἐλα κάνε τὸ σταυρό σου νὰ τὸν προσκυνήσουμε καὶ νὰ τὸν παρακαλέσουμε νὰ μᾶς δώσει. Καὶ ἔτσι συνηθίζει τὸ παιδί αὐτὸ μικρὸν εἰς τὸ καλόν. Καὶ νὰ τὸ παίρνεις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ νὰ τοῦ ὁρμηνεύεις νὰ κάμει σωστὰ τὸν σταυρόν του... Καὶ νὰ τὸ βάνεις νὰ ἀσπάζεται τὰς ἀγίας εἰκόνας καὶ πάντα νὰ τοῦ διδάσκεις τὰ χριστιανικὰ καμώματα, ὅτι ἔχεις νὰ δώσεις ἀπολογία εἰς αὐτό». Καὶ σὲ ἄλλη του διδασχὴ σημειώνει: «Καὶ νὰ προσέχεις ἐστὶ ὁ ἄνδρας νὰ μὴ μεταχειρίζεσαι τὴν γυναῖκα σου μὲ ἄγριο μάτι, πῶς δὲν σοῦ κάνει παιδιά. Δὲν ἔχει κανένα φταίξιμο ἢ γυναῖκα σου εἰς αὐτό, εἶναι θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καὶ μὴ τὸ κάμετε καθὼς τὸ ἔκαμεν ἓνας τρελλὸς καὶ ἀνόητος, διατὶ δὲν ἔκαμεν ἢ γυναῖκα του παιδιά. Τὴν ἐχώρισε καὶ ἐπῆρε ἄλλην, καὶ ἄλλος πάλιν διατὶ δὲν τοῦ ἔκα-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 424 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13-14 τεύχους.

προηγουμένον προέδρου, γνωρίζουν ἐπίσης καλῶς τὴ διαδοραματίζεται σήμερον ἐν Φρανκφούρτῃ ὑπὸ τὸν Ἐπίσκοπον Wischmann.

Α. Θ. Παναγιότης: Πῶς θὰ ἀρχίσωμεν;

Sturperich: Ἐάν συμφωνεῖτε, θὰ ἀρχίσωμεν μὲ τὸν Ἐπίσκοπον Δρ. Lilje. Ἐκεῖνος θὰ μᾶς πληροφορήσῃ.

Α. Θ. Παναγιότης: Μεταφέρατε, σὰς παρακαλῶ, τὴν ἐπιθυμίαν ἡμῶν αὐτὴν πρὸς ἑναρξιν συνομιλιῶν. Κατ' αὐτὴν καὶ αἱ δύο μερίδες πρέπει νὰ ἐκφράσουν αὐτὴν τὴν ἐπιθυμίαν. Ἀκολούθως θὰ καταρτισθῇ τὸ σχετικὸν πρόγραμμα.

Sturperich: Ἐὐχαρίστως θὰ τὸ κάνω. Πρέπει ὁμως νὰ γίνῃ καὶ ἡ σχετικὴ προετοιμασία. Νὰ καταρτισθῇ ὁ κύκλος τῶν μελῶν, ὁ ὁποῖος διὰ τὰς συνομιλίας δὲν πρέπει νὰ εἶναι πολὺ μεγάλος. Ὅπως, εἰς τὰς Ἀγγλορωσικὰς θεολογικὰς συζητήσεις, ἐξ ἐκάστης πλευρᾶς ἔλαβον 12 μέλη, εἰς τὰς Γερμανο-

ρωσικὰς 3 ἢ 5. Πρέπει λοιπὸν νὰ καθορισθῇ ὁ ὑπεύθυνος ὁμιλος. Εἶμαι προσωπικὸς φίλος τοῦ Δρ. Στράτενβεργ.

Α. Θ. Παναγιότης: Ὁ Δρ. Στράτενβεργ ἦτο ἐνταῦθα κατὰ τὴν Μ. Ἑβδομάδα. Κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, εἶχομεν, λόγω τῶν Ἀκολουθιῶν, ὀλίγον καιρόν. Δι' ὃ δὲν ἠδυνήθημεν νὰ συνομιλήσωμεν μετ' αὐτοῦ ἐπὶ τοιούτων προβλημάτων.

Sturperich: Ἡ ὁμὰς τῶν Γερμανῶν Θεολόγων θὰ εἶναι διάφορος, διὰ τὰς συνομιλίας, ἀπὸ ἐκείνης ἣτις ἔλαβε μέρος εἰς τὰς διασκέψεις μὲ τοὺς Ρώσσους Θεολόγους.

Α. Θ. Παναγιότης: Τοῦτο εἶναι ὑμετέρα ὑπόθεσις.

(Συνεχίζεται.)

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ

Πατριαρχικὸς Διάκονος

μεν ἢ γυναῖκα του ἀρσενικά παιδιά, μὰ θηλυκά, τὴν ἐχώρισε».

Τὰ πρῶτα τρία ἕως τέσσερα χρόνια τῆς οἰκογενειακῆς ζωῆς τῶν συζύγων εἶναι καὶ τὰ πιὸ κρίσιμα. Στὸ διάστημα αὐτὸ συνήθως παρουσιάζονται οἱ περισσότερες δυσκολίες στὶς μεταξύ τους σχέσεις καὶ συμβαίνουν τὰ περισσότερα διαζύγια. Ἡ παρουσία τῶν ποιμένων, ἢ ψυχολογημένη καὶ ζωντανή, μπορεῖ νὰ ἐξουδετερώσει πολλές δυσκολίες χωρὶς νὰ φαίνεται. Νὰ ἐμποδίσει πολλές καταστρεπτικὲς ἐπεμβάσεις καὶ ἐπιδράσεις τρίτων προσώπων. Ἄς μὴ λησμονοῦμε, πὼς ὁ Χριστὸς θέλει τὴν οἰκογένεια πηγὴ κάθε χαρᾶς καὶ εὐτυχίας. Θὰ ἐπιδιώκει ὁ Ἱερέας νὰ συζητᾶει μὲ ἀπλότητα καὶ διακριτικότητά με τοὺς συζύγους τὰ διάφορα προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν. Θὰ συμβουλεύει καὶ θὰ ὑποδεικνύει μὲ πατρικὴ ἀγάπη καὶ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν πολυχρόνια πείρα του. Θὰ ἀποφύγει ἐπίσκεψη στὴ σύζυγο, ἐκτός καὶ ἂν πρόκειται γιὰ πολὺ ἔκτακτο περιστατικὸ καὶ εἶναι παρόντες καὶ οἱ οἰκεῖοι τῆς οἰκογενείας.

Μέσα στὴν ποιμαντικὴ του φροντίδα θὰ εἶναι καὶ οἱ οἰκεῖοι τῶν νεονύμφων. Θὰ πρέπει νὰ ἔχει σύνδεσμο μὲ τοὺς οἰκεῖους καὶ τῶν δύο συζύγων. Μὲ πολλή σύνεση καὶ προσοχή θὰ τοὺς ὑποδεικνύει νὰ ἀποφεύγουν νὰ ἀναμιγνύονται στὴ ζωὴ τῶν παιδιῶν τους. Συνήθως οἱ γονεῖς κινούμενοι ἀπὸ ἀγάπη πρὸς τὰ παιδιά τους καὶ ἀπὸ διάθεση νὰ τὰ βοηθήσουν, ἐπεμβαίνουν στὴ ζωὴ τους καὶ δημιουργοῦν πολλὰ προβλήματα. Οἱ νέοι ἀντιδρῶν, γιὰτὶ νοιώθουν πὼς περιορίζεται ἡ ἐλευθερία τους καὶ πὼς ἐξουσιάζονται ἀπὸ τοὺς γονεῖς τους. Ἐδῶ παραμονεύει ἕνας σοβαρὸς κίνδυνος γιὰ τὸν γάμο καὶ τὴν οἰκογένεια. Ἡ ἐπισήμανση πρέπει νὰ γίνεῖ καὶ πρὸς τὶς δύο κατευθύνσεις, τοὺς γονεῖς δηλαδὴ καὶ τὸ ἀνδρόγυνο.

Πολλὲς φορές τὰ νέα ζευγάρια ἀντιμετωπίζουν μικρὲς ἢ μεγάλες οἰκονομικὲς δυσκολίες. Καὶ σὲ τέτοιες στιγμὲς ἔρχονται στὴν ἐπιφάνεια καὶ θέματα «προϊάκας». Ὁ καλὸς ποιμὴν θὰ πρέπει νὰ κινήθῃ μὲ πολλὴ σοφία καὶ περίσκεψη γιὰ νὰ ξεπεραστοῦν οἱ δυσκολίες. Νὰ πείσει τοὺς γονεῖς νὰ βοηθήσουν τὰ παιδιά τους. Νὰ ἀποδείξει στὴ σύζυγο, ὅτι σὲ τέτοιες στιγμὲς πρέπει νὰ στέκεται στὸ πλευρὸ τοῦ συζύγου της. Γιατὶ ἂν πικράνει τὸν πατέρα της εἶναι τὸ κακὸ πιὸ μικρὸ, διότι ἡ πατρικὴ στοργὴ γρήγορα θὰ τὰ καλύψει ὅλα. Ἐνῶ ἂν πικράνει τὸν ἄνδρα της, τὸ κακὸ δύσκολο θὰ θεραπευθεῖ. Τὸ μητρικὸ καὶ τὸ πατρικὸ φίλτρο εἶναι πολὺ πιὸ δυνατὸ ἀπὸ τὴν συζυγικὴ ἀγάπη.

Γιὰ τὸ θέμα τῶν σχέσεων τῶν συζύγων μέσα στὸ γάμο, ἔχει πάλι κάτι νὰ πῆ ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός. «...Ἄλλο καλύτερον δὲν εἶναι εἰς τὴν γυναῖκα ὡσὰν ὅπου νὰ ἔχει ὑπομονὴν καὶ ταπεινώσιν καὶ ἂν τύχει καὶ ἔχει κακὸν ἄνδρα, νὰ ὑπομένει καὶ νὰ εὐχαριστεῖ τὸν Θεὸν περισσότερον ἀπὸ τὶς ἄλλες, διατὶ ἔχει μισθὸν πολλὸν εἰς τὴν ψυχὴν της, καὶ πάντα μὲ γλυκὰ λόγια νὰ τὸν παρηγορεῖ, καὶ νὰ στοχάζεται πὼς καὶ αὐτὸς ἀγανακτεῖ καὶ κινδυνεύει τὴ ζωὴ του

ἡμέρα καὶ νύκτα, διὰ νὰ τὴν φυλάξει. Καὶ ἂν ἔχει καὶ ὁ ἄνδρας κανένα ἐλάττωμα, νὰ τὸν ὑποφέρει καὶ νὰ μὴ τὸν πικραίνει, ἄνθρωπος εἶναι καὶ αὐτός, δὲν εἶναι ἄγγελος. Καὶ νὰ ἐνθυμεῖται πάντα τὲς καλωσύνες του καὶ νὰ συλλογίζεται καὶ τὲς ἰδικὲς τῆς καλωσύνες. Ὅμοίως καὶ σὺ ὁ ἄνδρας, ὅταν σοῦ τύχει κακὴ γυναῖκα, πρέπει νὰ ὑπομένεις καὶ νὰ εὐχαριστεῖς τὸν Θεόν, διατὶ ἔχεις μισθὸν μεγάλον εἰς τὴν ψυχὴν σου καὶ ἂν σοῦ πταίσει καμμίαν φοράν μὴ τὴν συνειρίζεσαι καὶ στοχάσου καὶ τὲς καλωσύνες της. Ἀκόμη συλλογίσου καὶ τὰ ἰδικὰ σου ἐλαττώματα».

Καὶ ἐρχόμαστε στὸ τελευταῖο μέρος τῆς εἰσηγήσεώς μας αὐτῆς. Στὴν ποιμαντικὴ μέριμνα κατὰ τὶς σκληρὲς στιγμὲς ποὺ οἱ σύζυγοι ἀποφασίζουν νὰ χωρῖσουν. Γράφει ὁ Ἅγιος Κοσμάς ὁ Αἰτωλός: «Ὁ διάβολος θέλει νὰ χωρίζονται τὰ ἀνδρόγυνα καὶ ὄχι ὁ Θεός».

Τὸ διαζύγιο ἀποτελεῖ στὶς μέρες μας ἕνα ἀπὸ τὰ πιὸ φλέγοντα κοινωνικὰ προβλήματα, ποὺ ἀπαιτοῦν ἄμεση ἀντιμετώπιση καὶ θεραπεία. Εἶναι ἐπιτακτικὸ καθήκον τοῦ καλοῦ ποιμένα νὰ προλάβει τὴν ἠθικὴ αὐτὴ νόσο ποὺ μολύνει τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα. Νὰ προσπαθῆσει νὰ ξεπεράσουν οἱ ἐν διαστάσει σύζυγοι τὶς μικροαφορμὲς καὶ τὰ μικροπεισόδια, ποὺ ὀδηγοῦν στὸ διάλυση τοῦ γάμου. Νὰ ἐπισημάνει στοὺς συζύγους, ποὺ μὲ τόση εὐκολία φιλολογοῦν γύρω ἀπὸ τὸ διαζύγιο, πὼς αὐτὸ τρέφεται μὲ τὶς ἀντιδικίες καὶ τὶς διεκδικήσεις τῶν φύλων, μὲ τὴν αὐθαιρεσία καὶ τὸ λεγόμενον ἀσυμβίβαστο τῶν χαρακτήρων. Νὰ τοὺς τονίσει ξεκάθαρα, πὼς τὸ διαζύγιο δὲν εἶναι παρὰ ὁ θρίαμβος τοῦ ἀτομικισμοῦ καὶ τῶν αὐθαιρέτων ἐπιθυμιῶν μας. Ὅτι ὑποκύπτουμε στὸν πειρασμὸ τῆς ἀνεξαρτησίας καὶ τῆς ἀτομικῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν κοινὴ ζωὴ, ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ συζυγία. Πὼς δὲν εἶναι παρὰ ὁ καρπὸς τῆς πονηρίας νὰ ἐπιβληθοῦμε τυραννικὰ στὸν ἄνδρα ἢ στὴν γυναῖκα μας.

Εἶναι ὅμως καὶ φορές ποὺ ὁ καλὸς ποιμὴν βρίσκεται μπροστὰ σὲ ἠθικὸ παραστράτημα τῶν συζύγων. Στὴν περίπτωσή αὐτὴ ὁ Χριστὸς ἐπιτρέπει τὸ διαζύγιο. Ἐδῶ ὅμως θὰ χρειασθεῖ νὰ ἐξηγήσει πὼς ἡ Ἐκκλησία δίνει ἀπλῶς τὸ «δικαίωμα» καὶ ὄχι «ἐντολή» νὰ διαλυθεῖ ὁ γάμος. Καὶ πὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἱερέας εὐχεται καὶ παρακαλεῖ νὰ μὴ γίνεῖ χρήση τοῦ «δικαιώματος», ἀλλὰ νὰ βρεθεῖ ἡ ψυχικὴ δύναμη γιὰ συγχώρηση. «Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω». Ἰδιαιτέρα ὅταν ὑπάρχουν παιδιά, χρειάζεται περισσότερη αὐταπάρνηση καὶ ὑπομονή.

Θὰ μπορούσαμε τελικὰ νὰ ποῦμε, πὼς ὅταν ἀγαπήσει ἀληθινὰ, μὲ πνεῦμα θυσίας ὁ ἕνας τὸν ἄλλον, τότε δὲν θὰ ὑπάρχουν τὰ σύγχρονα οἰκογενειακὰ δράματα. Τότε δὲν θὰ διαλύεται τὸ σπῆτι. Τότε ὁ γάμος δὲν θὰ εἶναι συμφωνία περιορισμένης εὐθύνης καὶ διαρκείας, ἀλλὰ «συμπλήρωσις παντὸς τοῦ βίου», ὅλης τῆς ζωῆς. Τότε τὰ παιδιά δὲν θὰ εἶναι δυσάρεστα φορτία, ἀλλὰ θησαυροὶ ἀκριβοί. Τότε καὶ οἱ γονεῖς

δὲν θὰ εἶναι οἱ ἀνιαρὲς ἐνοχλήσεις τῶν παιδιῶν τους, ἀλλὰ οἱ σεβαστὲς εἰκόνες τοῦ Θεοῦ Πατρὸς.

Σεβασμιώτατε, σεβαστοὶ μου πατέρες, θὰ ἤθελα νὰ κλείσω τὶς σκέψεις μου αὐτὲς ἀφήνοντας νὰ ἀκουσθεῖ ἀκόμη μιὰ φορὰ ἡ τόσο ζωντανὴ φωνὴ τοῦ Ἀγίου Κοσμά τοῦ Αἰτωλοῦ: «...Καὶ σὺ ὁ παπᾶς ἔχεις χρέος, ὅ,τι ὥρα σὲ ζητήσουν οἱ κοσμικοὶ νὰ σὲ εὐρίσκουν. Ἐχεις χρέος νὰ περιτριγυρίζεις τὰ σπίτια τῶν χριστιανῶν ἡμέρα καὶ νύκτα, ὅχι νὰ τρώγεις καὶ νὰ πίνεις καὶ νὰ παίρνεις τὰ πράγματά σου, ἀλλὰ νὰ στοχάζεσαι ποιὸς ἀνδρας εἶναι μαλωμένος μὲ τὴ γυναῖκα του, ποιὸς πατέρα μὲ τὸ παιδί του, ποιὸς ἀδελφὸς μὲ τὸν ἀδελφόν του, ποιὸς γείτονας μὲ τὸν γείτονα, νὰ τοὺς βάνεις σὲ ἀγάπην, αὐτὸ εἶναι τὸ χρέος τοῦ παπᾶ. Καὶ νὰ βάνει τὴν ζωὴ σου καὶ τὸ κεφάλι σου διὰ τοὺς χριστιανούς. Καὶ ὅταν λειτουργᾷς καὶ τελειώνεις τὸ Εὐαγγέλιον νὰ τὸ κλεῖς καὶ νὰ τὸ βάνεις εἰς τὴν ἀγκαλιάν σου, νὰ τὸ ἐξηγῆς εἰς τοὺς χριστιανούς τί παραγγέλλει ὁ Χριστὸς νὰ κάμουν, καὶ νὰ στοχασθεῖς πὼς οἱ φοῦντες ὅπου εἶναι στὸ πετραχήλι σου καὶ ἔχεις κρεμασμένο εἰς τὸν λαϊμόν σου, δὲν εἶναι φοῦντες, ἀλλὰ οἱ ψυχὲς τῶν χριστιανῶν, καὶ μιὰ ψυχὴ νὰ χαθεῖ ἀπὸ αὐτὲς ἔχει ὁ Θεὸς νὰ τὴν ζητήσῃ ἀπὸ τὸν λαϊμόν σου ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως. Καὶ νὰ στοχάζεσαι τὸ φελόνι ποὺ φορεῖς καὶ δὲν ἔχει μανίκες τί φανερώνει; Φανερώνει πὼς ὁ παπᾶς δὲν πρέπει νὰ ἔχει χέρια νὰ ἀνακατῶνεται εἰς τὰ κοσμικὰ πράγματα, ἀλλὰ νὰ ἔχει πάντοτε τὸν νοῦν του εἰς τὸν οὐρανόν... Ἐγὼ ἔχω χρέος ὅταν ἀπαντήσω κανέναν Ἱερέα, νὰ σκύψω καὶ νὰ φιλήσω τὰ χέρια καὶ τὰ ποδάρια καὶ νὰ τὸν παρακαλέσω νὰ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν διὰ τὰς ἁμαρτίας μου...».

ΕΠΙΞΗΓΗΣΕΙΣ — ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

Αἱ εἰσηγήσεις τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ ζωτικῶν θεμάτων τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου, ἀνεπτύχθησαν τόσο γλαφυρῶς καὶ πρακτικῶς, ὥστε κυριολεκτικῶς ἐνεθουσίασαν τοὺς αἰδουσιματώτατους συνέδρους καὶ ἔδωσαν ἀφορμὴν διὰ νὰ συζητηθοῦν καιρία καὶ φλέγοντα ζητήματα, ποὺ ἀπασχολοῦν ὅλους τοὺς ποιμένες σήμερον. Τόσον ὁ Σεβασμιώτατος ὅσον καὶ οἱ κύριοι εἰσηγηταὶ ἔδωσαν κατ' ἐπανάληψιν πολυτίμους πληροφορίας καὶ ἐβοήθησαν ἀποτελεσματικῶς εἰς τὴν διευκρίνισιν καὶ ἐπεξήγησιν πολυπλόκων ποιμαντικῶν θεμάτων, ποὺ ἀναφέρονται εἰς τὸν πολὺ εὐαίσθητον χῶρον τῆς νεότητος καὶ τῆς οἰκογενείας.

Τέλος, μετὰ τὴν ἐπὶ διήμερον ἀνάπτυξιν καὶ μελέτην τοῦ θέματος «Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον» καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῦ διεξοδικὰς συζητήσεις, διευτυπώθησαν ἐν συμπεράσματι καὶ τὰ ἀκόλουθα πορίσματα:

1. Ὑπεγράμμισθη, ὅτι τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον εἶναι ἐξόχως δύσκολον καὶ δέον νὰ διεξάγεται μετ' ἐπιστήμης καὶ πολλῆς συνέσεως.

2. Οἱ ποιμένες διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν συγχρόνων ποιμαντικῶν προβλημάτων καὶ δυσχερειῶν,

δέον νὰ ἀναζητήσουν σύγχρονα καὶ πρόσφορα μέσα καὶ τρόπους προσβάσεως πρὸς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ.

3. Ὑπὸ τὰς παρούσας ἀντιξόους συνθήκας, ὁ Ἱερεὺς ποιμὴν πρέπει νὰ δραστηριοποιηθῇ εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς ἐργασίας του, ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ ἱεροῦ Ναοῦ, καὶ νὰ ἐπιδοθῇ μετ' αὐταπαρνήσεως εἰς τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας τοῦ ποιμνίου του.

4. Τὰ προβλήματα τῶν νέων καὶ τῆς οἰκογενείας νὰ τυγχάνουν τῆς ἰδιαίτερας μερίμνης τοῦ ποιμένου μέχρις ἐξαντλήσεως. Ἀλλὰ καὶ τὰ θέματα τῶν ἀσθενῶν, τῶν γερόντων, τῶν ἐργαζομένων, τῶν ἀστέγη, καθὼς καὶ τὰ θέματα ψυχαγωγίας, τουρισμοῦ, μεταναστεύσεως, ἐπαναπατρισμοῦ κλπ. νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ ἀνάλογον ποιμαντικὸν ἐνδιαφέρον.

5. Διὰ τὸ φιλανθρωπικόν, κοινωνικὸν καὶ ἱεραποστολικὸν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ποιμένες πρέπει νὰ ἀξιοποιήσουν καταλλήλως ὅλα τὰ λαϊκὰ ἐκεῖνα μέλη τῆς ἐνορίας, τὰ ὅποια διαθέτουν κῦρος, ἰκανότητος καὶ ἐνθεον ζῆλον.

6. Τὰ πνευματικὰ κέντρα, ἐντευκτήρια, βιβλιοθήκες, αἴθουσες, κατασκηνώσεις κλπ. τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἐκσυγχρονισθοῦν καὶ νὰ λειτουργήσουν ἐπὶ βάσειν ποὺ θὰ προσελκύσουν τὸ ποίμνιον καὶ ἰδίως τοὺς σημερινούς νέους, οἱ ὅποιοι κατ' ἐξοχὴν πρέπει νὰ ἐνταχθοῦν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας.

7. Διὰ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ δυσχερὲς ποιμαντικὸν τῶν ἔργων οἱ σημερινοὶ ποιμένες, πρέπει νὰ διαθέτουν ὅχι μόνον ἀνάλογον θεολογικὴν κατάρτισιν καὶ πείραν καὶ ἰκανότητος, ἀλλὰ κυρίως ἐνθεον ζῆλον, κῦρος, ὀλοκληρωμένην πνευματικὴν προσωπικότητα καὶ εὐλικρινῆ ἀγάπην πρὸς τὸ ποίμνιον, ἡ ὅποια νὰ φθάνει μέχρι αὐτοθυσίας.

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΤΗΡΙΟΣ ΠΡΟΣΛΑΛΙΑ

ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Δράμας

κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ

Μὲ τὴν χάριν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τὶς πρεσβεῖες τῆς Ἐφόρου ἡμῶν, τῆς Παναγίας τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἀξιωθήκαμε ὅλοι νὰ ἀπολαύσουμε τὴν πνευματικὴν ὠφέλεια τοῦ διημέρου αὐτοῦ ἱερατικοῦ μας Συνεδρίου.

Ἐλπίζω καὶ πιστεύω, πὼς ὅσα ἀκούσαμε ἀπὸ τοὺς εἰσηγητὰς τῶν θεμάτων καὶ ἀπὸ ὅσα ἐλέχθησαν κατὰ τὶς συζητήσεις ποὺ ἀκολούθησαν, θὰ μᾶς βοηθήσουν ὅλους εἰς τὸ ἱερόν πάντοτε ἔργον ποὺ ἔχουμε νὰ ἐπιτελέσουμε μέσα στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ: Νὰ ἀγιάζουμε, νὰ διδάσκουμε καὶ νὰ ποιμαινόμεν τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ.

Κλείοντας τὸ ἱερατικὸ μας αὐτὸ Συνέδριο θὰ ἐπιθυμοῦσα νὰ διατυπώσω μερικὲς μου σκέψεις γύρω ἀπὸ τὴν ἐν γένει ἀποστολὴν τοῦ Ἱερέως στὸν σύγχρονον κόσμον.

Ὁ Ἱερεὺς εἶναι λειτουργὸς καὶ διάκονος τοῦ μυστηρίου τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Μὲ τὴ διακονία τοῦ Ἱερέως ὁ ἄνθρωπος ἀποχωρίζεται ἀπὸ τὸν κόσμον τῆς ἁμαρτίας καὶ ὁδηγεῖται στὸ Θεό. Σκοπὸς τῆς ἱερατικῆς διακονίας εἶναι, ὅπως ἀναφέρει ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος, «Νὰ δώσει φτερά στὴν ψυχὴ, νὰ τὴν ἀρπάξει ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ νὰ τὴν δώσει στὸ Θεό. Νὰ βάλει, μὲ τὴν χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὸ Χριστὸ νὰ κατοικήσει στὶς καρδιὰς τῶν πιστῶν... καὶ νὰ θεοποιήσῃ τὸν ἄνθρωπον».

Ὁ Ἱερεὺς λοιπὸν καλεῖται νὰ ὑπηρετήσῃ θεῖες ἀξίες. Καλεῖται νὰ ἀγωνίζεται διαρκῶς γιὰ τὴν ἐν Χριστῷ λύτρωση καὶ θέωσή του καὶ νὰ ὁδηγήσῃ σ' αὐτὴ καὶ τοὺς πιστοὺς. Δὲν εἶναι ἐπιτρεπτό νὰ σκέπτεται ἀνθρωποκεντρικὰ, ἀλλὰ ἐπιβάλλεται νὰ γίνε-ται διαρκῶς θεοκεντρικώτερος καὶ νὰ εἶναι πνευματικίνητος στὴν πρὸς τὸν κόσμον ἔκφρασή του. Ὁ Ἱερεὺς δὲν πρέπει νὰ συγκρίνει τὸν ἑαυτὸ του μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ κόσμου. Δὲν πρέπει νὰ νοιώθῃ μειονεκτικὰ, ἐπειδὴ δὲν δύναται νὰ ἱκανοποιεῖ ὅλα τὰ δικαιώματα τῆς σαρκὸς καὶ νὰ ἀπολαμβάνῃ ὅσες κοσμικὲς ἀπολαύσεις γεύεται ὁ κοσμικὸς. Ἐὰν ὁ Ἱερεὺς εἶναι πνευματικὸς ἄνθρωπος, θέλει αὐστηρότητα καὶ ὄχι κοσμικὴ διαχυτικότητα, ἀπολαύσεις καὶ διασκεδάσεις.

Ἡ Ἱερωσύνη εἶναι σταυρὸς, ὑπόσχεση καὶ πορεῖα θυσίας. Κατὰ τὴν χειροτονία σας ἀκούσατε τὰ λόγια: «... Καὶ γὰρ πενᾶσαι ἔχεις, καὶ διψῆσαι, καὶ γυμνητεῦσαι, ὑβρισθῆναι τε καὶ χλευασθῆναι, ὄνειδισθῆναι καὶ διωχθῆναι, καὶ πολλοῖς ἄλλοις περι-αχθῆναι λυπηροῖς...».

Τὸ ράσο ποὺ φέρει ὁ Ἱερεὺς τὸν περισφίγγει σὰν κλειδὸς, τὸν κλείνει καὶ τὸν κρύβει ἀπὸ τὰ βλέμματα τοῦ κόσμου. Ποὺ σημαίνει πὼς πρέπει νὰ εἶναι κλειστὸς πρὸς τὸν κόσμον τῆς ἁμαρτίας καὶ στὴν ψυχὴ καὶ στὸ σῶμα. Ἡ ὑψηλὴ ἀποστολὴ τοῦ Ἱερέως ἀπαιτεῖ ὑψηλὸ καὶ γενναῖο φρόνημα καθὼς καὶ πολὺ μεγάλη αὐτοσυγκράτηση καὶ αὐταπάρνηση. Τὸ ἥθος του πρέπει νὰ εἶναι αὐστηρό. Ποὺ σημαίνει ὅτι θὰ εἶναι κλειστὸς, σκληρὸς, ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἁμαρτίας, καὶ θὰ διαφυλάττει στεγανὰ τὴν ἀρετὴ του.

Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι θὰ ἀπομονοιωθεῖ, ὅτι θὰ κλεισθεῖ στὸν ἑαυτὸ του ἢ θὰ γίνῃ ἀπόκοσμος. Ἄφοῦ ἐκλήθη νὰ εἶναι φῶς τοῦ κόσμου, θὰ εἶναι τόσο κοινωνικὸς, ὅσο δὲν θὰ βλάπτῃ τὴν αὐστηρότητα τοῦ ἥθους του. Προκειμένου ὅμως νὰ βλάψῃ τὸ ἥθος του, εἶναι προτιμώτερο νὰ χαρακτηρισεῖ ἀπόκοσμος παρὰ κοσμικὸς. Μὲ μέτρο καὶ σωφροσύνη λοιπὸν θὰ κινήθῃ ὁ Ἱερεὺς στὶς κοινωνικὲς του ἀναστροφές. Ἐνα πρέπει νὰ ἔχει κατὰ νοῦν. Νὰ μείνῃ «πάσης ἁμαρτίας ἐκτός».

Στὴν σημερινὴ ἐποχὴ τῆς συγχύσεως καὶ τῆς ρευστότητας τῶν πάντων, οἱ ἄνθρωποι εἶναι αὐστηροὶ καὶ ἀπαιτητικοὶ ἀπέναντι τῶν Ἱερέων. Ὅσο ἐξαχρειώ-νεται ἡ δικὴ τους ζωὴ, τόσο καὶ πῶς τέλειο καὶ ἅγιο καὶ ἄμειπτο καὶ καθαρὸ καὶ αὐστηρὸ καὶ θυσιαζόμε-νο ζητοῦν τὸν Ἱερέα. Γιατὶ καταλαβαίνουν πὼς μόνον ἓνα τέτοιο ὑπόδειγμα ἀσκητικῆς καὶ αὐστηρῆς ζωῆς, αὐταπαρνήσεως, θυσίας καὶ προσφορᾶς ἀγάπης μπορεῖ νὰ τοὺς ἐμπνεύσει καὶ νὰ σώσει τὸν κόσμον. Δὲν θέλουν οἱ ἄνθρωποι μοντέρνους παπάδες. Βλέπουμε ἄλλωστε τόσο διακωμωδοῦν καὶ σατυρίζουν τέτοιες τάσεις ἱερωμένων. Ὅπως ἐπίσης δὲν μποροῦν νὰ ἀνε-χθοῦν Ἱερέα μὲ ὑλιστικὸ φρόνημα, μέριμνες καὶ φρον-τίδες καὶ ἔγνοιες ὑλιστικῆς καὶ κοσμικῆς καὶ κυρίως δὲν μποροῦν νὰ ἀνεχθοῦν Ἱερέα φιλάργυρο. Ὅπως χαρακτηριστικὰ ἔλεγε μιὰ ὀσιακὴ μορφή τῶν καιρῶν μας, ὁ Γέρον Ἱερώνυμος Αἰγίνης, «ἡ ἐλεεινὴ ἀσθένεια τῶν Ἱερωμένων εἶναι ἡ φιλαργυρία. Ἀλλοίμονον ὅταν ὁ Ἱερεὺς γίνῃ φιλάργυρος. Τότε θὰ πέσει καὶ εἰς ἄλλα πολλὰ ἀνομήματα».

Ἐνα ἄλλο σημεῖο ποὺ πρέπει νὰ προσέξουμε αὐτοὺς τοὺς καιροὺς, ποὺ τόσο κίνδυνοι ἀπειλοῦν τὸ Γένος μας, εἶναι ὅτι ὁ Ἱερεὺς πρέπει νὰ γίνε-ται ἡ ἐνοποιὸς δύναμις τοῦ ποιμνίου του. Διαιρέσεις, διχο-γνωμίες, συμφέροντα καὶ ἐθνικοὶ διχασμοὶ ἀπειλοῦν τὸ λαὸ μας. Ὁ Ἱερεὺς εἶναι στοργικὸς πατέρας ὄλων τῶν πιστῶν, σὲ ὅποιες παρατάξεις κι ἂν ἀνήκουν. Θὰ προσπαθεῖ νὰ κατασιγάξῃ τὰ πάθη, θὰ ἀγωνίζεται ὥστε νὰ ὁμοιοῦν οἱ ἐνορίτες του, νὰ παραμερίζουν τίς κομματικὲς τους διαφορὰς ποὺ τόσο τραυματίζουν τίς μεταξὺ τους σχέσεις. Ὁ ἴδιος θὰ ἀποφεύγει καὶ στὸ ἐλάχιστο νὰ πολιτικολογεῖ ἢ νὰ δείχνῃ ἔστω συμπά-θεια πρὸς κάποιον κόμμα ἢ παράταξη. Δὲν θὰ ξεχνάει ποτὲ ὅτι ἔχει βαπτίσει καὶ κοινωνεῖ καὶ εὐλογεῖ στὸ Νὰ ὄλους τοὺς ἐνορίτες του, ἄσχετα ἀπὸ τὸ κόμμα ποὺ ὑποστηρίζουν.

Τέλος, δὲν πρέπει νὰ ξεχνοῦμε, ὅτι ὅσο κι ἂν εὐλογοῦμε καὶ εὐεργετοῦμε καὶ προσφέρουμε τὴν ἀγάπη μας, δὲν θὰ πρέπει νὰ περιμένουμε πάντα καὶ τὴν ἀντίστοιχη εὐγνωμοσύνη ἀπὸ τοὺς ἐνορίτες μας. Ἡ ἀχαριστία καὶ ἡ ἀγνωμοσύνη ὅμως ἄς μὴ μᾶς γονατίζουν, ἄς μὴ μᾶς ἀπογοητεύουν.

Ὁ Ἱερεὺς εἶναι τόπος καὶ φανέρωσις τοῦ Χρι-στοῦ μέσα στὴν ἐνορία του. Γι' αὐτὸ καὶ καλεῖται νὰ ζῇ καὶ νὰ πολιτεύεται κατὰ τρόπο εὐάρεστο στὸ Θεό. Δὲν ἀνυψώθη στὸ ἱερατικὸ ἀξίωμα ὁ Ἱερεὺς γιὰ νὰ ἀγαπήσῃ τὸν νῦν αἰῶνα, ἀλλὰ γιὰ νὰ φρονεῖ τὰ τοῦ Κυρίου καὶ νὰ ἐτοιμάσῃ ὡς νυμφαγωγὸς Χριστοῦ τὴν νύμφη Ἐκκλησίαν γιὰ τὴν ὑπάντησιν τοῦ Νυμφίου Χριστοῦ.

(ΤΕΛΟΣ)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«Ὁδοιπορικὸν θανάτου».

Ὁρθῶς ἐχαρκτηρίσθη ὡς συγκλονιστικὸν τὸ («Ὁδοιπορικὸν θανάτου») ἐξ Αἰθιοπίας, τὸ ὁποῖον παρουσιάσθη ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς τηλεοράσεως. Ἕλληνες δημοσιογράφοι, ὑπὸ δυσμενεστάτας συνθήκας, κατόρθωσαν νὰ ἀνακαλύψουν φοιμαστικὰς λεπτομερεῖας τῆς τραγωδίας τῶν λιμοκτονούντων πληθυσμῶν καὶ ἰδίως παιδιῶν μιᾶς περιοχῆς τῆς Ἀφρικής. Οὕτως ἐπετεύχθη νὰ πληθυνθοῦν αἱ φωναὶ καὶ νὰ ἐνωθοῦν μετὰ τὰς κραγὰς τῶν ἑκατομμυρίων πεινασμένων, οἱ ὁποῖοι φωνάζουν εἰς τὰς ὑπερδυνάμεις: «Φτιάξτε φέτος ἕναν πύραυλο λιγώτερο καὶ δώστε μας τὰ χορήματα νὰ ἀγοράσουμε τροφίμα γιὰ τὰ πεινασμένα παιδιά τοῦ πλανῆτῆ μας» (κατὰ τὴν διατύπωσιν γνωστοῦ Ἑλληρος λογοτέχρον).

Χαίρομεν, διότι καὶ ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος δ' Β' ἐτάχθη ὑπὲρ τῆς πρωτοβουλίας τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ πρὸς ὀργάνωσιν οἰκονομικῆς συνεργασίας καὶ σταυροφορίας διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ τραγικοῦ φαινομένου τῆς πείνης, ἣ ὁποία μαστίζει ἑκατομμύρια ἀνθρώπων.

Ἄγγελοι εἰρήνης καὶ ἀγάπης.

Ἡ πρὸ τῶν ἐκλογῶν ἀποσταλεῖσα ἐγκυκλίος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου («περὶ μὴ ἀναμειξεως τῶν Κληρικῶν εἰς τὴν Πολιτικὴν») θὰ ἔπρεπε νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ κατὰ τὴν μετεκλογικὴν περίοδον, κατὰ τὴν ὁποίαν τὰ ἐκ τῶν κομματικῶν ἀντιθέσεων τραύματα δὲν ἔχουν ἐπουλωθῆ.

Ὡς χαρακτηριστικῶς ἐτονίσθη ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ, «ἡ Ἐκκλησία ἴσταται ἔξω τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν καὶ ὑπεράνω ὅλων τῶν πολιτικῶν παρατάξεων, ἐνδιαφερομένη διὰ τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ἐν Χριστῷ εἰρήνην πάντων τῶν τέκνων Ἀυτῆς, τὰ ὁποῖα, παρὰ τὰς κοσμικὰς αὐτῶν ἀπασχολήσεις καὶ ἀνεξαρτήτως τῶν πολιτικῶν αὐτῶν πεποιθήσεων, δὲν παύουν νὰ εἶναι μέλη τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Ἐπομένως καὶ οἱ κληρικοί, ἀπὸ τοῦ Ἐπισκόπου μέχρι τοῦ διακόνου καὶ μοναχοῦ ὀφείλουν πρὸς πάντας νὰ εὐαγγελίζονται (ἀπὸ τούτων τῶν ματαίων ἐπιστρέφειν ἐπὶ τὸν Θεὸν τὸν ζῶντα). Οἱ λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου, συνιστῶντες τὴν ἐνοποιούσαν τοὺς πάντας δύναμιν, δέον ὅπως ἐμφανίζονται ἐνώπιον τῶν χριστιανῶν ὡς ἄγγελοι εἰρήνης καὶ ἀγάπης, παρέχοντες ἑαυτοὺς ὑπόδειγμα ἀδελφότητος καὶ πραότητος».

Παρήγορον φαινόμενον.

Εἰς διαφόρους Ἱ. Μητροπόλεις ἐπὶ τῇ λήξει τοῦ

σχολικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους παρατηρήθη τὸ παρήγορον φαινόμενον τῆς συμμετοχῆς χιλιάδων νέων εἰς θανμασίως ὀργανωθείσας καὶ συγκλονιστικὰς ἐορτὰς χριστιανικῆς νεολαίας.

Ὡς ἐτονίσθη ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου εἰς ὁμιλίαν τοῦ ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς χιλιάδας νέων κατὰ τὴν διάρκειαν μιᾶς τοιαύτης ἐορτῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Σταδίῳ Βόλου, «οἱ νέοι τῆς Ἐκκλησίας, ἀφοῦ ξεπέρασαν μὲ ἐπιτυχία τὰ ἐμπόδια πρὸς φράζον τὸ δρόμο τῶν συνομιλήκων τους πρὸς τὴν Ἐκκλησία — δηλ. τὸ πνεῦμα τοῦ κόσμου πρὸς τὴν θέλει τοὺς νέους τάχα ἀπελευθερωμένους, στήν οὐσία ὁμοῦ δέσμιους μέσα σὲ σχηματισμὸς ἀγέλης, χωρὶς πρόσωπο καὶ ὄντοτητα, τὴν πρόκλησι τῆς ἐξαρτήσεως ἀπὸ ὑποπτα κέντρα ἀποφάσεων πρὸς ἐπιζητοῦν νὰ ἐκμεταλλευθοῦν τὸν ἐνθουσιασμό καὶ τὸ δυναμισμό τους καὶ τὴν ἄδικη καὶ ἀνιστόρητη προκατάληψη, πρὸς τὴν θέλει τὴν Ἐκκλησία χωρὶν σκοταδισμό καὶ ἀπογνώσεως — δίδουν τώρα κάτω ἀπὸ τὸ λάβαρό της μιὰ δυναμικὴ καὶ ἐλπιδοφόρα μαρτυρία στὸν ἀλλοτριωμένο κόσμο μας, κηρύττοντας πρὸς κάθε κατεύθυνσι, πῶς μόνο ἡ Ἐκκλησία δὲν τοὺς πρόδωσε».

«Ἀπὸ τὸν πύθηκον;»

Καὶ ἕτερον ἐξαιρετικὸν βιβλίον προσετέθη εἰς τὴν σειρὰν τῶν δημοσιευμάτων, τὰ ὁποῖα ἀποδεικνύουν τὴν σαθρότητα ἰσχυρισμῶν τοῦ συγγραφέως τοῦ βιβλίου «Ἱστορία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους», τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἐχρησιμοποίηθη, ὡς μὴ ὠφέλε, διὰ τὴν Α' Ἀυκείου. Τὸ νέον δημοσίευμα εἶναι ἡ ἐντὸς τοῦ 1985 γενομένη ἐν Ἀθήναις β' ἔκδοσις τοῦ βιβλίου, τὸ ὁποῖον — ὑπὸ τὸν τίτλον («Ἀπὸ τὸν πύθηκον;») — ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ διακεκομένου ἐπιστήνους κ. Ἀποστόλου Χ. Φράγκου.

Ὁ συγγραφεὺς, παραθέτων ἐπιμελῶς εἰς 256 σελίδας τὰ σχετικὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα τῶν τελευταίων ἐτῶν, καταλήγει ἀβιάστως καὶ σαφῶς εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι (ἡ ἐπιστήμη μὲ τις μεθόδους πρὸς διαθέτει (παρατήρησι καὶ πείραμα) δὲν ἀποδεικνύει οὔτε καὶ μπορεῖ νὰ ἀποδείξῃ ποτε ἐπιστημονικὰ, τὴν ἀλήθεια οὔτε τοῦ μοντέλου τῆς ἐξελίξεως οὔτε τοῦ μοντέλου τῆς δημιουργίας. Πάντως τὰ εὐρήματα τῆς ἐπιστήμης (γεωλογίας, παλαιοντολογίας, βιολογίας, χημείας, φυσικῆς) καὶ τὸ ὕλικὸ πρὸς ἔχει στή διάθεσί της φαίνεται ὅτι ἐνοοῦν σαφῶς τὸ μοντέλο (τὴν ἀποψι ἢ θεωρησι) τῆς δημιουργίας πολὺ περισσότερο ἀπὸ τὸ μοντέλο (τὴν ἀποψι ἢ θεωρησι) τῆς ἐξελίξεως» (σ. 244).

Εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἀξιεπαινον βιβλίον συμβάλλεται σημαντικῶς εἰς τὴν ἄρσιν τῆς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατά την συνεδρία της Ίερας Συνόδου την 12.6.85, υπό την Προεδρία του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ, έγινε αναφορά στη «συνέντευξη τύπου», που έδωσαν έξι ιερείς στις 6.6.85.

Έπειδή ή ένεργεια αυτή των ιερέων είναι έξω από κάθε έννοια εκκλησιαστικής δεοντολογίας, ή Ίερά Σύνοδος λυπείται για τó όλισθημα και άπορρίπτει τις διατυπωθείσες αυθαίρετες άπόψεις των κληρικών αυτών, διότι είναι αντίθετες προς τó πολίτευμα της Εκκλησίας, τó όποιο έχει από αίωνων καθορίσει τις δικαιοδοσίες και τις υποχρεώσεις των κληρικών της. Ακόμη οι άπόψεις αυτές είναι αντίθετες προς την κρατούσαν και σήμερα πανορθόδοξη και κανονική τάξη.

Έξ άλλου ή Ίερά Σύνοδος άπεφάσισε νά στείλη τηλεγράφημα διαμορτυρίας προς τούς διεθνείς οργανισμούς για τήν κατεδάφιση του Ίερου Ναού Άγίου Γεωργίου Μακροχωρίου Κωνσταντινουπόλεως.

(Έκ του Γραφείου Τύπου της Ί.Σ.)

Ίερά Άρχιεπισκοπή Άθηνών

Την Κυριακή 23 Ίουνίου κατά την Θεϊάν Λειτουργίαν, εις τόν Ίερόν Ναόν Άγίου Χαραλάμπους Πεδίου Άρεως, Έντολή του Μακαριωτάτου Άρχιεπισκόπου Άθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Σεραφείμ, ό Θεοφ. Έπίσκοπος Δωδώνης κ. Χρυσόστομος άπένευμε τó όφφίκιον του πρωτοπρεσβυτέρου εις τόν Ίερέα, θεολόγον - καθηγητήν και έφημέριον του ως άνω Ίερού Ναού, π. Παρασκευά Σταματάτον, προσφωνήσας τούτον πρεπόντως. Ό έν λόγω κληρικός άντεφώνησε μέ συναισθήματα συγκινήσεως διά τήν τιμήν που του έγένητο έκ μέρους του Μακαριωτάτου, ένώπιον πολυπληθούς εκκλησιάσματος, τó όποιον άνεφώνησεν τó «άξιος».

Ίερά Μητρόπολις Άλεξανδρουπόλεως

Τó Πολιτιστικό Ίδρυμα «ό Μέγας Φώτιος» της Ίερας Μητροπόλεως Άλεξανδρουπόλεως, στο όποιο υπάγονται τó Έκκλησιαστικό Μουσείο, τó Πνευματικό

περι τήν θεωρίαν της εξέλιξεως συγχύσεως, ήτις έδημιουργήθη υπό του και εκ πολλών άλλων έπόψεων άπαράδεκτον σχολικού βιβλίου.

«Δικαστική Σεισμολογία».

Ό διακεκριμένος Ομότιμος Καθηγητής του Πανεπιστημίου Άθηνών και Άκαδημαϊκός κ. Άγγελος Γαλανόπουλος κατά τήν κατά τó παρελθόν έτος έπίσημον ύποδοχήν του εις τήν Άκαδημίαν Άθηνών άνέπτυξε λίαν ένδιαφέρον θέμα υπό τόν τίτλον «Δικαστική Σεισμολογία». Η όμιλία του, κυκλοφορήσασα κατά τó τρέχον έτος ως Άνάπτυον εκ των Πρακτικών της Άκαδημίας Άθηνών, καθιστά σαφές, ότι ως (ή Ίατροδικαστική βοηθεϊ τόν εκπρόσωπον του νόμου στην εξακριβώσει ενός εγκλήματος ή στη διάσώσει ενός άθώου από έσφαλμένην κατηγορίαν για έγκλημα που δέν διέπραξε), κατά παρόμοιον τρόπον (ή Δικαστική Σεισμολογία είναι νέος ειδικός κλάδος της Σεισμολογίας που βοηθεϊ τήν Πολιτείαν στην εξακριβώσει ενός πολιτικού εγκλήματος, ως είναι ή παραβίασις της συνθήκης, που άπαγορεύει τις μυστικές δοκιμές πυρηνικών όπλων ή στην άπαλλαγή μιας άθώας χώρας από μίαν τοιαύτην κατηγορίαν)).

Η λίαν ένδιαφέρονσα όμιλία του Άκαδημαϊκού κ. Γαλανόπουλου κατέληξεν ως εξής: «Η Δικαστική Σεισμολογία είναι καθαρά προϊόν του άχαλινώτου ανταγωνισμού και της άπεράντου καχυποψίας των δύο Ύπερδυνάμεων... Άς έλπίσωμεν ότι ή πρόοδος της επιστήμης, μέ τόν περιορισμόν της άγνοίας που έπιφέρει, θα βοηθήση στην μείωσιν και ένδεχομένως

στην εξάλειψιν της δυσπιστίας που επικρατεϊ σήμερα στις σχέσεις των δύο Ύπερδυνάμεων...».

Όθεν ή άξιολογώτατη έπίσημος όμιλία του κ. Γαλανόπουλου καθιστά διά μίαν ακόμη φοράν συνειδητόν, ότι ή επιστημονική πρόοδος δέν νά συνοδεύεται υπό ήθικης άνακανίσεως και ότι «πάσα επιστήμη, χωρίζομένη... άρετής, πανουργία φαίνεται».

Άποκαλύπτουν τόν παραλογισμόν.

Συμφώνως προς Έκθεσιν της «Παγκοσμίου Οργανώσεως Ύγείας» (δέκα παιδιά πεθαίνουν κάθε λεπτό της ώρας στις υπανάπτυντες χώρες από τήν έλλειψιν έμβολίων για διάφορες παιδικές ασθένειες, όπως διφθερίτιδα, φυματίωσι, πολιομυελίτιδα και τέτανο...).

Έπίσης, συμφώνως προς τας στατιστικάς (για κάθε στρατιωτικό δαπανώνται κατά μέσον όρο 20.000 δολάρια τόν χρόνο, ένώ για κάθε παιδί σέ σχολική ήλικία μόλις 380 δολάρια άφιερώνονται, για νά κάλυψουν τις άνάγκες της εκπαιδεύσεώς του. Σε 100.000 κατοίκους του πλανήτη μας άντιστοιχούν 556 στρατιωτικοί, αλλά μόνον 85 ιατροί. Τó 20% μόνον των στρατιωτικών δαπανών του 1984 θα μπορούσε νά είχε λύσει τó πρόβλημα της πείνας στη γή μέχρι τó 2000».

Αί στατιστικάι αυται όμιλουν ενγλώττως, άποκαλύπτουσαι τόν παραλογισμόν, ό όποίος μαστίζει τήν ανθρωπότητα, ή όποία ως όλον ζή μακράν του Χριστού.

Κέντρο καὶ ἡ Βιβλιοθήκη, διοικεῖται ἤδη ὑπὸ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὸ ὁποῖον ἀπηρτίσθη ὡς ἑξῆς: Πρόεδρος ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Ἀνθιμος καὶ μέλη ὁ ἀρχιμ. Μακάριος Φιλοθέου, ὁ ἱερεὺς Ἀντώνιος Κουντουράκης, ὁ πολιτικός μηχανικός Χρήστος Κούρτης καὶ ὁ διδάσκαλος, φοιτητῆς Θεολογίας Χρήστος Κουκουρίδης. Τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐντοπίων καὶ ξένων ἐπισκεπτῶν συνεχῶς αὐξάνεται γιὰ τὸ Ἐκκλησιαστικὸ Μουσεῖο. Τοὺς ἐπισκέπτες ξεναγοῦν κληρικοί μας ἢ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Σεβ. Ποιμενάρχης μας.

(Ἐκ τοῦ περ. «Γνωριμία»)

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐκ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως ἀπεστάλη ἡμῖν ἡ ἀκόλουθος ἀνακοίνωσις:

Μέσα εἰς πανηγυρικὴν ἀτμόσφαιραν, πού τὴν δημιούργησεν ἡ ἀγία βούλησις καὶ ἡ μέριμνα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τὴν διάνθισεν ἡ εὐσέβεια τοῦ παρισταμένου λαοῦ τῆς, πραγματοποιήθηκε, τὴν Κυριακὴν 16ην Ἰουνίου, εἰς τὸ Δημοτικὸν Στάδιον Κερατέας, ἡ τελετὴ λήξεως τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως.

Τὴν διοργάνωσιν τοῦ ὅλου ἑορταστικοῦ προγράμματος, ἐπιμελήθηκε τὸ Γραφεῖο Νεότητος τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως, ὑπὸ τὴν ἐμπνευσμένην καθοδήγησιν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἀγαθονίκου.

Τὴν τελετὴν παρηκολούθησεν ὁ ἴδιος ὁ Σεβασμιώτατος, ὅπου ἀπηύθυνεν χαιρετισμὸν μὲ λόγους ἀπλοῦς σὲ χάριν καὶ μεσοῦς σὲ οὐσίαν, εἰς τὸ παρευρισκόμενον πλῆθος κόσμου καὶ ἰδιαίτερως εἰς τοὺς νέους, τοὺς ὁποῖους προέτρεψε διὰ μίαν ἀκόμη φοράν πρὸς τὴν λεωφόρον πού ὁδηγεῖ κοντὰ εἰς τὸν Χριστόν, ὅπου, καὶ μόνον ἐκεῖ, ὑπάρχει ἡ λύτρωσις καὶ ἡ σωτηρία, ἡ ἀληθινὴ ἀγάπη καὶ ἡ πραγματικὴ ζωὴ.

Εἰς τὴν τελετὴν παρευρέθησαν οἱ Βουλευτῆς κ.κ. Δημ. Φράγκου καὶ Ἀπ. Σταύρου, ὁ Δήμαρχος Κερατέας, ἐκπρόσωποι τῶν Διοικητικῶν καὶ Στρατιωτικῶν Ἀρχῶν τῆς Περιφέρειας, σωματειακοὶ παράγοντες κ.ἄ.

Τὸ ἑορταστικὸ πρόγραμμα, περιελάμβανε τρία μέρη: Ἐναρκτήριον δέησιν, μουσικο - φιλολογικὸν καὶ χορευτικὸν ἐπίμετρον καθὼς καὶ —διὰ πρώτην φοράν ἐφέτος— ἀπονομὴν βραβείων, πού ἐθέσπισεν ὁ Σεβασμιώτατος, διὰ τοὺς τακτικὰ φοιτήσαντες μαθητῆς καὶ μαθήτριες τῶν Ἀνωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Μητροπόλεως.

Ἡ Σχολὴ Βυζαντινῆς καὶ Εὐρωπαϊκῆς Μουσικῆς, ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ κ. Ἀνδρέα Βουτσινᾶ παρουσίασεν ἕνα λαμπρὸ ἀπάνθισμα ἀπὸ Βυζαντινοῦς ὕμνους καὶ Δημοτικὰ τραγοῦδια.

Ἐν συνεχείᾳ ἐμφανίσθηκε ἡ Ὀρχήστρα τῶν Ἀνωτέρων Κατηχητικῶν Σχολείων μὲ τὸ δικό της εὐχάριστο καὶ ἐνθουσιῶδες πρόγραμμα.

Τέλος οἱ μαθήτριες τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων ἀπέδωσαν μὲ ἐξαιρετικὴν ζωντάνιαν καὶ χάριν διάφορους Ἑλληνικοὺς παραδοσιακοὺς χορούς.

Κυρίαρχο σύνθημα τῆς ἑορταστικῆς ἐκδηλώσεως ἦτο «ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ ἙΛΛΑΔΑ» καὶ καλοῦσε τοὺς νέους μας χωρὶς περιορισμούς, χωρὶς προκατάληψιν νὰ τοποθετηθοῦν ὀργανικὰ μέσα εἰς τὸ ἀπέραντο περιβόλι τῆς Ὁρθοδοξίας μας, εἰς τὸν ἀνεκτίμητον αὐτὸν θησαυ-

ρὸν πού θαυμάζει καὶ σέβεται ὁλος ὁ κόσμος εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν, διὰ νὰ ἀναδειχθοῦν δένδρα κατὰ καρπὰ καὶ μὲ θαθεῖες ρίζες. Νὰ γίνουιν δυνατοί, ἐλεύθεροι, ὑπεύθυνοι καὶ δημιουργικοί.

—Εἰς τὴν ἔδραν τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς, τὰ Σπάτα, τὴν 17ην Ἰουνίου πραγματοποιήθησαν οἱ προαγωγικῆς ἐξετάσεις 200 μαθητῶν τῆς Σχολῆς, παρουσίᾳ τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς κ. Ἀγαθονίκου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ αὐτῆς κ. Ἀνδρέου Βουτσινᾶ.

Αἱ ἐξετάσεις ἀπέδειξαν τὴν ἀρίστην κατάρτισιν τῶν μαθητῶν πού ἀντανακλᾷ εἰς τὴν ὄντως δημιουργικὴν προσφορὰν τῆς Σχολῆς καὶ εἰς τὰς θερμὰς προσδοκίας τοῦ ἐμπνευστῆ τῆς, Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου κ. Ἀγαθονίκου.

Διὰ τὸν ἐπόμενον χρόνον ἔχουν γίνεαι αἱ ἀπαραίτητοι ἐνέργειαι διὰ τὴν ἀνεξαρτητοποίησιν τῆς Σχολῆς καὶ ἀναγνώρισιν αὐτῆς ὡς ἐπίσημου ὠδείου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, Τμῆμα Μουσικῆς, μὲ περισσότερους καθηγητῆς καὶ ἀνάλογα μουσικὰ ὄργανα.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἀρχιεπισκοπὴ Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας

Μὲ παμπαρκοικιακὴ συμμετοχὴ ἐγκαινιάσθηκε τὴν Κυριακὴν 26 Μαΐου 1985, ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας κ. Μεθόδιον τὸ σχολικὸ οἶκημα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος MANCHESTER.

Στὴν τελετὴ πού ἔγινε μετὰ τὴ θεία Λειτουργία στὸν ἱστορικὸ Ἑλληνικὸ Ναὸ, πού κτίσθηκε τὸ 1862, παρέστησαν οἱ Πρόξενοι τῆς Ἑλλάδος κ. Β. Σπουδαίας καὶ τῆς Κύπρου κ. Α. Κανάρης, ὁ Πρόεδρος τῆς Κοινότητος κ. Α. Κουτσοῦ καὶ τὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο, ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος κ. Λ. Μοδινός, ἡ Σχολικὴ Ἐφορεία, ἡ Βοηθητικὴ Ἀδελφότης καὶ πλῆθος λαοῦ ἀπὸ τὸ MANCHESTER καὶ τὸ Λονδίον μαζί μὲ τὰ παιδιά τοῦ Σχολείου.

Μὲ τὴν εὐκαιρίαν αὐτὴ ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μεθόδιος ἐξεφώνησε λόγον καὶ ἀνεκήρυξε τὸ ζεῦγος Χριστοδούλου καὶ Λένας Μακρίδου εἰς Μεγάλους Εὐεργέτας τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας.

Μετὰ τὸν Ἀγιασμὸν ἡ κ. Μακρίδου παρέδωκε τὰ κλειδιά τοῦ οἰκῆματος στὸν Πρόεδρο τῶν TRUSTEES τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ὁποῖος ἀφοῦ εὐχαρίστησε τὸ εὐγενὲς ζεῦγος, ἐτόνισε τὴ μεγάλη σημασίαν πού ἔχει διὰ τὴν πολυπληθῆ Παροικίαν τοῦ MANCHESTER τὸ τετραώροφο τοῦτο σχολικὸ κτίριο, πού ἀπὸ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀνήκει στὴν Ὁρθόδοξὴ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία μας.

—Μὲ κατάμεστο τὸ Ναὸ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξου Κοινότητος LEEDS ἀπὸ ὁμογενεῖς καὶ μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως καὶ ἄλλων ἀξιωματοῦχων καθὼς καὶ τῶν Προξένων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Κύπρου Δ. Καρᾶ καὶ Α. Κανάρη, ἐτελέσθη ἡ θεία Λειτουργία τὴν Κυριακὴν 9 Ἰουνίου ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Θυατείρων καὶ Μεγάλης Βρεταννίας Μεθόδιο καὶ στὴ συνέχειαν ὁ ἀγιασμός τοῦ Κοινοτικοῦ Κέντρου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος LEEDS καὶ τὰ ἀποκαλυπτῆρια τῆς ἀναμνηστικῆς πλάκας.

Τὸ Κέντρο ἀποτελεῖται ἀπὸ τέσσερις πτέρυγες μὲ

μεγάλες αίθουσες με όλους τους αναγκαίους βοηθητικούς χώρους. Μία πτέρυγα είναι διαμορφωμένη για το κεντρικό Σχολείο.

Μετά την τελετή όλο το έκκλησιασμά των πεντακοσίων Χριστιανών φιλοξενήθη από την Κοινότητα. Σήμερα η Έλληνική Κοινότητα LEEDS αποτελείται από 1500 περίπου άτομα.

Μετά τη θεία Λειτουργία και πριν από τον άγιασμόν ο Άρχιεπίσκοπος Μεθόδιος εξέφώνησε έμπνευσμένον λόγον.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑΣ

Ο Μακαριώτατος Πάπας και Πατριάρχης Άλεξανδρείας κ. Νικόλαος ανέχωρησεν εκ Καΐρου της Αιγύπτου τη 21 Μαΐου έ.ξ. προς επίσκεψιν των Αποκεφάλων Όμοδόξων Έκκλησιών Ρωσίας και Γεωργίας, συνοδευόμενος υπό των Σεβ. Μητροπολίτου Λεοντοπόλεως κ. Ίωακείμ, Θεοφ. Έπισκόπου Ταμιάθεως κ. Τίτου, ως και του έν Άλεξανδρεία Πρωθιερέως Ί. Ναού Άγίου Άλεξάνδρου (Νέφσκυ), Έξάρχου του Πατριάρχου Μόσχας κ.κ. Ποιμένος, Δημητρίου Νιετσθιετάγεφ, τιμητικώς συνοδούσαντος τον Πατριάρχη Άλεξανδρείας.

Είς την Μόσχαν παρέμειναν επί τινας ημέρας, κατά τας οποίας έγινόντο δεξιώσεις και άπενεμήθησαν είς τον Πατριάρχη Άλεξανδρείας αί προσήκουσαι τιμαί. Τότε, άκριβώς έδόθη ή εύκαιρία είς τους συνοδούσαντας Αύτον Άρχιερείς, όπως μετάσχωσιν είς την έορτήν της Άναλήψεως του Σωτήρος Χριστού, ότε και πάλιν άντηλλάγησαν προσφωνήσεις και άντιφωνήσεις εκ μέρους του εκπροσώπου του Πατριάρχου Μόσχας κ. Ποιμένος Σεβ. Μητροπολίτου Μίνσκ κ. Φιλαρέτου και του Πατριάρχου Άλεξανδρείας κ. Νικόλαου επευλογήσαντος συνάμα τον κατακλύσαντα Ίερών Ναόν θεοσεβή Όρθόδοξον χριστιανικόν λαόν.

Έκ Μόσχας ο Μακαριώτατος Πατριάρχης κ. Νικόλαος μετέβη είς Όδησσόν, ένθα και τό Μετόχιον του Πατριαρχείου Άλεξανδρείας. Είς Όδησσόν ο Σεβ. Μητροπολίτης Όδησσοϋ και Χερσώνος κ. Σέργιος άπένευμε μεγάλας τιμάς προς τό Σεπτόν Αύτου πρόσωπον. Κατά δέ την μεγάλην Έορτήν της Πεντηκοστής παραστάς ο Πατριάρχης Άλεξανδρείας είς την τελεσθεισαν έν τῷ Καθεδρικῷ Ναῶ θείαν Λειτουργίαν είς την όποιαν μάλιστα έλαθον μέρος και οι συνοδούσαντες Αύτον Άρχιερείς, άπηθύνη θερμήν προσλαλίαν προς τους έκκλησιασθέντας Όρθοδόξους Χριστιανούς και εξέφρασε τας θερμάς αυτού εύχαριστίας προς τον προσφωνήσαντα αυτόν Σεβ. Μητροπολίτην Όδησσοϋ και Χερσώνος κ. Σέργιον.

Είς Όδησσόν ένθα ή Έδρα τούτου φιλοξενήθη είς την Ίεράν Μονήν Κοιμήσεως της Θεοτόκου (Ούσπένσκι) είς την όποιαν ύφίσταται και λειτουργεί άπροσκόπτως Έκκλησιαστική Σχολή, έχουσα 270 μαθητάς. Έπ' εύκαιρία της λήξεως των μαθημάτων της παρουσίας σχολικής περιόδου, παρακληθείς ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Άλεξανδρείας κ.κ. Νικόλαος άπένευμε τά πτυχία των άποφοιτησάντων ταύτης, προσφωνήσας τούτους καταλλήλως, συγχαρών μάλιστα αυτούς, διότι πάντες οδοι προκείται νά ιερωθούν. Η τελετή της λήξεως των μαθημάτων έγινετο παρουσία του εκπροσώπου του Ύπουργού Θρησκευμάτων και πλήθους λαού. Την επομένην ήμέραν έτελέσθη Άρχιερατική Λειτουργία είς τον Ναόν του Μετοχίου του Πατριαρχείου Άλεξανδρείας τιμώμενον επ' όνόματι της Αγίας Τριάδος και έχειροτονήθη υπό του γράφοντος Διάκονος είς εκ των άποφοιτησάντων μαθητών της έκκλησιαστικής σχολής Ρώσσοϋ, παρακλησίη του οικείου Μητροπολίτου.

Έκείθεν ο Μακαριώτατος Πατριάρχης Άλεξαν-

δρείας κ. Νικόλαος μετά της συνοδείας Αύτου μετέβη άεροπορικώς είς Τιφλίδα της Γεωργίας, Έδραν του Πατριάρχου της Έκκλησίας αυτής κ.κ. Ήλιου Β', του έπισκεφθέντος προσφάτως τό Πατριαρχείον Άλεξανδρείας. Έτελέσθη δοξολογία και έπηκολούθησαν δεξιώσεις, προσφωνήσεις και άνταλλαγή δώρων παρουσία και του εκπροσώπου του Ύπουργείου Θρησκευμάτων. Κατόπιν έγινόντο επισκέψεις είς Ναούς και λοιπά αξιοθέατα μέρη της Τιφλίδος καθώς και είς τον έπιτετραμμένον του Ύπουργείου Θρησκευμάτων κ. Άνζώρ Τσουκλαούρι και την Άντιπρόεδρον Α.Σ.Σ.Σ.Δ. κ. Βικτωρία Συράδφτι, ότε εξέφρασεν εύχαριστίας προς τον Μοσκ. Πατριάρχη Άλεξανδρείας διά την μεγάλην τιμήν την όποιαν προσέδωκεν είς την Έκκλησίαν του Πατριαρχείου Γεωργίας.

Έκ Τιφλίδος ο Πατριάρχης Άλεξανδρείας έπέστρεψεν είς Μόσχαν, ότε έπισκέφη εύθης τον Πατριάρχη της Μόσχας κ.κ. Ποιμένα, παραστάνας και του Ύπουργού Θρησκευμάτων των Σοβιέτ, ότε άντηλλάγησαν αί δέουσαι προσφωνήσεις και άντιφωνήσεις μεταξύ αυτών, καθώς και άναμνηστικά δώρα. Έν συνεχεία δέ ο Πατριάρχης Άλεξανδρείας και ή συνοδεία Αύτου έπισκέφη Ναούς και Μονάς, κατόπιν μετέβη είς Βλαδιμίρ, όπου προέστη της θείας Λειτουργίας μετά του Άρχιεπισκόπου αυτού κ. Σεραπίωνος και των συνοδουσάντων Αύτον Άρχιερέων. Άντηλλάγησαν προσφωνήσεις και άντιφωνήσεις ως και άναμνηστικά δώρα. Πανταχοϋ όπου ένεφανίζετο ο πολυσεβαστος Πατριάρχης Άλεξανδρείας κ.κ. Νικόλαος προσέειδε ιδιαίτεράν χαράν είς τά πλήθη των εύσεβών Όρθοδόξων χριστιανών, ψαλλόντων όμου μετά των χορωδιών έλληνιστί «εις πολλά έτη Δέσποτα».

Μετά ταύτα έπραγματοποιήθη μετάβασις εκ Μόσχας είς Ζαγκόρσκ, ένθα ή Θεολογική Άκαδημία της Έκκλησίας της Ρωσίας ύφισταμένη έν μέσω άρίστον συγκροτημάτων Ίερών Ναών, Μουσείων, Σκευοφυλακίων, Βιβλιοθηκών κ.λπ. Έν άφάτῳ χαρᾶ και ψυχική άγαλλιάσει Πατέρες και ιεροσπουδασταί και φοιτηταί, ως και πολλοί συρρεύσαντες εύλαθείς προσκυνηταί ύπεδέχθησαν τον Σεπτόν Πατριάρχη Άλεξανδρείας εκφράσαντες τά ιερά και ευγενή αυτών συναίσθηματα προς Αύτον. Σημειῶ ένταύθα πόσον συνεκινήθη ο Σεπτός Γέρον και Πατριάρχης ήμῶν από τας άυθορμητούς αυτάς εκδηλώσεις Κλήρου και Λαού, άπευθύνας έγκαρδίους πατρικάς εύχάς και εύλογίας. Είρησθη δ' ότι είς τό Ζαγκόρσκ ύπάρχουν Ίερά Λείψανα Αγίων, παρεκκλησία και εύρύχωροι μεγάλαί αίθουσαι.

Έκ Μόσχας ο Πατριάρχης Άλεξανδρείας ανέχωρησε μετά της συνοδείας αυτού τη 21 Ίουνίου, θαύτατα ίκανοποιημένος εκ των γενομένων έορτών, τελετών και δεξιώσεων έπιστρέψας είς Έλλάδα.

Πράγματι άπήλθομεν πάντες με τας άρίστας των έντυπώσεων. Βαθυτάτην ένεποίησεν ήμῖν ίδια έντύπων άμα μέν τό άκμαίον θρησκευτικόν συναίσθημα των λίαν θεοσεβών Όρθοδόξων Χριστιανών, άμα δέ ή προς τον Σεπτόν ήμῶν Πατριάρχη κ.κ. Νικόλαον θαυτάτη τιμή και άπέραντος σεβασμός αυτών, δεχθέντων τας Πατριαρχικάς εύχάς και εύλογίας Αύτου. Κλήρος και λαός αισθάνονται ιδιαίτεράν άγάπην και συμπάθειαν προς τον Πατριάρχη ήμῶν, πραγματοποιήσαντα πολλάς άχρι τούδε επισκέψεις είς την Έκκλησίαν της Ρωσίας, κατά ύφισταμένην έν τη Έκκλησία Άλεξανδρείας παράδοσιν από του προκατόχου αυτού αιδίμου Πατριάρχου Χριστοφόρου. Αί τακτικά επισκέψεις Προκαθημένων Όμοδόξων Αποκεφάλων Έκκλησιών τά μέγιστα συμβάλλουν είς την διατήρησιν της συνοχής και του πνευματικού δεσμού άπάσης της Όρθοδόξου Καθολικής Έκκλησίας, ίδια κατά τας παρούσας κρίσιμους περιστάσεις σύμπαντος του κόσμου.

† Ο Ταμιάθεως ΤΙΤΟΣ

Πατριαρχικός Έπίτροπος Άλεξανδρείας

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Ἀπὸ 10-18 Μαΐου τρέχοντος ἔτους συνήλθεν ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ εἰς τὸ ἐν Βελιγραδίῳ Μέγαρον τοῦ Πατριαρχείου εἰς τὴν τακτικὴν ἑτησίαν σύνοδον ἢ Ἱεραρχία τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας μετ' συμμετοχὴν ὄλων τῶν Ἀρχιερέων, πλὴν δύο οἱ ὅποιοι διὰ λόγους ὑγείας δὲν ἤδυνήθησαν νὰ παραστοῦν εἰς τὴν σύνοδον.

Εἰς τὸ ἐκδοθὲν μετὰ τὸ πέρασ τῶν ἐργασιῶν σχετικῶν Ἀνακοινωθὲν τονίζονται ἐπὶ λέξει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά:

«Εἰς τὴν σύνοδον ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐξητάσθησαν αἱ ἐκθέσεις τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῶς Συνόδου καὶ αἱ ἐκθέσεις τῶν Ἐπαρχιούχων Ἀρχιερέων περὶ τῶν Πεπραγμένων των εἰς τὸ διάστημα μεταξύ τῆς περυσινῆς καὶ τῆς ἐφετεινῆς τακτικῆς συνόδου τῆς Ἱεραρχίας. Ἐξητάσθη καὶ ἡ ἐκθεσις τῶν Πεπραγμένων τοῦ Πατριαρχικοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καθὼς καὶ αἱ ἐκθέσεις τῶν ἄλλων Τμημάτων τῆς Κεντρικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Πατριαρχείου. Αἱ ἐκθέσεις παρουσίασαν πλήρη εἰκόνα περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῶν ἐπικρατουσῶν συνθηκῶν εἰς τὴν Σερβικὴν Ἐκκλησίαν, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἐιδικῶν προβλημάτων ἐκάστης Ἐπαρχίας.

Τὴν σύνοδον ἀπασχόλησαν καὶ πολλὰ καὶ διάφορα προβλήματα τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ἀποστολῆς, τῆς ἐκκλησιαστικῆς παιδείας, προβλήματα νομικὰ καὶ οἰκονομικὰ.

Διεπιστώθη ὅτι εἰσέτι εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, εἰς τὰς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῷ ἐξωτερικῷ ἐπαρχίας αἱ ἐπικρατούσαι συνθήκαι δὲν εἶναι αἱ αὐταί. Εἰς ὠρισμένας ἐπαρχίας ἐν τῇ χώρᾳ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἐξακολουθοῦν νὰ χρονίζουσι τὰ αὐτὰ ἄλλα προβλήματα. Παρατηρεῖται καὶ πίεσις τῶν τοπικῶν ὀργάνων ἐπὶ τῆς ὁμαλῆς ζωῆς τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ τύπος καὶ τὰ ἄλλα μαζικὰ μέσα ἐνημερώσεως οὐχὶ σπανίως καὶ τὰς πλέον συνήθεις ἐκκλησιαστικὰς τελετὰς καὶ τοὺς διαφόρους ἑορτασμοὺς παρουσιάζουσι καὶ θεωροῦν ὡς ἐχθρικὴν σχεδὸν δραστηριότητα προσάπτοντα εἰς αὐτὰς τὸν χαρακτήρα τοῦ ἐθνικισμοῦ, τελευταίως μάλιστα καὶ τοῦ κληρικοεθνικισμοῦ.

Μετὰ λύτης διεπιστώθη ὅτι αἱ ἐπικρατούσαι εἰς τὴν ἐπαρχίαν Ράσκας καὶ Πρεζρένης τοῦ Κοσσυφοπεδίου συνθήκαι εἶναι πάντοτε ἀκόμη βαρύτεραι, ὅτι διενεργεῖται συστηματικῶς ἐκπατρισμός καὶ ἐκδίωξις τῶν Σέρβων πιστῶν ἐκ τῆς περιοχῆς, ὅτι πάντοτε ἀκόμη διενεργεῖται ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν ἐθνικιστῶν βεβήλωσις τῶν ναῶν, τῶν σερβικῶν νεκροταφείων καὶ τῶν μοναστηριακῶν καταστημάτων. Διεπιστώθη ὡσαύτως ὅτι καὶ εἰς τὸ ἔδαφος τῆς γειτονικῆς ἐπαρχίας τοῦ Βράνιε, εἰς τὰς κοινότητας τοῦ Πρεσέβου καὶ τοῦ Μπουγιάνοβατς σημειοῦνται παρόμοια γεγονότα, ὥστε καὶ ἐκεῖ νὰ παρατηρῆται ἤδη βεβήλωσις τῶν σερβικῶν Ἱερῶν καὶ ἡ ἔλλειψις νομικῆς προστασίας τῶν σερβικῆς ἐθνικότητος πιστῶν.

Διεπιστώθη ὡς γεγονός ὅτι συχνότατα τὰ ἀρμόδια Διοικητικὰ ὄργανα δὲν ἀπαντοῦν εἰς παράπονα καὶ διαμαρτυρίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων παντὸς ἐπιπέδου, ὅτι εἰς ὠρισμένα μέρη δὲν γίνεται σεβαστὸν τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι εἰς τὴν, μετὰ τὴν ἐθνικοποίησιν ἐναπομείνανσαν ἐκκλησιαστικὴν περιουσίαν καταπατοῦνται κτήματα ναῶν καὶ μοναστηρίων, ὅπου ἀνεγείρονται κατα-

στήματα κρατικῆς ιδιοκτησίας ἀνευ ἀνταμοιβῆς καὶ νομικῆς προστασίας τῆς θιγομένης πλευρᾶς. Τοῦτο ἰδιαίτερος βαρύνει τὰς σχέσεις τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ἰδιαίτεραν ἀνησυχίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐκπροσώπων καὶ τῶν πιστῶν ἀκόμη πάντοτε προκαλεῖ ἡ πείσις καὶ τὰ παρόμοια ἄλλα μέτρα ἐναντίον παιδίων τοῦ λαμβάνουσι μέρος εἰς θρησκευτικὰ τελετὰς καὶ δὴ τὰς σχετιζόμενας μετ' ὅν Σέρβων Ἁγίων Σάββαν καὶ τοῦ παρακολουθοῦν Κατηχητικὰ μαθήματα, ὅπου κατέστη δυνατόν νὰ ὀργανωθοῦν τοιαῦτα θρησκευτικὰ μαθήματα, καθὼς καὶ ἐναντίον ἐκκλησιαζομένων παιδίων.

Πάντοτε ἀκόμη εἰς ὠρισμένας ἐπαρχίας καὶ περιοχὰς τῆς χώρας δυσκόλως παρέχονται ἀδεια ἀνεγέρσεως νέων ναῶν, μάλιστα δὲ καὶ δι' ἀναστήλωσιν τῶν κατὰ τὸν πόλεμον καταστραφέντων ναῶν, καθὼς καὶ δι' ἀνεγερσιν κατοικιῶν διὰ τοὺς ἐφημερίους ἱερεῖς, μοναστηριακῶν καταστημάτων καὶ ἄλλων κτιρίων ἀναγκαίων διὰ τὴν ὁμαλὴν λειτουργίαν τῆς Ἐκκλησίας. Ἐκτὸς αὐτοῦ ὑποβλέπεται συχνὰ ὁ δραστήριος εἰς τὰ καθαρῶς θρησκευτικὰ καθήκοντα ἱερέυς, ὡς ἂν ἡ κάθε ἐκκλησιαστικὴ δραστηριότης εἶναι συγχρόνως καὶ ἐχθρικὴ δραστηριότης. Καὶ τοῦτο ἀποτελεῖ μίαν τῶν προκλήσεων τοῦ συνιστᾶ ἔμπόδιον διὰ τὰς καλὰς σχέσεις μετὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Δημοσίου.

Ἡ Ἱεραρχία ἰδιαίτερος ἠσχολήθη μετὰ τὰς ἐπικρατούσας συνθήκας εἰς τὰς ἐκτὸς τῆς χώρας ἐπαρχίας μας καὶ ἐξήτασε τὴν δυνατότητα τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς διαταραχθείσης ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος. Ἡ Ἱεραρχία ἀπεφάσισεν ἡ Νότιος Ἀμερικὴ νὰ ἀποσπασθῆ ἀπὸ τὴν ἐπαρχίαν τῆς Δυτικῆς Ἀμερικῆς καὶ νὰ ὑπαχθῆ εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ Σέρβου Πατριάρχου.

Μεθ' ἱκανοποιήσεως ἐγένετο δεκτὴ ἡ ἐκθεσις περὶ τοῦ ὅτι τὰ Ἱερά καὶ ἄλλα ἀντικείμενα τῆς ἐπαρχίας τοῦ Ἄνω Καρλοβικίου τῆς Κροατίας μετεφέρθησαν ἀπὸ τὸ Ζάγκρεμπ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν τοῦ Ἄνω Καρλοβικίου, ἂν καὶ δὲν ἐδημιουργήθησαν ἀκόμη οἱ κατάλληλοι ὄροι διὰ τὴν ἴδρυσιν Ἐκκλησιαστικοῦ Μουσείου, διὰ τὴν μεταφορὰν τοῦ 250 ἔτων παλαιοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Ἀρχείου, καὶ τὴν δημιουργίαν ὁμαλοῦ καὶ ἀνέτου βίου τοῦ Ἐπισκόπου καὶ ὁμαλὴν λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὸ μέγαρον τῆς ἐπαρχίας διὰ τῆς ἐκκένωσεως τῶν ὑπὸ καταπατητῶν ἐνοικιαστῶν καταληφθέντων διαμερισμάτων.

Ἡ Ἱεραρχία μεθ' ἱκανοποιήσεως ἐπληροφορήθη παρὰ τῶν ἀρμοδίων Ἀρχιερέων ὅτι εἰς τὴν πόλιν Ζάνταρ τῆς Δαλματίας ἰδρύθη θησαυροφυλάκειον ἱερῶν ἀντικειμένων τῆς ἐπαρχίας τῆς Δαλματίας, καθὼς καὶ Μουσεῖον τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐν Ζάγκρεμπ Μητρόπολιν Ζάγκρεμπ καὶ Λιουμπλιάνας. Πάντα ταῦτα ἐγένοντο μετὰ σχετικὴν βοήθειαν τοῦ Κράτους.

Ἡ Ἱεραρχία μεθ' ἱκανοποιήσεως ἐδέχθη τὴν παροχὴν οἰκοδομικῆς ἀδείας καὶ εἰς τὰς γενομένης προετοιμασίας διὰ τὴν συνέχισιν τῶν ἐργασιῶν εἰς τὸν ἐν Βελιγραδίῳ ναὸν τοῦ Ἁγίου Σάββα, καθὼς καὶ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν διὰ τὴν ἀνεγερσιν τοῦ νέου κτιρίου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καὶ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Μονὴν Κρκα.

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἡ Ἱεραρχία ἀπεφάσισεν «εἰς τὸ μέλλον οὐδεὶς ἄλλος, πλὴν τῆς Διαρκοῦς Ἱεραῶς Συνόδου, δὲν δύ-

ναται νὰ ἐκδίδη ὀρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον εἰς τὴν χώραν μας...».

Ἡ Ἱεραρχία συνεπλήρωσε δύο χηρευούσας ἐπαρχίας καὶ ἐξέλεξε νέους ἐπίσκοπους: τὸν Θεοφιλέστατον Βοηθὸν Ἐπίσκοπον Μαρκίας Λουκιανὸν ὡς ἐπίσκοπον Σλαβονίας μετὰ ἔδραν τὸ Πάκρατς· τὸν Πανοσιολογιώτατον Ἀρχιμανδρίτην Δ-ρα Ἀμφιλόχιον Ράντοβιτς, Κοσμήτορα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Σερβικῆς Ἐκκλησίας, ὡς Ἐπίσκοπον τοῦ Βανάτου μετὰ ἔδραν τὸ Βρσατς, τὸν Ὀσιολογιώτατον Σύγκελλον Λογγίνου Κρτσα, πνευματικὸν τῆς Μονῆς Κρκα καὶ Καθηγητὴν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς «οἱ Ἅγιοι Τρεῖς Ἱεράρχαι» εἰς τὴν Μονὴν Κρκα, ὡς Βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Αὐτοῦ Ἁγιότητος τοῦ Πατριάρχου τῶν Σέρβων Γερμανοῦ μετὰ τὸν τίτλον Μαρκίας, καὶ τὸ Ὀσιολογιώτατον Σύγκελλον Νικάνωρα Μπογκοβόβιτς, ὡσαύτως Καθηγητὴν τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς εἰς τὴν Μονὴν Κρκα, ὡς Βοηθὸν Ἐπίσκοπον τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μαυροβουνίου καὶ Παραθαλασσίας μετὰ τὸν τίτλον Χβοστάτσκι.

Ληξάσης τῆς θητείας δύο μελῶν τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ζάγκρεμπ καὶ Λιουμπλιάνας Ἰωάννου καὶ τοῦ Πανιερωτάτου Ἐπισκόπου Νύσσης Εἰρηναίου, ὡς νέα μέλη τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, μετὰ διαιτηθῆσαν, ἐξελέγησαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δαβροβοσνίας Βλαδισλαῦς καὶ ὁ Πανιερωτάτος Ἐπίσκοπος Μπρανιτσέβου Χρυσόστομος, οὕτως ὥστε ἡ Διαρκὴς Ἱερά Σύνοδος θὰ ἔχη τὴν ἐξῆς σύνθεσιν: Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δαβροβοσνίας Βλαδισλαῦς, οἱ Πανιερωτάτοι Ἐπίσκοποι Μπρανιτσέβου Χρυσόστομος, Ζίτσης Στέφανος καὶ Σουμαδίας Σάββας.

Ἡ ἐφετεινὴ σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας ἔληξε μετὰ ἐπίσημον συνεδρίαν εἰς τὸ Πατριαρχικὸν Μέγαρον τῆς πόλεως τοῦ Σρέμσκι Κάρλοβτσι, τὴν 18ην Μαΐου 1985. Ἐνταῦθα ἀπεφασίσθη παρὰ τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Ἁγίου Ἀρσενίου εἰς τὸ Σρέμσκι Κάρλοβτσι, νὰ ἰδρυθῆ Λογοτεχνικός καὶ Καλλιτεχνικός Σύλλογος, ἀφιερωμένος εἰς τοὺς Ἁγίους Κύριλλον καὶ Μεθόδιον, καθὼς καὶ εἰς τὸ μέλλον τὸ Παραεκκλήσιον τῆς Ἱερατικῆς Σχολῆς τοῦ Σρέμσκι Κάρλοβτσι νὰ εἶναι ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Ἁγίους Ἀδελφοὺς Κύριλλον καὶ Μεθόδιον.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης-Παῦλος Β' μετὰ ἀφορμὴν τὸν ἑορτασμὸν τῆς παγκοσμίου ἡμέρας τῶν μέσων μαζικῆς πληροφόρησης ἀπέστειλε μήνυμα, ἀναφερόμενον καὶ εἰς τὸ ἔτος τῆς νεότητος. Ἐν τῷ μηνύματι τούτῳ ἐπισημαίνονται ἀφ' ἑνὸς τὰ τεράστια ἀποθέματα καλοῦ καὶ ἀφ' ἑτέρου οἱ σοβαροὶ κίνδυνοι, οἵτινες περικλείονται εἰς τὰ μέσα ταῦτα.

ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ

Ἡ Παγκόσμιος Λουθηρανικὴ Ὁμοσπονδία ἐδημοσίευσεν προσφάτως τὰ ἐπίσημα Πρακτικὰ τῆς Ζ' Γενικῆς Συνελεύσεώς της, ἥτις ἐπραγματοποιήθη ἐν Βουδαπέστη ἀπὸ 22 Ἰουλίου μέχρι 5 Αὐγούστου 1984.

Εἰς τὴν ὑπ' ἀρ. 4 Ἐκθεσίν της, ἀφιερωμένην εἰς τὴν «Οἰκουμενικὴν στράτευσιν καὶ τὴν λουθηρανικὴν ταυτότητα», ἐν σχέσει πρὸς τὸν διάλογον τῶν Λουθηρανῶν μετὰ τῶν Ὀρθοδόξων, ἀναφέρει τὰ ἑξῆς: «Πρὸς τὸν σκοπὸν δημιουργίας μιᾶς πραγματικῶς ἀδελφικῆς ἀτμοσφαιρας κατὰ τὸν διάλογον ὀρθοδόξων - λουθηρανῶν, τὰ λουθηρανὰ μέλη ὑπέδειξαν τὴν λειτουργικὴν χρῆσιν τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ἀνευ τῆς προσθήκης τοῦ FILIOQUE, λαμβάνοντα ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ δυτικὴ ἐκδοχὴ τοῦ «Πιστεύω» ἀποτελεῖ πέτραν σκανδάλου διὰ τὰς ἀδελφὰς Ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας. Ἡ ὑπόδειξις αὕτη ἀνταποκρίνεται πρὸς ἀναλόγους σκέψεις, αἱ ὁποῖαι ἐπεκράτησαν καὶ εἰς ἄλλας Ἐκκλησίας τῆς Δύσεως».

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς σχέσεις τῶν Λουθηρανῶν μετὰ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἡ αὕτη Ἐκθεσίς τονίζει, ὅτι «ὁ παπικὸς θεσμὸς, ὡς ἀνεπτύχθη κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἱστορίας καὶ ὠρίσθη δογματικῶς εἰς τὰ πλαίσια τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ τῆς Α' Βατικανῆς Συνόδου ἐμφανίζεται ὡς πρόβλημα ἰδιαιτέρως σοβαρὸν διὰ τὴν κοινωνίαν τῶν Ἐκκλησιῶν μας». Ὅθεν «ἡ ἐλπίς διὰ μίαν πλήρη κοινωνίαν ἐμπερικλείει καὶ τὴν ἐλπίδα δι' ἕνα παπικὸν θεσμὸν ὑποτεταγμένον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον».

Ἡ «Ἐπιτροπὴ Λωζάνης διὰ τὸν Εὐαγγελισμὸν τοῦ κόσμου» ἀνήγγειλεν, ὅτι προετοιμάζεται διὰ τὸ 1989 ἐν Παγκόσμιον Εὐαγγελικὸν Συνέδριον, τοῦ ὁποῦ θὰ μετὰσχουν αἱ προτεσταντικαὶ κινήσεις ὁλοκλήρου τῆς ὕψηλίου. Θὰ καταβληθῆ προσπάθεια, ὥστε νὰ ἐκπροσωπηθῶν εἰς τὸ συνέδριον πολλὰ προτεσταντικὰ μειονότητες, ὡς καὶ νὰ παραστοῦν πολλὰ γυναικεία καὶ πολλοὶ ἐκπρόσωποι τῆς νέας γενεᾶς.

Ἡ Τηλεόρασις τοῦ Βελιγραδίου παρουσίασε προσφάτως πρόγραμμα τῶν «Εὐαγγελικῶν Χριστιανῶν» τῆς Γιουγκοσλαβίας.

Ἐν Ρουμανίᾳ προσφάτως μερικαὶ τῶν προτεσταντικῶν ἐκκλησιῶν ἐδιπλασίασαν ἢ καὶ ἐτριπλασίασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν τους.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Τὸ ἐν BOSSEY τῆς Ἑλβετίας Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτοῦτον ὠργάνωσε τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον τὸ ἐτήσιον σεμινάριον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς στόχον τὴν εἰσαγωγὴν σπουδαστῶν, προερχομένων ἐκ διαφόρων χωρῶν καὶ χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ὀρθόδοξον θεολογίαν καὶ πνευματικότητα. Οἱ σπουδασταὶ παρηκολούθησαν ὀρθοδόξους ἱεράς ἀκολουθίας εἰς τὸ ἐν CHAMBESY Ὀρθόδοξον Κέντρον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ ἤκουσαν ὁμιλίας ἢ συζητήσεις στοργυλλῆς τραπέζης, ἀναφερομένας, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὰ ἑξῆς θέματα:

«Ἡ ὀρθόδοξος συνοδικότης», «Μία ὀρθόδοξια εἰς διάφορα πλαίσια», «Ὀρθόδοξος Ἐκκλησιολογία», «Μαριολογία καὶ Ἀνθρωπολογία», «Εἰσαγωγή εἰς τὴν Εἰκονογραφίαν», «Ἡ θεολογικὴ σημασία τῆς Θείας Λειτουργίας», «Τριάς, Σταυρὸς καὶ Ἀνάστασις», «Ὁ μο-

ναχισμός εις τὴν Ἐκκλησίαν», «Εἰσαγωγή εις τὴν Μ. Ἐβδομάδα», «Λειτουργία καὶ εὐσέβεια», «Ὁρθοδοξία καὶ πολιτισμός», «Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενισμός», «Ἡ ζωὴ τῶν διαφόρων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν», «Ἡ θέσις τῆς γυναικὸς καὶ τῶν λαϊκῶν εις τὴν Ἐκκλησίαν».

— Ἡ θρησκευτικὴ ἐλευθερία, ἡ θεολογικὴ βᾶσις τῶν κοινωνικῶν δραστηριοτήτων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀμοιβαία πληροφόρησις περὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὀργανισμῶν ἦσαν τὰ βασικώτερα θέματα κατὰ τὴν ἐτησίαν συνάντησιν τῆς μικτῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς Ἀντιπροσώπων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν. Ἡ συνάντησις ἐγένετο ἐν Ρώμῃ. Κύριον ἔργον τῆς Ἐπιτροπῆς εἶναι νὰ συντονίζῃ τὴν συνεργασίαν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας μετὰ τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Μητρόπολις Δράμας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590)1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεραῖς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημεριῶν τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Κοιμ. τῆς Θεοτόκου Ἀγορᾶς, 2) Ἀγ. Πέτρου καὶ Παύλου Μικροχωρίου, 3) Ἀγ. Τριάδος Ξαγνάντου, 4) Ἀγ. Γεωργίου Ὀροπεδίου, 5) Ἀγ. Παντελεήμονος Πολυσύκου, 6) Ἀγ. Γεωργίου Πρασινάδος, 7) Ἀγ. Τριάδος Προσοτσάνης 6', 8) Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου Προσοτσάνης 6', 9) Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Ὑψηλοῦ, 10) Γεν. Θεοτόκου Κ. Θόλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Δράμῃ τῆ 20ῆ Ἰουνίου 1985

† Ὁ Δράμας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Πειραιῶς

Π Ρ Ο Κ Η Ρ Υ Ξ Ι Σ

Προκειμένου νὰ προβῶμεν εις τὴν κατ' ἐξαίρεσιν, δι' ἐπιλογῆς, κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 15 τοῦ ὑπ' ἀρ. 5)1978 Κανονισμοῦ, πληρῶσιν δύο (2) θέσεων λαϊκῶν ὑπαλλήλων Κλάδων ΜΕ καὶ ΣΕ, τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Μητροπόλεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ Κανονισμῶν προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς 20ημέρου ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης, ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Πειραιεὶ τῆ 3ῃ Ἰουλίου 1985

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μαντινείας καὶ Κυνουρίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

† Ὁ Ἀλεξανδρουπόλεως ΑΝΘΙΜΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἑσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ἐκκλησία καὶ Κοινωνισμός.

Μητροπ. Δράμας Διονυσίου, Θεοτόκος: «Τὸ σύνορον τῆς κτιστῆς καὶ ἀκτίστου φύσεως».

Μητροπ. Σισανίου Ἀντωνίου, Σύντομος ἱστορικὴ ἀνασκόπησις τοῦ θεσμοῦ τῆς κοινοκτημοσύνης καὶ χριστιανικὴ θεώρησις τοῦ πλοῦτου.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Γρεβενῶν (Τοπωνυμία—Ἱδρυσις—Διατελέσαντες Ἀρχιερεῖς).

Χρυσοστόμου Καλαϊτζῆ, Πατριαρχικοῦ Διακόνου, Περὶ τὰς διμερεῖς θεολογικὰς Συναντήσεις μεταξὺ θεολόγων τοῦ Οἴκ. Πατριαρχείου καὶ τῆς Ε.Κ.Δ. ἐν ὄψει τῆς Ζ' ἀναλόγου συναντήσεως (ἐκ Καβάλα 3 — 11. 10. 84).

Τὸ ποιμαντικὸν ἔργον σήμερον (Χρονικόν, εἰσηγήσεις, πορίσματα Ἱερατικοῦ Συνεδρίου τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Δράμας).

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθῆναι, Ἰαοῦ 1 — Τηλ. 721.07

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασία 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.